

Samorząd debatuje

scenariusze debat

Wstęp	2
1. Czym powinien zajmować się samorząd szkolny?	3
2. Jak działa demokracja w szkole?	9
3. O czym powinniśmy decydować wspólnie?	14
4. Jak oceniamy pracę samorządu w kończącym się roku szkolnym? Co warto zmienić, a co kontynuować w przyszłym roku?	18
5. Jak usprawnić przepływ informacji pomiędzy samorządem a uczniami, nauczycielami i rodzicami?	22
6. W jaki sposób zachęcić uczniów do działalności wolontariackiej?	30
7. Czy warto stworzyć na terenie szkoły Dyskusyjny Klub Filmowy?	36
8. W jaki sposób samorząd szkolny powinien współpracować z rodzicami i nauczycielami?	40
9. Czy nasza szkoła uczy samodzielności?	45
10. Co to znaczy partnerstwo w szkole?	50
11. Co to jest samorządność?	54
12. Gdzie szukać wzorców dla samorządu uczniowskiego?	58
13. Jak można zaangażować rodziców w działania samorządu uczniowskiego?	61
14. Jak wykorzystać referendum we wspólnym decydowaniu o szkolnych sprawach?	65
15. Jak zbadać potrzeby uczniów w szkole – skąd wiemy o tym, co powinien robić samorząd w naszej szkole?	69
16. Jakie powinny być zadania przedstawicieli samorządu uczniowskiego?	73
17. Jakie są zasady dobrego funkcjonowania samorządu uczniowskiego w szkole?	77
18. Rola nauczycieli w samorządzie uczniowskim.	81
19. Szkolna demokracja – system reprezentowania uczniów przez przedstawicieli – wady i zalety.	85
20. W jaki sposób można zaangażować wszystkich uczniów w życie szkoły?	89

Materiał, który oddajemy w Wasze ręce zawiera scenariusze 20 debat szkolnych. Chcemy, aby stanowił on wsparcie dla Was w trakcie przygotowań i realizacji debat w Waszych szkołach.

Materiał można potraktować na kilka sposobów. Można przeczytać go w całości – każdy ze scenariuszy, oprócz stałych elementów zawiera też nowe wskazówki, treści, ćwiczenia i podpowiedzi, dzięki którym będziecie mogli wzbogacić Waszą debatę. Można też przejrzeć tematy, które proponujemy i wybrać jeden z nich. Można wreszcie wybrać tylko pewne elementy, które są Waszym zdaniem ciekawe i potrzebne.

Ważne, aby Wasza debata była w pełni oryginalna i dotyczyła zagadnień i problemów związanych z Waszą szkołą. Dlatego dobrze, aby prezentowane scenariusze nie były dla Was dokładnymi wytycznymi, ale aby stanowiły źródło inspiracji do własnych poszukiwań.

W poszczególnych scenariuszach spotkacie się z tematami i pytaniami, które mogą się wydać Wam niepotrzebne lub niepasujące do Waszej szkoły. Dlatego warto wybierać tylko takie, które pomogą Wam w rozwiązaniu konkretnego problemu lub realizacji celów. Zachęcamy również do własnego wymyślenia tematów i zadawania pytań.

W przypadku prezentowanych zagadnień i argumentów wiele z nich może Wam się wydać niestusznym, naiwnym lub kontrowersyjnym. Pamiętajcie jednak, że na tym właśnie będzie polegać debatowanie: na ścieraniu się różnych poglądów i stanowisk, a także na uzgadnianiu możliwych wspólnych działań i rozwiązań. Zagadnienia i argumenty, które tutaj prezentujemy są tylko jednymi z wielu możliwych interpretacji różnych tematów, związanych z funkcjonowaniem społeczności szkolnej. Nie oznacza to, że nie powinniście mieć innego zdania, a wręcz przeciwnie: warto zastanowić się nad każdym zagadnieniem, argumentami za i przeciw, a potem spróbować wypracować własne stanowisko w danej sprawie. Bo tylko wtedy Wasze debatowanie będzie autentyczne.

Zapraszamy do debatowania!

Temat: Czym powinien zajmować się samorząd szkolny?

Debata na ten temat pozwoli wam dowiedzieć się, jakie wyobrażenie o funkcji samorządu mają poszczególne grupy szkolnej społeczności. Jej temat jest dość ogólny, co ma (jak zwykle) zarówno swoje zalety, jak i wady.

Zalety

Debata może pomóc wyodrębnić ogólne obszary działania samorządu i zaplanować konkretne działania na nadchodzący czas. Jest okazją do zapoznania się z oczekiwaniami wobec samorządu i może być źródłem wielu ciekawych pomysłów.

Wady

Ogólny temat debaty może okazać się pułapką: jeśli dobrze się do niej nie przygotujecie, może stać się chaotyczna i nie doprowadzić do żadnych konstruktywnych wniosków.

Wskazówka!

Jeśli debata ma być dla was głównie źródłem pomysłów na konkretne działania, najlepiej zorganizujcie ją na początku roku szkolnego.

Narzędzia oraz materiały, które będą wam potrzebne:

- tabela (będą wam potrzebne karteczki samoprzylepne)
- ćwiczenie *Kalendarz*

Forma debaty: plenarna.

Przed debatą:

Kogo zaprosić?

Uczniów,
nauczycieli,
dyrekcję,
rodziców,
pedagoga szkolnego,
przedstawicieli samorządu innej szkoły

Jak się przygotować?

Zapraszając gości, przedstawcie im temat oraz założenia debaty, by mogli dobrze się do niej przygotować. Pomocne mogą okazać się poniższe zagadnienia (można spisać je na kartce, powielić i przekazać każdej klasie, nauczycielom, rodzicom, dyrekcji albo wywiesić w kilku punktach szkoły w formie plakatu).

Przy formie dyskusji plenarnej oraz tak otwartym zaproszeniu ważne jest (z organizacyjnego punktu widzenia), abyście wiedzieli, ilu uczestników się spodziewać. Dlatego poproście, aby osoby pragnące wziąć udział w debacie zgłosiły się do organizatorów najpóźniej dwa dni przed planowanym terminem. Umożliwi to przygotowanie odpowiedniej sali oraz stosownej liczby krzeseł (na wszelki wypadek warto przygotować ich jednak zawsze trochę więcej) i zaplanowanie moderacji.

Przygotowanie do debaty to również zagadnienia i pytania, które warto wcześniej przemyśleć, a potem przedstawić w trakcie debaty, tak aby była ona ciekawa i wartościowa.

Proponowane zagadnienia:

Jakimi aspektami życia szkoły powinien interesować się samorząd?

Propozycja – argumenty

su powinien zajmować się wszystkimi aspektami życia szkoły, ponieważ wszystko co dzieje się w szkole dotyczy uczniów. Dlatego uczniowie powinni mieć wgląd w każdy rodzaj działalności szkoły. Nawet jeśli su nie może mieć wpływu na wszystkie aspekty życia szkoły – powinien się nimi interesować, tak żeby uczniowie mieli pełny wgląd w działanie szkoły.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

su nie może zajmować się każdym aspektem życia szkoły, ponieważ duża część tego co dzieje się w szkole nie dotyczy bezpośrednio uczniów – np. kwestie związane z nauczycielami – ich zatrudnieniem, awansem zawodowym, wynagrodzeniami. Dodatkowo wiele obszarów działania szkoły po prostu nie jest dla uczniów interesujących – szkoda żeby su marnował na nie czas i energię. Kompetencje su wynikają przede wszystkim z zapisów prawnych – określa je Ustawa o systemie oświaty, art. 55.

Jakie obszary działalności samorządu są dla was szczególnie ważne?

Propozycja – argumenty

Ważna jest organizacja życia szkolnego – imprez, dyskotek, wycieczek

Ważna jest ochrona i wsparcie dla uczniów typu: dzień bez pytania, szczęśliwy numerok.

Ważna jest współpraca z nauczycielami w zakresie organizowania dodatkowych zajęć, jak np. kursów językowych, teatru szkolnego, zajęć muzycznych.

Ważna jest współpraca między uczniami – np. zorganizowanie koła zainteresowań prowadzonego przez uczniów, zorganizowanie wsparcia dla słabszych uczniów (np. pomoc w odrabianiu lekcji).

Ważne jest pilnowanie procedur demokratycznych w szkole – np. demokratycznych wyborów przedstawicieli SU.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Te sprawy są istotne ale nie mogą stać się podstawą dla działań su. Istnieje niebezpieczeństwo, że su zaangażuje się tylko w organizację imprez, przez co nie będzie mieć wpływu na ważniejsze dla uczniów sprawy.

Takie działania są poboczne dla su – wzbudzają zainteresowanie uczniów ale nie mają wpływu na ich udział w życiu szkolnym, często nawet mogą go osłabiać.

Trudno będzie zmobilizować uczniów do dodatkowej działalności pozalekcyjnej, bo mają już i tak wiele zajęć. Oprócz tego uczniowie mają różne zainteresowania i wybranie zajęć, które trafiłyby do wszystkich (a na pewno do większości) nie będzie proste. Pamiętaj też należy, że bardzo dużo osób cechuje „słomiany zapał” – możliwe, że po pierwszych kilku zajęciach przestaną przychodzić.

Bardzo trudno jest zorganizować zajęcia prowadzone przez samych uczniów – wymaga to dużej pomysłowości i dyscypliny ze strony organizatorów i uczestników.

Wystarczy samo spisanie procedur demokratycznych (statutu), a wszyscy będą ich przestrzegać – nie warto zatem zajmować się pilnowaniem przestrzegania tych procedur, bo są one narzucone z góry.

Ważne jest, aby w szkole działał rzecznik praw ucznia.

Jeśli władze su będą czuwać nad przestrzeganiem praw su to działanie rzecznika praw ucznia w szkole nie jest konieczne. W wielu szkołach instytucja rzecznika praw ucznia funkcjonuje tylko w teorii, a tak naprawdę rzecznik nie robi nic.

Ważna jest współpraca z rodzicami, powinni być oni włączani w działania su, ponieważ jest to istotny obszar działania ich dzieci.

Rodzice często nie mają czasu na przyście na wywiadówkę – tym bardziej nie mają czasu na dodatkowe interesowanie się su.

Czy uważacie, że samorząd powinien prowadzić działalność charytatywną i wolontariacką?

Propozycja – argumenty

Działalność charytatywna i wolontariacka jest bardzo ważna, ponieważ dzięki niej uczniowie mogą działać na rzecz lokalnej społeczności, a także angażować się w projekty ogólnopolskie. Wolontariat jest ważnym elementem działań obywatelskich, a praca wolontariuszy jest szczególnie cenna. Wolontariusze wypełniają nie tylko zadania im polecone ale także mogą wykazywać się własną inicjatywą. Dodatkowo wolontariusze zdobywają doświadczenie, które przyda im się w późniejszym życiu – także w pracy zawodowej.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Działania wolontariackie pochłaniają dużo czasu i zazwyczaj nie mają bezpośredniego wpływu na społeczność szkolną, bo większość akcji wolontariackich dotyczy spraw pozaszkolnych. Część uczniów angażuje się w wolontariat tylko dla własnej korzyści (np. zwolnienie z lekcji). Akcje związane z wolontariatem zazwyczaj przeprowadzane są okazjonalnie, np. raz do roku i tylko wtedy uczniowie się angażują.

Jak dużo swobody powinien mieć samorząd uczniowski?

Propozycja – argumenty

Ważna jest ścisła współpraca z nauczycielami – powinni oni współdecydować razem z uczniami na temat kierunków działań su i dzielić się swoim doświadczeniem.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Ścisła współpraca z nauczycielami nie jest konieczna, a nawet może przeszkadzać. Trudno podejmować decyzje w porozumieniu z większą grupą nauczycieli, którzy prawdopodobnie będą mieli różne pomysły na funkcjonowanie su. Możliwe też, że niewielu nauczycieli będzie zainteresowanych współpracą z su. Istnieje też niebezpieczeństwo, że nauczyciele będą chcieli narzucać swoją wolę uczniom.

su powinien opierać się na nauczycielu – opiekunie su. To opiekun powinien wychodzić z inicjatywą i mieć głos wiążący w podejmowaniu ważnych decyzji ponieważ dysponuje on doświadczeniem, którego nie mają uczniowie.

Opiekun powinien jedynie wspierać su. Nie powinien podejmować decyzji za uczniów, a jedynie podpowiadać rozwiązania i stwarzać dobry klimat do pracy. Najlepiej jeśli su samodzielnie wychodzi z inicjatywą i działa samodzielnie, a opiekun służy pomocą w razie potrzeby.

Czy samorząd ma jakiś wpływ na przestrzeganie praw ucznia?

Propozycja – argumenty

su może mieć wpływ na przestrzeganie praw ucznia. Może doprowadzić do powołania rzecznika praw ucznia, który będzie dbał o przestrzeganie praw. Opiekun samorządu, a także zarząd su powinien informować członków su o ich prawach. Uczniowie, którzy będą poinformowani o swoich prawach będą lepiej funkcjonowali w społeczności szkolnej.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

su trudno wpływać na przestrzeganie praw ucznia. Nie ma on praktycznie żadnych instrumentów, żeby dbać o prawa ucznia. Dodatkowo uczniowie często nie znają swoich praw i nie wiedzą, że mogą o nie walczyć i z nich korzystać. Nawet jeśli mają dostęp do informacji o swoich prawach to często są one dla nich martwymi zapisami – nie potrafią ich przełożyć na praktykę i nikt im w tym nie pomaga.

W trakcie debaty

Jak już wspominaliśmy, w tego typu dyskusji wiele zależy od moderatora, który musi nad nią zapanować. Pomocne będzie zaplanowanie kolejności poruszanych tematów na zasadzie: od ogółu do szczegółu.

→ Zgodnie z rzezoną zasadą warto zacząć od pierwszego z pytań, czyli „Jakimi aspektami życia szkoły powinien interesować się samorząd?”. Moderator powinien zachęcać kolejne osoby do zabierania głosu w tej sprawie, a także do wchodzenia ze sobą w dialog. Wypracowane propozycje zapisujcie na tablicy lub flipcharcie w postaci krótkich haseł będących nagłówkami kolumn, jak w przykładzie poniżej

Imprezy	Wolontariat	Współpraca z rodzicami	Samopomoc
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....

→ Wszyscy uczestnicy, podzieleni na trzy – lub czteroosobowe grupy, otrzymują po kilka samoprzylepnych karteczek. Ich zadaniem jest wypisanie na każdej z nich propozycji działania, które powinien ich zdaniem podjąć samorząd w nadchodzącym czasie. Karteczki są zbierane i przyklejane w odpowiedniej kolumnie (te z nich, których nie da się zaklasyfikować, są grupowane osobno).

→ Moderator zachęca pomysłodawców do proponowania i omawiania konkretnych sposobów realizacji tych inicjatyw. Ten element dyskusji ma doprowadzić do odrzucenia niektórych przedsięwzięć i wyklarowania się innych.

→ Warto też zaproponować uczestnikom ćwiczenie Kalendarz, dzięki któremu będziecie mieć gotowy plan działania na najbliższy czas.

Ćwiczenie: kalendarz

Ćwiczenie pozwoli wam poznać opinię kolegów i koleżanek na temat imprez i wydarzeń, w jakich chcieliby wziąć udział w nadchodzącym roku szkolnym. Powstałe kalendarze mogą być dla was źródłem konkretnych pomysłów.

Potrzebne materiały: kopie kalendarza, pisaki.

Wpisane przez uczniów do kalendarza propozycje można odczytać i omówić, warto jednak także zebrać tabele, przeanalizować je po debacie i wykorzystać jako źródło inspiracji przy planowaniu działań samorządu w nadchodzącym roku.

W jakich wydarzeniach, imprezach i inicjatywach chcielibyście wziąć udział w szkole w kolejnych miesiącach roku szkolnego? Umieśćcie je w naszym wspólnym kalendarzu.

Październik

→
.....
→
.....
→
.....
→
.....
→
.....
→
.....
→
.....
→
.....

Listopad

→
.....
→
.....
→
.....
→
.....
→
.....
→
.....
→
.....
→
.....

Grudzień

→
.....
→
.....
→
.....
→
.....
→
.....
→
.....
→
.....
→
.....

Styczeń

→
.....
→
.....
→
.....
→
.....
→
.....
→
.....
→
.....
→
.....

Luty

→
.....
→
.....
→
.....
→
.....
→
.....
→
.....
→
.....
→
.....

Marzec

→
.....
→
.....
→
.....
→
.....
→
.....
→
.....
→
.....
→
.....

Kwiecień

→
.....
→
.....
→
.....
→
.....
→
.....
→
.....
→
.....
→
.....

Maj

→
.....
→
.....
→
.....
→
.....
→
.....
→
.....
→
.....
→
.....

Czerwiec

→
.....
→
.....
→
.....
→
.....
→
.....
→
.....
→
.....
→
.....

Po debacie

Jak przedstawić wnioski:

- Zrobić sprawozdanie w szkolnej gazecie.
- Opublikować na szkolnych stronach internetowych.
- Przygotować sprawozdanie w formie elektronicznej (np. prezentację) i rozesłać mailowo do uczestników debaty, a także do tych którzy w debacie nie brali udziału (uczniów, nauczycieli, rodziców).
- Założyć profil na portalu społecznościowym i tam przedstawić wnioski z debaty. Zachęcać innych do dyskusji nad wnioskami.
- Przedstawić wnioski z debaty na szkolnej radzie pedagogicznej.
- Przedstawić wnioski radzie rodziców.

Temat: Jak działa demokracja w szkole?

Temat alternatywny: Czy demokracja w szkole się sprawdza?

Debata pozwoli uczestnikom na refleksję na temat demokracji, a także nad jej funkcjonowaniem i zakresem w szkole. Uczestnicy będą mogli zastanowić się czym jest demokracja w szkole, w jaki sposób może ona działać, jakie ma wady i zalety, a także jakie daje możliwości uczniom.

Zalety

Debata dotyczy jednej z najważniejszych kwestii, jaką jest demokracja, a tym samym jej przeprowadzenie przyczyni się do wzmocnienia świadomości uczestników w tym zakresie.

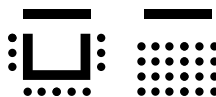
Wady

Dyskusja może stać się bardzo ogólna. Demokracja to szeroki temat – łatwo będzie uczestnikom zejść na kwestie niezwiązane ze szkołą. Może też paść wiele mocnych stwierdzeń na temat braku demokracji w szkole. Wiele będzie zależeć tutaj od przygotowania moderatora.

Narzędzia oraz materiały, które będą wam potrzebne:

→ Ćwiczenie: „mapa demokracji”.

Forma debaty: panelowa.

Przed Debatą

Kogo zaprosić?

Uczniów
Nauczycieli
Dyrekcję
Rodziców
Przedstawiciela lokalnego samorządu
Przedstawiciela organizacji pozarządowej zajmującej się edukacją obywatelską

Jak się przygotować?

Zapraszając gości, przedstawcie im temat oraz założenia debaty, by mogli dobrze się do niej przygotować. Zastanówcie się jakie pytania i zagadnienia warto skierować do ekspertów, których zaprosicie – prześlijcie je do nich kilka dni przed debatą, aby mogli się przygotować. Dobrze, żeby wśród ekspertów znalazł się ktoś spoza szkoły, kto będzie w stanie ocenić demokrację w szkole przyglądając się z boku.

Przygotowując się do debaty warto rozważyć podane niżej zagadnienia. Pomogą Wam one w znalezieniu argumentów dla różnych ocen demokracji szkolnej ale także powinny stać się punktem wyjścia do własnych przemyśleń i stawiania nowych pytań.

Demokracja jest najbardziej sprawiedliwym systemem – także w szkole daje każdemu prawo do wypowiedzi.

Propozycja – argumenty

Demokracja pozwala każdemu uczniowi na swobodną wypowiedź. Dzięki demokracji każdy ma prawo głosu i może współdecydować w ważnych dla niego i szkoły sprawach. W ten sposób członkowie samorządu uczniowskiego mają poczucie wpływu na to, co dzieje się w szkole. Mogą także zgłaszać własne propozycje i zachęcać do nich innych. Świadomość działania w systemie demokratycznym wpływa pozytywnie na su i przyczynia się do jego większej inicjatywy.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Szkoła ze swojej natury nie jest instytucją demokratyczną. Decydujący głos zawsze ma dyrekcja i nauczyciele. Samorząd uczniowski ma ograniczone możliwości wyrażania się i działania. Dodatkowo nie wszystkie szkoły dają uczniom swobodę w ramach uprawnień su. Szkolna demokracja nie zawsze jest traktowana poważnie przez nauczycieli oraz przez samych uczniów. Często uczniowie nie orientują się, jakie mają możliwości – nie wiedzą nawet, że są członkami su. W wielu przypadkach uczniowie nie są zainteresowani działaniem su.

Uczniowie, wybierając przedstawicieli samorządu uczniowskiego, mogą przekazać im swoje sprawy do realizacji.

Propozycja – argumenty

System demokratyczny funkcjonuje dzięki zasadzie reprezentacji. Samorząd uczniowski, aby sprawnie funkcjonować, powinien wybrać swoich przedstawicieli, którzy będą jego reprezentantami. W czasie przygotowań do wyborów i kampanii wyborczych kandydaci do zarządu su przedstawiają swoje programy i pomysły na działanie su. Wyborcy mogą zdecydować, na kogo zagłosują – zgodnie z ich preferencjami.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Samorząd uczniowski nie może się obyć bez przedstawicieli. Jednak wybranie ich jest bardzo trudne. Kampanie wyborcze prowadzone przez kandydatów często nastawione są jedynie na zwycięstwo, a za obietnicami wyborczymi niewiele się kryje. Kandydaci, aby wygrać, potrafią obiecać bardzo wiele rzeczy – łącznie z tymi, które nie leżą w kompetencjach samorządu uczniowskiego. W dodatku po wyborach często zapominają o swoich obietnicach. W niektórych przypadkach przedstawiciele samorządu nie są wybierani demokratycznie i nie reprezentują większości uczniów.

Zarząd SU reprezentuje interesy wszystkich uczniów. Dlatego też mogą oni przedstawiać swoje sprawy zarządowi i proponować ich realizację. Sprawny zarząd potrafi wziąć pod uwagę głos wszystkich członków su i zrealizować propozycje większości, a także działać wielotorowo – czyli dbać o interesy różnych grup. Dzięki zarządowi su może sprawnie kontaktować się np. z radą pedagogiczną i przedstawiać swoje pomysły i projekty.

Wielu przedstawicieli samorządów tak naprawdę nie reprezentuje interesów wszystkich uczniów. Członkowie zarządu często realizują własne pomysły bez oglądania się na głosy i opinie członków su. W wielu przypadkach przedstawiciele samorządu nie robią nic lub bardzo niewiele. Niekiedy do zarządu dostają się osoby przypadkowe – np. na podstawie wskazania nauczyciela. W niektórych przypadkach do zarządu dostają się osoby niekompetentne, które były w stanie przeprowadzić udaną kampanię ale tak naprawdę nie mają pomysłu na działania. Członkowie samorządu bardzo często nie mają więc wsparcia swoich przedstawicieli. Nie mają też możliwości kontrolowania ich poczynań.

Jak w każdej demokracji, także w szkole, może decydować większość, co sprawia że podejmowane decyzje są zadowolające dla większości uczniów.

Propozycja – argumenty

Zastosowanie mechanizmów demokracji w szkole sprawia, że członkowie samorządu mogą podejmować decyzje większością głosów. Taką decyzję podejmują w trakcie wyboru przedstawicieli su. Dobry zarząd su powinien także dawać członkom su możliwość wypowiadania się i decydowania w trakcie całego trwania jego kadencji – jest to możliwe np. za pomocą szkolnego referendum czy organizacji debat. Dzięki temu to większość uczniów może się wypowiadać i decydować o działaniach SU, a co za tym idzie realizować swoje pomysły i zaspokajać potrzeby.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Mechanizmy służące decydowaniu przez większość są kłopotliwe w użyciu w praktyce. Organizacja wyborów szkolnych to często jedyne przedsięwzięcie, gdzie faktycznie decyduje większość członków su. Dalsze działania, takie jak referendum czy organizacja debaty, wymagają od zarządu su dużego wysiłku i najczęściej nie są realizowane. Dodatkowo często trudno określić w jakich sprawach zarząd powinien decydować sam, a jakie powinny zostać poddane szerszym konsultacjom. Nawet w przypadku dawania członkom su regularnej możliwości wypowiadania się i konsultowania ważnych spraw, istnieje duże prawdopodobieństwo, że znaczna część uczniów nie będzie zainteresowana taką formą działania. Należy też zauważyć, że nawet jeśli w jakiejś sprawie zdecyduje większość to nadal pozostanie grupa osób, która ma inne zdanie i będzie niezadowolona. Niewiele zarządów su potrafi pogodzić interesy różnych grup.

Mając demokratyczny głos, uczniowie mogą zwracać uwagę na ważne dla nich sprawy i wspólnie je rozwiązywać.

Propozycja – argumenty

Możliwość zabierania przez uczniów głosu w ważnych dla nich sprawach przyczynia się do większego ich zaangażowania w życie szkoły. W sprawnie działającej demokracji głos członków samorządu przekłada się na realne działania. Wzmacnia to poczucie sprawczości wśród uczniów i poczucie, że „mój głos się liczy”. Uczniowie mogą sami decydować o wielu sprawach i rozwiązywać problemy. Dzięki temu szkoła staje się dla nich własnym miejscem (a nie miejscem organizowanym przez dorosłych), za które są odpowiedzialni i które współtworzą.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Samorząd uczniowski ma niewielkie kompetencje i nie może decydować w naprawę ważnych sprawach. Często też nauczyciele nie pozostawiają su miejsca na działanie – nawet w tych obszarach, gdzie su może decydować samodzielnie. Problemem jest też bierność samych uczniów – w dużej mierze nie są oni zainteresowani współdecydowaniem („bo od tego jest zarząd”), a często nie wiedzą nawet, że mogą mieć taką możliwość.

System demokratyczny pozwala na angażowanie wszystkich w działalność samorządu uczniowskiego.

Propozycja – argumenty

W systemie demokratycznym każdy uczeń ma takie same prawa. Ma czynne i bierne prawo wyborcze, prawo do wypowiedzi, prawo do brania udziału w szkolnych wydarzeniach, a także do współdecydowania o ważnych dla su sprawach. Dlatego też każdy uczeń może się zaangażować w działania su. Dzięki temu uczniowie mogą realizować swoje pasje i uczestniczyć w ciekawych dla nich przedsięwzięciach, a przede wszystkim mieć wpływ na codzienne życie szkoły. To wszystko sprawia, że uczniowie chętnie włączają się w pracę su – zwłaszcza jeśli widzą, że ich działania przynoszą rezultaty i są doceniane.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Chociaż każdy uczeń ma takie same prawa, w praktyce niewiele osób z nich korzysta. Najczęściej wśród jedynych aktywnych członków su znajduje się jego zarząd. Uczniowie zazwyczaj nie wiedzą jakie mają możliwości działania. Często nie są też zainteresowani działaniem w szkole, ponieważ są przekonani, że nie mają na nic wpływu, a o wszystkim w końcu i tak decydują nauczyciele.

Demokracja daje uczniom możliwości wspólnego wypowiedzania się na ważne dla nich tematy.

Propozycja – argumenty

Dzięki rozwiązaniom demokratycznym, każdy uczeń może wypowiedzieć się na ważne dla niego tematy dotyczące życia szkoły. Może to zrobić na wiele sposobów – począwszy od przedstawienia swoich propozycji lub stanowiska zarządowi su, poprzez zabieranie głosu na szkolnym forum internetowym, udział w szkolnej debacie, na głosowaniu w referendum szkolnym skończywszy. Dzięki temu uczniowie mogą wypracować wspólne stanowisko w danej sprawie i przedstawić je dorosłym – nauczycielom, dyrekcji, rodzicom.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

W wielu przypadkach samorząd uczniowski nie ma narzędzi do przeprowadzania szkolnych konsultacji. Organizacja debaty czy referendum jest skomplikowana i czasochłonna, nie ma też systemu konsultacji zarządu su z jego członkami. Nawet, jeśli uczniowie mają możliwość wypowiedzania się – ich głos często nie jest brany pod uwagę przez dorosłych, a su staje się szkolną „ozdobą”, która nie ma realnego wpływu na sprawy szkolne. Dlatego też uczniowie w dużej mierze nie widzą sensu w zabieraniu głosu i przedstawianiu własnych pomysłów, mając poczucie że ich głos zostanie zlekceważony przez zarząd su i dorosłych.

Demokracja daje uczniom możliwość do ich reprezentacji przed nauczycielami, dyrekcją, radą rodziców, instytucjami poprzez przedstawicieli samorządu uczniowskiego.

Propozycja – argumenty

Dzięki działaniu przedstawicieli su wszyscy uczniowie mogą sprawnie komunikować się z dorosłymi – dyrekcją, nauczycielami, radą rodziców. Zarząd występując w imieniu całego SU może przedstawiać propozycje, prowadzić negocjacje i wypracowywać konstruktywne rozwiązania wspólnie z radą pedagogiczną czy radą rodziców. Uczniowie uzyskują wsparcie w postaci swoich kolegów i koleżanek z zarządu, którzy dzięki swoim umiejętnościom i doświadczeniu potrafią zadbać o sprawy su.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

System reprezentacji su przez zarząd nie zawsze się sprawdza. Często brakuje pomysłów na konsultacje zarządu z członkami su i w rezultacie zarząd podejmuje decyzje sam. W wielu przypadkach zarząd w ogóle nie bierze pod uwagę głosu członków su i realizuje własne cele, które nie zawsze są zgodne z programami wyborczymi członków zarządu. W takiej sytuacji pojedynczy „szeregowy” członek su nie ma szans na dotarcie do dyrekcji czy nauczycieli ze swoimi propozycjami.

W trakcie debaty

Debatę należy zacząć o przywitania i przedstawienia panelistów. Dobrze przygotować krótkie wprowadzenie na temat demokracji i demokracji w szkole. Pomoże ono uczestnikom debaty zrozumieć czego będzie dotyczyła dyskusja. Po wprowadzeniu moderator powinien poprosić o głos uczestników panelu.

Przydadzą się tutaj pytania pomocnicze. W czasie debaty warto też przeznaczyć czas na pytania z sali, a także na przeprowadzenie ćwiczenia. Warto włączyć do ćwiczenia nie tylko uczestników panelu ale także publiczność.

Pytania pomocnicze:

- O czym uczniowie mogą decydować w szkole w sposób demokratyczny?
- W jaki sposób skutecznie wyłonić przedstawicieli samorządu uczniowskiego?
- Czy uczniowie mają wpływ na decyzje przedstawicieli samorządu uczniowskiego?
- W jaki sposób uczniowie mogą kontrolować przedstawicieli samorządu uczniowskiego?
- W jaki sposób zmobilizować uczniów do aktywnego udziału w samorządzie uczniowskim?
- W jaki sposób zorganizować sprawną komunikację między uczniami, przedstawicielami samorządu uczniowskiego, nauczycielami, rodzicami, instytucjami?
- Czy każda kwestia jest warta demokratycznych rozstrzygnięć – czy są sprawy, w których mogą decydować samodzielnie przedstawiciele samorządu uczniowskiego?
- Jaka jest rola przedstawicieli samorządu uczniowskiego w szkole?

W trakcie debaty warto też przeprowadzić ćwiczenie „Mapa demokracji”.

„Mapa demokracji”.

Moderator wypisuje na środku tablicy hasło „demokracja w szkole”. Następnie prosi uczestników debaty o skojarzenia z hasłem. Podane hasła wypisuje obok hasła podstawowego z różnych jego stron tak, aby powstała sieć. Moderator informuje uczestników, że mogą podawać także skojarzenia do haseł podanych do hasła podstawowego. W ten sposób powstaje sieć skojarzeń. Uczestnicy mogą zobaczyć jak pojemnym hasłem jest demokracja szkolna. Na koniec ćwiczenia moderator dokonuje podsumowania lub prosi o podsumowanie ekspertów.

Po debacie

Jak przedstawić wnioski:

- Zrobić sprawozdanie w szkolnej gazecie.
- Opublikować na szkolnych stronach internetowych.
- Przygotować sprawozdanie w formie elektronicznej (np. prezentację) i rozesłać mailowo do uczestników debaty, a także do tych którzy w debacie nie brali udziału (uczniów, nauczycieli, rodziców).
- Założyć profil na portalu społecznościowym i tam przedstawić wnioski z debaty. Zachęcać innych do dyskusji nad wnioskami.

Temat: O czym powinniśmy decydować wspólnie?

Debata na ten temat pozwoli wam poznać i wypracować zakres współpracy między samorządem uczniowskim, nauczycielami (radą pedagogiczną) i rodzicami. Będziecie mogli dowiedzieć się, jakie wyobrażenia o funkcji samorządu mają poszczególne grupy szkolnej społeczności. Debata daje też możliwość przyjrzenia się bliżej kwestii współdecydowania i wypowiedzania się w różnych sprawach przez wszystkich członków su, a nie jedynie przez zarząd su.

Zalety

Debata pozwoli na wskazanie tych obszarów działania, w których su może współdecydować z nauczycielami i rodzicami.

Wady

W trakcie debaty może okazać się, że uczniowie, nauczyciele i rodzice mają zupełnie różne wyobrażenia na temat współpracy. Debata może nie zakończyć się konkretnymi wnioskami.

Narzędzia oraz materiały, które będą wam potrzebne:

→ Ćwiczenie: „Część wspólna”.

Forma debaty: panelowa lub plenarna.

lub

Przed debatą

Kogo zaprosić?

Uczniów

Nauczycieli

Dyrekcję

Rodziców

Jak się przygotować?

Zapraszając gości, przedstawcie im temat oraz założenia debaty, by mogli dobrze się do niej przygotować. Zastanówcie się jakie obszary życia szkolnego są wspólne dla uczniów, nauczycieli i rodziców. Zastanówcie się też, które działania leżą w kompetencjach su – warto przy okazji zapoznać się z art. 55 Ustawy o systemie oświaty.

Przygotowując się do debaty warto rozważyć podane niżej zagadnienia. Pomogą Wam one w pokazaniu różnych stanowisk, jakie można przyjąć w trakcie debaty i w znalezieniu dla nich argumentów ale także powinny stać się punktem wyjścia do własnych przemyśleń i stawiania nowych pytań.

Proponowane zagadnienia:

Dzięki współdecydowaniu z innymi organami szkolnymi uczniowie mają poczucie wpływu na to, co dzieje się w szkole.

Propozycja – argumenty

Jeśli samorząd uczniowski podejmuje decyzje wspólnie z innymi organami szkolnymi – uczniowie mają poczucie wpływu na to, co dzieje się w szkole. Dlatego też chętniej będą się angażować w różne działania i podejmować własną inicjatywę. Będą mieli też poczucie, że ich głos się liczy, a dzięki temu będą mogli naprawdę działać i zmieniać szkolną rzeczywistość.

Działając wspólnie z nauczycielami i rodzicami su może przeforsować swoje propozycje i wprowadzać nowe pomysły w życie. Łatwiej jest, jeśli decyduje się wspólnie ze wszystkimi. Wspólne decydowanie przyczynia się do lepszej komunikacji między uczniami, nauczycielami i rodzicami. W ten sposób wszystkie strony mogą wyrażać swoją opinię, a jednocześnie poznawać stanowisko innych. W takim układzie uczniowie mogą wyrażać swoje zdanie i mają pewność, że jest ono wysłuchane.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

su może współpracować z innymi organami szkolnymi tylko w ograniczonym zakresie (w ramach swoich kompetencji), a głos su nie może być traktowany wiążąco w wielu sprawach. Uczniom trudno przebić się z własnym zdaniem i istnieje niebezpieczeństwo, że zostaną oni zdominowani przez dorosłych. Nawet jeśli nauczyciele będą konsultować działania z su to i tak to oni mają decydujący głos, a wspólne decydowanie będzie możliwe tylko w sprawach mało ważnych.

Dużo lepszym rozwiązaniem jest podział kompetencji i sytuacja, w której su może decydować samodzielnie o sprawach, które leżą w zakresie jego kompetencji. Trzeba zauważyć, że współpraca między su, nauczycielami i rodzicami jest często fikcyjna, bardzo często nie ma współpracy na linii rodzice – nauczyciele, a niekiedy samo grono pedagogiczne ma wewnętrzne trudności ze współpracą. Zdanie uczniów jest rzadko brane pod uwagę – nawet jeśli uczniowie są dopuszczani do głosu. Dlatego lepiej, aby su działał samodzielnie, konsultując się i dokonując uzgodnień z dorosłymi (np. poprzez opiekuna su) tylko w miarę potrzeb.

Głos SU powinien być ważny także jako głos doradczy.

Propozycja – argumenty

Nawet w sprawach, o których uczniowie nie mogą sami decydować, dobrze jest, jeśli ich głos traktowany jest jako doradczy. Wtedy SU będzie traktowany jako równorzędny partner – nawet jeśli nie ma kompetencji w wielu dziedzinach życia szkolnego.

Z tego, że su nie ma kompetencji do zajmowania się wieloma sprawami, wynika brak zainteresowania uczniów różnymi dziedzinami działalności szkoły. Gdyby su mógł stanowić głos doradczy we wszystkich kwestiach, wtedy więcej uczniów interesowałoby się tym, co dzieje się w szkole.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Uczniowie, jako członkowie samorządu, w wielu przypadkach nie będą zainteresowani doradzeniem nauczycielom, bo dużo spraw nie dotyczy ich bezpośrednio lub jest po prostu dla nich nudnych.

Nawet, jeśli pozwolilibyśmy su doradzać w sprawach, które nie leżą w jego kompetencjach to i tak najprawdopodobniej nikt z uczniów nie będzie zainteresowany – udział w radzie pedagogicznej nie jest wydarzeniem atrakcyjnym dla większości uczniów. Trzeba też zauważyć, że nauczyciele i rodzice zapewne nie będą traktować poważnie głosu doradczego su, a wtrącanie się w sprawy dorosłych może tylko ich irytować, co osłabi współpracę z su.

Szkolne referendum pozwala wszystkim uczniom na udział w podejmowaniu decyzji.

Propozycja – argumenty

Referendum to jeden z najlepszych sposobów, dzięki któremu duża liczba osób (członków su) może wspólnie podejmować decyzje. W ten sposób każdy z uczniów może mieć wpływ na to, co dzieje się w szkole. Dzięki temu zostanie wzmocnione zaangażowanie uczniów w życie szkoły.

W referendum można zaangażować także nauczycieli i rodziców. Wtedy za jego pomocą będą mogli współdecydować wszyscy członkowie społeczności szkolnej. W ten sposób można rozbić podział na uczniów, nauczycieli i rodziców, na rzecz postania grup które głosują za konkretnym rozwiązaniem w danym referendum.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Organizacja referendum w szkole jest skomplikowana i czasochłonna. Trudno też jednoznacznie wskazać sprawy, które powinny być w ten sposób rozstrzygane. Nie jest możliwe, żeby w każdej kwestii organizować referendum, a zarząd su jest wybierany po to, żeby prowadzić sprawy su i podejmować decyzje.

Angażowanie dorosłych w szkolne referenda nie jest dobrym pomysłem. W referendum powinni brać udział tylko uczniowie, którzy wypowiadają się w sprawach dla nich ważnych i ich dotyczących, a także leżących w kompetencjach su. Dorośli nie powinni zatem zabierać tutaj głosu. Należy też zauważyć, że nauczyciele stanowią mniejszość w szkole i ich głosy nie miałyby większego wpływu na całość referendum. Jeśli zaś chodzi o rodziców to mało prawdopodobne jest, żeby znaleźli oni w większej liczbie czas na zagłosowanie. Dodatkowo należy zauważyć, że w przypadku szkoły rodzice rzadko interesują się czymś więcej, niż chodzenie na wywiadówki, a swoje kontakty ze szkołą ograniczają do minimum.

Wspólne podejmowanie decyzji pozwala na ich lepsze omówienie i przygotowanie lepszych rozwiązań niektórych problemów.

Propozycja – argumenty

Wspólne działanie zawsze pomaga w lepszym i szybszym rozwiązywaniu problemów. Jeśli wszyscy będą mogli się wypowiedzieć – każdy będzie zadowolony i każdy będzie miał poczucie wpływu na podejmowane decyzje.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Wiele spraw nie wymaga tego, aby były dyskutowane przez wszystkich. W wielu przypadkach wystarczy jeśli decyzję podejmie sam zarząd su. Włączanie większej liczby stron i osób w drobne sprawy spowoduje, że wszystkie decyzje będą się przeciągać i trudno będzie dojść w krótkim czasie do konstruktywnych rozwiązań. Nie jest też prawdą, że każdy będzie miał poczucie wpływu na podejmowane decyzje, bo jeśli pojawią się różne rozwiązania tej samej kwestii to będzie mogło wygrać rozwiązanie tylko jednej grupy.

W trakcie debaty

Moderator powinien nie tylko podawać zebranych dyskutantom zagadnień do rozważenia ale powinien być także przygotowany na zadawanie dodatkowych pytań, które ożywią dyskusję i zainspirują uczestników.

Przykładowe pytania:

- W jakich sprawach samorząd uczniowski nie może podejmować decyzji?
- W jakich sprawach samorząd uczniowski powinien podejmować decyzje sam?
- Jak skutecznie wskazać kompetencje samorządu uczniowskiego?
- Czy w sprawach, o których samorząd uczniowski nie może decydować powinien mieć on głos doradczy?
- Jak sprawnie zorganizować w szkole komunikację między nauczycielami, samorządem uczniowskim, radą rodziców aby wspólne podejmowanie decyzji było łatwe i skuteczne?
- W jakich sprawach warto zorganizować szkolne referendum?

Warto też, aby moderator zaproponował i przeprowadził w trakcie debaty ćwiczenie.

„Część wspólna”.

Moderator prosi osobno nauczycieli, przedstawicieli rady rodziców i uczniów o wypisanie na kartce (najlepiej na dużym bloku aby wypisane skojarzenia były potem widoczne dla wszystkich) spraw, o których uważają, że powinno się o nich decydować w szkole wspólnie. Następnie moderator zawiesza karty w widocznym miejscu. Prosi uczestników debaty o porównanie list i wskazanie oraz skomentowanie części wspólnej na listach. Jeśli nie ma wspólnych spraw wypisanych przez różne grupy (lub jest ich bardzo mało), moderator pyta dlaczego tak się stało.

Po debacie

Jak przedstawić wnioski:

- Zrobić sprawozdanie w szkolnej gazecie.
- Opublikować na szkolnych stronach internetowych.
- Przygotować sprawozdanie w formie elektronicznej (np. prezentację) i rozesłać mailowo do uczestników debaty, a także do tych którzy w debacie nie brali udziału (uczniów, nauczycieli, rodziców).
- Założyć profil na portalu społecznościowym i tam przedstawić wnioski z debaty. Zachęcać innych do dyskusji nad wnioskami.
- Przedstawić wnioski z debaty na szkolnej radzie pedagogicznej.
- Przedstawić wnioski radzie rodziców.

Temat: Jak oceniamy pracę samorządu w kończącym się roku szkolnym? Co warto zmienić, a co kontynuować w przyszłym roku?

Debata umożliwi zarządowi samorządu uzyskanie informacji zwrotnych na temat podejmowanych działań. Pozwoli dowiedzieć się, które inicjatywy są oceniane najwyżej, które zaś niżej a także poznać przyczyny tych różnic. Wnioski mogą okazać się wyjątkowo cenne przy planowaniu i organizowaniu działań samorządu w kolejnym roku szkolnym.

Zalety

Tego rodzaju debata to znakomity sposób na podsumowanie działań samorządu pod koniec roku szkolnego, a jednocześnie zgromadzenie wskazówek do pracy na kolejny rok.

Debata taka jest doskonałą okazją do przypomnienia uczniom, że współtworzą oni samorząd szkolny oraz że ich opinie i oceny są niezwykle ważne.

Wspólne wykonywanie ćwiczenia może przyczynić się do integracji środowisk uczniowskiego, nauczycielskiego oraz rodzicielskiego.

Wady

Istnieje ryzyko, że działania podejmowane przez samorząd na początku roku szkolnego zatarty się w pamięci uczestników, co może skutkować wyższą oceną inicjatyw, które miały miejsce niedawno.

Narzędzia oraz materiały, które będą wam potrzebne:

→ ćwiczenie „Karta oceny”, odpowiednia liczba kart oceny, pisaki, ankieta

Proponowana forma: dyskusja plenarna

Przed debatą

Kogo zaprosić?

Uczniów
Nauczycieli
Rodziców
Pedagoga szkolnego
Dyrekcję

Jak się przygotować?

Przypomnijcie kolegom, koleżankom, nauczycielom i rodzicom czym samorząd szkolny zajmował się przez cały rok: możecie przygotować podsumowanie działań samorządu wraz z fotografiami i umieścić je na stronie internetowej lub wywiesić je na korytarzach szkoły w formie plakatów. Wywieście także zaproszenie do udziału w debacie wraz z jej tematem oraz informacją o dacie. Informacje te możecie przekazać także za pośrednictwem internetu, gazetki szkolnej czy radiowęzła. Poproście, by osoby pragnące wziąć udział w debacie zgłosiły się do Was najpóźniej dwa dni przed jej planowanym terminem. Z uwagi na to, że ważną częścią debaty będą ćwiczenia wykonywane w grupach, nie musicie się martwić, nawet gdy liczba uczestników będzie znaczna. Przygotujcie stosowną liczbę krzeseł oraz kopii materiałów do ćwiczeń (na wszelki wypadek niech będzie ich jednak trochę więcej, niż zgłoszonych uczestników).

Przygotowując się do debaty warto odpowiedzieć sobie na podane niżej pytania. Warto zadać je także w trakcie debaty. Pomogą Wam one zastanowić się nad pracą Waszego samorządu ale także powinny stać się punktem wyjścia do własnych przemyśleń i stawiania nowych pytań.

Proponowane pytania:

- Która z inicjatyw samorządu odniosła największy sukces?
- W jakie działania samorządu zaangażowało się najwięcej uczniów?
- Czy któreś z wydarzeń organizowanych przez samorząd szkolny okazało się całkowitą porażką? Jeśli tak, które? Dlaczego tak się stało?
- Czy społeczność szkolna była zawsze dobrze poinformowana o planowanych wydarzeniach? Czy była zachęcana do udziału w nich oraz zapraszana do ich współorganizowania?
- Jakie błędy lub niedociągnięcia organizacyjne pojawiły się w pracy samorządu?
- Jakie działania chcielibyśmy powtórzyć w przyszłym roku szkolnym? Które z nich mają szansę stać się szkolną tradycją?
- Jakiego typu inicjatyw zabrakło w działaniach samorządu (konkursów, dyskotek, debat, akcji charytatywnych...)? Które z nich chcielibyśmy przedsięwziąć w roku przyszłym?

W trakcie debaty

Moderator wita uczestników oraz przedstawia obowiązujące wszystkich zasady. Przed rozpoczęciem głównej części dyskusji zaprezentujcie w krótkiej formie działania samorządu w kończącym się roku szkolnym.

Przypomnienie tego, co działo się w szkole z inicjatywy uczniów, ułatwi Waszym kolegom wykonanie ćwiczenia „Karta oceny”.

Punktem wyjścia do ćwiczenia jest podzielenie wszystkich uczestników na trzy – lub czteroosobowe grupy. Dobrze jest nadać podziałowi charakter losowy, nie zaś towarzyski (możecie poprosić o odliczenie lub wylosowanie kulek w tyłu kolorach, ile grup pragniecie uzyskać). Jeśli wśród uczestników są zarówno uczniowie, jak i nauczyciele oraz rodzice, można wprawdzie utworzyć grupy składające się tylko z uczniów oraz tylko z rodziców i nauczycieli, cenniejsze jednak wydaje się stworzenie grup mieszanych. Poproście każdą grupę, aby wybrała swojego przedstawiciela, którego zadaniem będzie przedstawienie wyników oceny przed wszystkimi uczestnikami debaty.

Wskazówka!

Trudnościom związanym z przypomnieniem sobie dawniejszych przedsięwzięć samorządu można wyjść na przeciw także w inny sposób. Możecie np. na czas wykonywania ćwiczenia dać uczestnikom do dyspozycji kronikę szkolną lub udostępnić szkolną stronę internetową. Najwygodniej byłoby jednak, gdybyście na podstawie tych materiałów przygotowali krótkie „ściągi” i dali je wszystkim uczestnikom do rąk.

Przedstawiciele wszystkich grup prezentują wyniki swojej oceny wylosowanego wydarzenia (wylosowanych wydarzeń). Po każdej prezentacji warto zapytać pozostałych o ich zdanie, poprosić o pytania lub komentarze. Po zakończeniu tego elementu dobrze jest zebrać wszystkie tabele – taka dokumentacja może się jeszcze przydać.

Karta oceny

Dzięki temu ćwiczeniu poznacie opinię uczestników na konkretne wydarzenia organizowane przez samorząd.

Przygotujcie tyle kart, ile wydarzeń chcielibyście poddać ocenie. Wypełnijcie na każdej karcie pierwszą rubrykę. Poproście wszystkie grupy, aby oceniły wylosowane działania samorządu szkolnego, wypełniając tabelę. Jeśli wydarzeń tych było znacznie więcej, niż chcecie utworzyć grup, możecie przydzielić każdej grupie więcej niż jedno wydarzenie (np. chcąc poddać ocenie dwanaście wydarzeń, liczącą dwadzieścia cztery osoby grupę dzielicie na sześć czteroosobowych zespołów, a każdy z nich losuje po dwie karty oceny).

Wydarzenie:	
Czy chcielibyście, aby to działanie na stałe wpisało się do kalendarza naszej szkoły? tak nie	Co było w tej inicjatywie ciekawe, dobrze przygotowane, fajnie przeprowadzone? ....
Jak – w skali od 1 do 10 – oceniacie tę akcję?	Jakie były wady i niedociągnięcia? ....
Jakich rad udzielilibyście organizatorom tego wydarzenia na przyszłość?	

Poproście przedstawicieli grup o przeczytanie ich odpowiedzi na zawarte w tabeli pytania. Warto zadawać pytania szczegółowe i dyskutować w szerszym gronie o poszczególnych wydarzeniach.

Po wykonaniu ćwiczenia moderator otwiera i prowadzi zasadniczą część debaty, zachęca zgromadzonych do udziału w dyskusji pytaniami. Warto pamiętać o zapisywaniu wniosków z debaty.

Po wyczerpaniu tematu lub upływie wyznaczonego czasu moderator podsumowuje dyskusję, uzupełnia ją słowem własnego komentarza.

Na zakończenie można poprosić uczestników o wypełnienie ankiety.

Ankieta

Oceń każde ze stwierdzeń w skali od 1 do 6, gdzie 1 oznacza, że zupełnie się z nim nie zgadzasz, 6 zaś – że zgadzasz się z nim w pełni.

1. Zarząd samorządu przez cały rok szkolny rzetelnie pracował na rzecz uczniów..... **1 2 3 4 5 6**
2. Kontakt między zarządem samorządu a uczniami był bardzo dobry..... **1 2 3 4 5 6**
3. Kontakt samorządu z nauczycielami był bardzo dobry..... **1 2 3 4 5 6**
4. Kontakt samorządu z rodzicami był bardzo dobry..... **1 2 3 4 5 6**
5. Samorząd był w tym roku bardzo aktywny..... **1 2 3 4 5 6**
6. Działania podejmowane przez samorząd były ciekawe..... **1 2 3 4 5 6**
7. Zarząd samorządu tworzą osoby, które naprawdę interesują się życiem szkoły..... **1 2 3 4 5 6**
8. Przedsięwzięcia samorządu zawsze były dobrze zorganizowane..... **1 2 3 4 5 6**
9. Dzięki działaniom samorządu uczniowie są bardziej zintegrowani i zaangażowani w życie szkoły..... **1 2 3 4 5 6**
10. Zarząd samorządu jest dobrym pośrednikiem między uczniami a nauczycielami i dyrekcją szkoły..... **1 2 3 4 5 6**

Po debacie

Jak przedstawić wnioski:

→ Przedstawcie wyniki debaty w gazetce szkolnej, na forum internetowym, samorządowym blogu lub portalu społecznościowym.

→ Możecie także stworzyć na podstawie kart oceny ranking inicjatyw samorządu i opublikować go w gazetce lub w internecie.

→ O wypełnienie ankiety możecie poprosić większą grupę uczniów: namówcie wychowawców, by przeprowadzili jej na godzinie wychowawczej lub wydrukujcie ją w gazetce. Poproście o wypełnienie i zwrot, a wyniki opublikujcie w gazetce.

Temat: Jak usprawnić przepływ informacji pomiędzy samorządem a uczniami, nauczycielami i rodzicami?

Samorząd nigdy nie funkcjonuje w próżni. Podejmując swoje działania na terenie szkoły, siłą rzeczy musi wchodzić w relacje z nauczycielami, dyrekcją czy rodzicami. Jak zadbać o to, żeby relacje z nimi były dobre i żeby komunikacja przebiegała sprawnie? Aby się nad tym zastanowić, najlepiej zaprosić do dyskusji przedstawicieli wszystkich tych grup.

Zalety

Nieczęsto zdarza się okazja, żeby uczniowie, rodzice i nauczyciele mogli wspólnie zastanowić się nad tak ważną sprawą jak ich wzajemne relacje.

Dzięki takiej debacie będziecie mieli okazję zastanowić się nad tym, jakie kanały komunikacji macie do dyspozycji oraz które z nich będą najlepsze dla Waszych celów.

Wady

Pomysłów na komunikację może być naprawdę dużo, co jest oczywiście zaletą. Jednak przy tym typie dyskusji trzeba jednak uważać, by nie wkraść się do niej chaos.

Narzędzia oraz materiały, które będą wam potrzebne:

→ ankieta, ćwiczenie „Jak się komunikujemy?”, ćwiczenie „Notatka prasowa”

Proponowana forma: dyskusja panelowa.

Przed debatą

Kogo zaprosić?

Wybierzcie i zaproszcie panelistów: osoby zaangażowane w życie szkoły, a jednocześnie ciekawych dyskusyjantów. Do roli panelistów zaproszcie – przedstawiciela zarządu samorządu, uczniów, grona pedagogicznego oraz rodziców, w roli obserwatorów – wszystkich chętnych spośród tych grup, a w szczególności: uczniów, nauczycieli (nauczyciela informatyki!), redaktorów i opiekuna szkolnej gazetki, członków szkolnego koła dziennikarskiego, przedstawicieli lokalnych mediów, osobę odpowiedzialną za działanie szkolnego radiowęzła.

Jak się przygotować?

Przedstawcie przed debatą zaproszonym gościom temat wraz z kilkoma pytaniami, nad którymi warto się zastanowić, np:

- Czy zarząd samorządu na bieżąco informuje o swoich działaniach?
- Czy samorząd odpowiada na potrzeby uczniów?
- Jaka jest rola nauczycieli w inicjatywach samorządu?
- Czy o działaniach samorządu są informowani rodzice?
- Jakie środki są wykorzystywane do komunikacji między samorządem a uczniami, rodzicami i nauczycielami? Czy są to wszystkie możliwe środki?

Przeprowadźcie wśród uczniów ankietę i przygotujcie prezentację jej wyników. Ustalcie termin oraz miejsce debaty i poinformujcie o nim wszystkich uczestników. Pamiętajcie o zgłoszeniu odpowiedzialnej za to osobie, że będziecie potrzebować sali na czas debaty. Przygotujcie stosowną liczbę krzeseł dla panelistów i ustawcie je po jednej stronie sali, zaś naprzeciwko nich ustawcie siedzenia dla pozostałych uczestników. Przygotujcie odpowiednią liczbę kopii ankiety oraz materiałów potrzebnych do przeprowadzenia ćwiczenia.

Ankieta

Oceń każde ze stwierdzeń w skali od 1 do 6, gdzie 1 oznacza, że zupełnie się z nim nie zgadzasz, 6 zaś – że zgadzasz się z nim w pełni.

1. Jestem na bieżąco informowany o działaniach samorządu. **1 2 3 4 5 6**

2. Zarząd samorządu interesuje się sprawami uczniów. **1 2 3 4 5 6**

3. Przepływ informacji między zarządem samorządu a uczniami jest dobry. **1 2 3 4 5 6**

4. Kontakt samorządu z rodzicami jest dobry. **1 2 3 4 5 6**

5. Kontakt między samorządem a nauczycielami jest dobry. **1 2 3 4 5 6**

6. Zarząd samorządu dobrze reprezentuje interesy uczniów przed nauczycielami i dyrekcją szkoły. **1 2 3 4 5 6**

7. W szkole wykorzystywanych jest wiele dróg komunikacji między samorządem, uczniami, rodzicami i nauczycielami. **1 2 3 4 5 6**

Warto też zastanowić się nad zagadnieniami, które mogą ułatwić ocenę przepływu informacji w Waszej szkole.

Proponowane zagadnienia:

Stałe informowanie społeczności szkolnej o działaniach samorządu uczniowskiego jest podstawą dobrej komunikacji.

Propozycja – argumenty

Nie ma dobrej współpracy bez sprawnej komunikacji. Jest ona podstawą działania – zwłaszcza w tak dużej grupie, jaką jest samorząd uczniowski. Duża odpowiedzialność spoczywa tutaj na zarządzie su. To zarząd najczęściej komunikuje się bezpośrednio z nauczycielami czy dyrekcją. Dlatego też członkowie zarządu powinni regularnie przekazywać wszystkim swoim kolegom i koleżankom informacje na temat tego, co robi zarząd, co dzieje się w szkole, jakie są pomysły na działania i co się wydarzy w najbliższym czasie. Podobnie zarząd powinien przekazywać informacje dorosłym.

Jeśli wszyscy będą dobrze poinformowani będzie się pracowało łatwiej i skuteczniej, a także więcej osób będzie brać udział w różnych wydarzeniach i działaniach szkolnych.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Dobra komunikacja w tak dużej społeczności, jaką jest szkoła, jest trudna i nie każdy zarząd potrafi sobie z nią poradzić. Trzeba wybrać sposoby komunikacji, aby dotrzeć do jak największej liczby osób, a także odpowiednio przekazywać treści, aby odbiorcy byli zainteresowani. Może okazać się, że zarząd nie radzi sobie z tymi zadaniami. Istnieje także zagrożenie, że członkowie zarządu będą nadmiernie selekcyjonować treści: będą przekazywać tylko te informacje, które uznają za ważne. Może wtedy okazać się, że znaczna część członków samorządu uczniowskiego będzie niedoinformowana w kwestiach, które są ważne dla nich, a nie są ważne dla zarządu. Jeśli natomiast zarząd zdecyduje się na przekazywanie wszystkim wszystkich informacji, może okazać się, że będzie ich zbyt dużo, co będzie obciążeniem dla wszystkich.

W wielu szkołach zarząd su prowadzi bardzo dobre akcje informacyjne, np. poprzez prowadzenie gazety szkolnej czy stronę internetową. Trzeba jednak zauważyć, że sama informacja nie wystarczy. Potrzebne są jeszcze działania, które zachęcą uczniów do podejmowania różnych akcji. Dlatego oprócz akcji informacyjnych trzeba także podejmować próby włączania wszystkich członków społeczności szkolnej do dyskusji. Dobrym sposobem jest tutaj założenie szkolnego forum internetowego lub zorganizowanie debaty.

Dobra komunikacja w szkole powinna być wspierana przez dorosłych.

Propozycja – argumenty

Uczniowie bardzo często nie mają doświadczenia w przekazywaniu informacji innym. Nie mają też doświadczenia w rozmowach, w których trzeba reprezentować inne osoby – dotyczy to zwłaszcza zarządu su, który komunikuje się ze wszystkimi członkami społeczności szkolnej. Dlatego też dobrze jest jeśli uczniowie mają wsparcie dorosłych w organizacji komunikowania się w szkole różnych grup.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Ważne jest, aby samorząd uczniowski był w stanie samodzielnie prowadzić akcje informacyjne, a także organizować okazje do współpracy i wymiany poglądów. Młodzi ludzie znają i stosują często sposoby komunikacji, jakich wielu nauczycieli nie używa (strony i fora internetowe, portale społecznościowe). Trzeba zauważyć też, że w niektórych przypadkach nauczyciele narzucają uczniom swoje sposoby działania i przejmują inicjatywę, co zniechęca uczniów do działania. Dlatego też uczniowie i uczennice powinni działać w miarę możliwości sami.

Trzeba zauważyć, że bardzo dużą część komunikacji w szkole jest organizowana przez dorosłych. To nauczyciele informują i rozmawiają z uczniami o różnych sprawach w czasie, np. lekcji wychowawczych. Także dyrekcja przekazuje informacje, nie tylko nauczycielom ale także uczniom, np. w czasie apeli. Istnieje też komunikacja, w którą uczniowie nie są zaangażowani lub są zaangażowani w ograniczonym zakresie jak np. między dyrekcją i nauczycielami czy nauczycielami i rodzicami.

Prawdą jest, że dorośli organizują większość komunikacji w szkole. Dobrze jednak, żeby włączali w nią także uczniów, zwłaszcza wtedy gdy konsultacji wymagają sprawy, które leżą w kompetencjach su. Ważne, aby w ten sposób młodzi ludzie wiedzieli, że są partnerami w dialogu, a nie jedynie odbiorcami komunikatów przekazywanych przez dorosłych.

Samorząd uczniowski powinien komunikować się z dorosłymi wyłącznie poprzez zarząd SU.

Propozycja – argumenty

Zarząd su reprezentuje wszystkich uczniów. Dlatego też to zarząd powinien komunikować się z nauczycielami i dyrekcją. W ten sposób można uniknąć zbędnego chaosu, a zarząd który umie rozmawiać z dorosłymi i przedstawiać swoje pomysły zdziała dużo więcej, niż pojedynczy uczeń. W dodatku to zarząd zbiera opinie i wnioski członków samorządu uczniowskiego. W ten sposób zarząd ma wgląd w potrzeby i wolę większości uczniów. Pozwala to na wybieranie najciekawszych pomysłów, popieranych przez większość uczniów i przedstawianie ich nauczycielom i dyrekcji.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Reprezentowanie członków samorządu przez zarząd jest dobre, jednak nie zawsze się sprawdza. Należy zauważyć, że wiele zarządów jest wybieranych przypadkowo, a także ze wskazania nauczycieli (często bez demokratycznych wyborów). Niekiedy nawet tam, gdzie uczniowie uczestniczą w demokratycznych wyborach okazuje się, że jednym celem kandydatów jest wygranie kampanii wyborczej. Oznacza to, że zarząd nie zawsze reprezentuje w odpowiedni sposób wszystkich uczniów. Dlatego dobrze jeśli w komunikacji szkolnej będzie możliwość kontaktu z innymi i wypowiedzi dla każdego ucznia. W tym celu można np. ustawić w szkole skrzynkę, do której uczniowie mogą wrzucać kartki ze swoimi pomysłami, skargami i radami. Dobrze też stworzyć szkole forum internetowe, na którym każdy (także nauczyciele, rodzice i dyrekcja) na równych prawach będzie mógł się wypowiadać.

Należy wykorzystywać wszystkie możliwe drogi przekazywania informacji i komunikacji.

Propozycja – argumenty

Dróg komunikowania się w szkole jest bardzo wiele. Należy je wszystkie wykorzystywać, ponieważ wtedy mamy szansę, że dotrzemy do wszystkich. Wiąże się to zarówno z upodobaniami uczniów i nauczycieli jak i możliwościami przekazu różnych treści. Inne zadania może pełnić gazeta szkolna, strona internetowa, forum internetowe, gazetka ścienna, debaty szkolne, radiowęzeł czy maile rozsyłane do członków społeczności szkolnej. Wszystkie formy komunikacji uzupełniają się wzajemnie i dlatego najlepiej używać jednocześnie każdej z nich.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Używanie wielu środków przekazu informacji i komunikacji może prowadzić do chaosu. Osoby, które zewsząd będą „bombardowane” tymi samymi informacjami mogą się nimi po prostu znudzić. Dodatkowo prowadzenie komunikacji wieloma sposobami jest bardzo czasochłonne i może okazać się, że nie starcza na to czasu. Możliwe też, że odbiorcy będą korzystać tylko z kilku lub nawet jednego środka przekazu i prowadzenie innych stanie się zbędne. Dlatego lepiej skupić się na kilku wybranych sposobach komunikacji i rozwinąć je w sprawne narzędzia służące do rozmawiania o szkolnych sprawach.

W trakcie debaty

Moderator wita i prezentuje wszystkich gości, a także przedstawia plan dyskusji i zasady obowiązujące uczestników. Wybrana osoba lub osoby prezentują uczestnikom wyniki przeprowadzonej wcześniej ankiety. Warto zakończyć tę prezentację jakimś podsumowaniem lub pytaniem.

Następnie moderator po kolei prosi uczestników panelu o zabranie głosu:

→ Oddanie głosu przedstawicielom społeczności uczniowskiej. Prośba o wypowiedzi dotyczące tego, jak oceniają oni zainteresowanie uczniów życiem szkoły i gotowość do działania w samorządzie, a także tego, jakie są oczekiwania uczniów wobec samorządu.

→ Oddanie głosu przedstawicielom grona pedagogicznego. Pytania o to, jak nauczyciele oceniają współpracę z samorządem. Jakie są możliwości współpracy? Czy nauczyciele mają jakieś oczekiwania wobec samorządu? Czy mogą pomóc w realizacji inicjatyw samorządowych?

→ Oddanie głosu przedstawicielom rodziców. Prośba o wyrażenie swojej opinii na temat tego, czy rodzice chcieliby być informowani o planach samorządu. Czy widzą szansę podejmowania wspólnych działań? Jeśli tak, w jakim obszarze? Czy są w stanie wesprzeć działania samorządu, a jeśli tak – w jaki sposób? Czy chcieliby mieć możliwość zgłaszania własnych pomysłów do realizacji?

→ Zabranie głosu przez przedstawicieli zarządu samorządu: jak oni widzą możliwości współpracy ze swoimi kolegami i koleżankami, rodzicami i nauczycielami? Co mogłoby pomóc zarządowi sprawnie odpowiadać na oczekiwania uczniów oraz współpracować z dorosłymi?

Moderator zachęca uczestników panelu do dyskusji na temat przepływu informacji pomiędzy poszczególnymi grupami w szkole. Warto zadać panelistom następujące pytania:

Czy jest tak, jak powinno być? Jeśli nie, dlaczego?

Co zrobić, żeby było tak, jak byśmy chcieli?

W tym momencie warto zaproponować wszystkim uczestnikom – panelistom i obserwatorom ćwiczenie „Jak się komunikujemy?”

Jak się komunikujemy?

Ćwiczenie służy zebraniu i spisaniu sposobów, w jaki ludzie komunikują się ze sobą oraz zaproponowaniu, jak można wykorzystać je w szkole.

Potrzebne materiały: kopie tabeli, pisaki.

Poproście uczestników, aby zastanowili się, jakie sposoby wykorzystują ludzie, aby się ze sobą komunikować i przekazywać sobie informacje (mogą to być sposoby, w jaki porozumiewają się pojedyncze osoby, jak również środki masowego przekazu). Niech uczestnicy wypiszą je po lewej stronie tabeli. Przy każdym ze sposobów (po prawej stronie) niech zaproponują, w jaki sposób da się go wykorzystać, by usprawnić przepływ informacji między samorządem uczniowskim a uczniami, nauczycielami i rodzicami.

Sposoby komunikacji między ludźmi

Jak je wykorzystać w szkole?

.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

Ciekawsze efekty może przynieść wykonanie ćwiczenie w grupach.

Uczestnicy wymieniają się na forum swoimi pomysłami. Wnioski warto przedstawić na tablicy np. w postaci schematu:

Uczniowie

spotkania z przedstawicielami samorządu, konferencje, skrzynka na wiadomości do samorządu w szkole, skrzynka mejlowa, dyskusje na portalu społecznościowym.

Rodzice

spotkania, debaty, konferencje, dyskusje na portalu społecznościowym, wiadomości zgłaszanie opiekunowi samorządu podczas spotkań z rodzicami lub spotkań rady rodziców, skrzynka mejlowa.

Nauczyciele

regularny kontakt z samorządem ze strony jego opiekuna, spotkania, konferencje, dyskusje na portalu społecznościowym, skrzynka mejlowa.

Samorząd

Nauczyciele

regularny kontakt z opiekunem samorządu, spotkania, konferencje, dyskusja na portalu społecznościowym, przedstawienie planów i wniosków podczas rad pedagogicznych

Rodzice

spotkania, debaty, konferencje, dyskusje na portalu społecznościowym, strona internetowa szkoły, komunikaty przekazywane podczas spotkań rady rodziców lub spotkań z rodzicami

Uczniowie

gazetka szkolna, radiowęzeł, regularne spotkania z przedstawicielami uczniów, konferencje, szkolna strona internetowa, komunikaty z samorządowego konta na portalu społecznościowym

Druga część debaty otwarta jest dla uczestników z sali. Mogą oni zadawać panelistom pytania, komentować ich wcześniejsze wypowiedzi. Moderator zachęca uczestników do dyskusji pytaniami:

- Które z dróg były do tej pory wykorzystywane do komunikacji w szkole, które zaś nie?
- Czy wszystkie wymienione sposoby komunikacji da się wykorzystać w naszej szkole?
- Które z kanałów komunikacji chcielibyśmy uruchomić? Co jest do tego potrzebne?

Ostatnie pytanie staje się punktem wyjścia do konkretnych rozważań nad tym, co jest potrzebne w przypadku poszczególnych sposobów komunikacji oraz czym mogliby się zająć uczniowie, a czym nauczyciele (może w szkole istnieją koła zainteresowań lub sekcje, które mogłyby przejąć koordynację pewnych działań komunikacyjnych?). Pomysły notowane są na tablicy. Można wykorzystać poniższe pytania, niektóre z nich warto kierować do konkretnych osób.

→ Kto powinien przedstawiać aktualne kwestie dotyczące samorządu szkolnego podczas spotkań rady pedagogicznej oraz rady rodziców?

→ Czy istnieje możliwość zamieszczania komunikatów samorządu na szkolnej stronie internetowej? Komu i w jakiej formie powinny być one przekazywane? (Warto zapytać o to administratora szkolnej strony internetowej.)

→ Czy nie byłoby celowe wykorzystanie innych (oprócz strony internetowej) sposobów komunikacji w internecie? Czy chcielibyśmy mieć szkolny blog, forum internetowe lub konto na portalu społecznościowym? Kto mógłby i chciał zająć się uruchomieniem takiej formy komunikacji? Kto i w jakiej formie zamieszczałby w internecie ważne dla szkolnej społeczności informacje, w tym – wnioski z organizowanych w szkole debat? (O techniczne aspekty dobrze będzie spytać nauczyciela informatyki oraz uczniów zainteresowanych tą tematyką.)

→ Czy warto założyć w szkole listę mailingową i wysłać newsletter do osób, które się na nią wpiszą? Kto redagowałby treść newslettera?

→ Kto chciałby i mógł przygotowywać krótkie komunikaty (np. ważne informacje, ogłoszenia, relacje z debat itd.) i prezentować je za pośrednictwem radiowęzła szkolnego? (O to, czy w ogóle istnieje taka możliwość warto zapytać opiekuna radiowęzła).

→ Czy istnieje możliwość nawiązania współpracy z lokalnymi mediami? Czy w wypadku ważnych wydarzeń z życia szkoły mielibyśmy możliwość przekazania informacji za ich pośrednictwem? Kto i w jaki sposób nawiązywałby i utrzymywał kontakty z lokalnymi mediami? (Te pytania warto skierować do przedstawicieli szkolnego koła dziennikarskiego oraz lokalnych mediów.)

Na zakończenie moderator proponuje uczestnikom ćwiczenie Notatka prasowa. Osoby wybrane lub chętne czytają swoje tytuły oraz leady, które są na bieżąco korygowane. Materiały warto przekazać redakcji gazetki szkolnej i poprosić, by wybrała ona i opublikowała najlepsze.

Notatka prasowa

Ćwiczenie ma dwa cele: po pierwsze, rozwija umiejętność formułowania myśli na piśmie oraz utrwalania w formie pisemnej wydarzenia, którego było się uczestnikiem, po drugie zaś, pozwala stworzyć konkretny materiał, który może zostać wykorzystany w gazecie.

Potrzebne materiały: kopie tabelki, pisaki

Poproście uczestników o wczucie się w role dziennikarzy i wymyślenie oraz zapisanie na kartkach intrygującego tytułu oraz leadu dla artykułu, który miałyby dotyczyć kończącej się właśnie debaty.

Tytuł .....

Lead .....

.....

.....

Lead (inaczej: główka artykułu) to pierwszy akapit artykułu następujący bezpośrednio po tytule; zadaniem leadu jest wprowadzenie czytelnika w zagadnienie, przyciągnięcie jego uwagi i skłonienie go do przeczytania całego artykułu, musi on więc być krótki (nie dłuższy niż trzy zdania), spójny i intrygujący

Bezpośrednio po wykonaniu ćwiczenia poproście uczniów o przeczytanie ich próbek i na bieżąco je skomentujcie. Tabelki warto zebrać i przekazać redaktorom gazetki szkolnej.

Na koniec moderator wygłasza słowo komentarza i dziękuje gościom za udział w dyskusji.

Po debacie

Wnioski z debaty warto nie tylko spisać, ale i przedstawić szerszemu gronu, wykorzystując te środki, które zostały omówione podczas dyskusji. Warto także uruchomić te z dróg komunikacji, które nie istniały, np.:

- założyć samorządową skrzynkę mailową i podać jej adres do wiadomości uczniów, rodziców i nauczycieli;
- powiesić obok sali, w której zwykle spotyka się samorząd skrzynkę na wiadomości i pytania od uczniów;
- założyć w gazetce szkolnej rubrykę samorządową;
- założyć kanał samorządowy na portalu społecznościowym.

Temat: W jaki sposób zachęcić uczniów do działalności wolontariackiej?

Wolontariat jest niezwykle ważną formą pracy na rzecz innych. Dzięki niemu wiele instytucji oferuje swoim beneficjentom pomoc osób życzliwych, pełnych entuzjazmu i chęci działania. Wolontariat wzbogaca jednak także samego wolontariusza: poza zyskami wynikającymi ze specyfiki wykonywanych zadań, pozwala mu zdobyć bezcenne doświadczenie, uczy wrażliwości na innych i odpowiedzialności. Warto zastanowić się, jak zachęcić większą liczbę uczniów do działalności wolontariackiej.

Zalety

Debatę będzie okazją do wymiany doświadczeń dla osób zainteresowanych wolontariatem szkolnym i pozwoli zastanowić się, w jaki sposób zachęcić do tej formy pracy jak najwięcej uczniów.

Proponowany sposób przeprowadzenia debaty umożliwi jednocześnie prezentację działań wolontariatu szkolnego szerszemu gronu odbiorców.

Wady

Należy uważać, aby nie wpaść w mentorski ton i nie przytłoczyć obserwatorów nadmiarem szczegółów dotyczących wolontariatu, gdyż nie będą potem chętni do dyskusji w drugiej części debaty.

Narzędzia oraz materiały, które będą wam potrzebne:

→ prezentacja działań wolontariatu, ćwiczenie „Warto pomagać”.

Forma debaty: dyskusja panelowa.

Przed debatą:

Kogo zaprosić?

Nauczyciela, który pełni funkcję koordynatora wolontariatu szkolnego, liderów różnych akcji organizowanych w ramach wolontariatu, przedstawicieli organizacji pozarządowych, członków Ochotniczej Straży Pożarnej, harcerzy, uczniów i nauczycieli związanych z wolontariatem z innych szkół, uczniów, nauczycieli, rodziców.

Jak się przygotować?

Przede wszystkim starannie dobierzcie uczestników panelu. Zadbajcie, by były to osoby zaangażowane w różne działania wolontariackie, a jednocześnie ciekawi dyskutanci. Spróbujcie zachęcić do udziału uczniów i nauczycieli związanych z wolontariatem w innych szkołach. Pozwoli to stworzyć płaszczyznę wymiany doświadczeń. Zastanówcie się, ile czasu dacie każdemu z panelistów na wypowiedź oraz w którym momencie nastąpi przejście do drugiego etapu dyskusji, otwartego dla uczestników z sali. Wybierzcie moderatora, którego zadaniem będzie udzielanie głosu kolejnym uczestnikom debaty i dbanie, by trzymali się wyznaczonego czasu wystąpień. Przygotujcie odpowiadającą liczbie panelistów liczbę krzeseł i ustawcie je po jednej stronie sali. Naprzeciwko nich ustawcie większą liczbę krzeseł dla pozostałych uczestników. Poproście koordynatorów i liderów wolontariatu w waszej szkole o przygotowanie krótkiej prezentacji na temat działań wolontariatu.

Warto zastanowić się także nad zagadnieniami związanymi z wolontariatem. Ich rozważenie pomoże Wam zrozumieć jakie jest miejsce wolontariatu w szkole, a także jaka może być jego rola.

Proponowane zagadnienia:

Co można zyskać dzięki wolontariatowi?

Propozycja – argumenty	Kontrpropozycja – argumenty przeciw
<p>Wolontariat to przede wszystkim okazja do ciekawego działania – zarówno w akcjach lokalnych jak i tych o szerszym zasięgu. Dzięki uczestniczeniu w takich akcjach wolontariusze mają okazję poznać wielu nowych, interesujących ludzi – korzystać z ich doświadczeń, konfrontować swoją wiedzę, zawierać przyjaźnie.</p>	<p>Wolontariat ma różne oblicza. Są organizacje, w których faktycznie można poznać wielu ciekawych ludzi ale trzeba zauważyć, że na poziomie lokalnym i szkolnym tak naprawdę działamy cały czas z tymi samymi osobami – zwłaszcza jeśli chodzi o wolontariat organizowany na terenie szkoły. Może to spowodować, że kolejna robiona wspólnie akcja, nie będzie już tak atrakcyjna dla wolontariuszy.</p>
<p>Wolontariat pokazuje nowe możliwości i poszerza horyzonty – nawet jeśli mamy doświadczenie w jakimś obszarze, dobrze jest zobaczyć jak „robi to” inna organizacja, w której działania się włączamy. Dzięki temu wolontariusz zyskuje cenne doświadczenie, które może później wykorzystać nie tylko w działaniach wolontariackich ale także w pracy zawodowej.</p>	<p>Wolontariat to bycie tylko małym trybikiem w maszynie. Wolontariusze otrzymują określone zadania, które często są bardzo proste i nie zawsze są ciekawe. Wolontariat szkolny właściwie nie daje szans na pełny kontakt z żadną organizacją – uczniowie często włączeni są odgórnie w jakieś działania – niekiedy nie wiedząc nawet kto je organizuje i dlaczego. Także organizowanie przez samą szkołę akcji wolontariackich daje uczniom tylko niewielkie doświadczenie, bo często nie mają się oni na kim wzorować, a jedyną osobą prowadzącą akcję jest nauczyciel.</p>
<p>Wolontariat to także sposób na nudę i znalezienie możliwości do działania. Wiele osób nie ma pomysłu na własne akcje ale za to chętnie włączają się w działania innych. W ten sposób mogą odkrywać nowe możliwości i realizować swoje pasje. Wolontariusz często zajmuje się sprawami i dociera w miejsca, o których istnieniu wielu ludzi nie ma pojęcia. Dodatkowo uczestniczy często w rozwiązywaniu spraw trudnych i pomocy w ważnych kwestiach. To wszystko sprawia, że będąc wolontariuszem nie można się nudzić.</p>	<p>Wolontariat to dodatkowe zajęcie, które odciąga młodych ludzi od ważniejszych działań na rzecz szkoły. Angażując się w wolontariat, członkowie su będą mieli mniej czasu na zajmowanie się takimi kwestiami jak prawa ucznia czy organizacja imprez szkolnych – spraw które być może dotyczą większej liczby osób (członków su) niż działania wolontariackie. Należy też zauważyć, że wolontariat najczęściej ma charakter akcyjny – sprowadza się do jednej, dwóch akcji szkolnych w roku. Jeśli działania su opiera się tylko na wolontariacie, to może okazać się, że członkowie su w pozostałym okresie niewiele robią.</p>

Czy szkoła jest dobrym miejscem dla wolontariatu?

Propozycja – argumenty	Kontrpropozycja – argumenty przeciw
<p>Szkoła jest często pierwszym miejscem, gdzie młodzi ludzie mogą zetknąć się z ideą wolontariatu. W wielu miejscowościach szkoła jest jedynym organizatorem akcji wolontariackich. Dlatego to właśnie przede wszystkim szkoła promuje postawy wolontariackie i stwarza uczniom możliwość działania.</p>	<p>W wielu przypadkach szkoły nie uczestniczą w akcjach wolontariackich, bo nie ma ich w szkole kto organizować i koordynować. Nawet jeśli prowadzone są działania, to często odbywają się one „odgórnie” – uczniowie są informowani o konieczności podjęcia jakiejś akcji – np. „wszystkie klasy w tym tygodniu organizują składkę na ważny cel” lub „wszyscy uczniowie wyruszają na sprzątanie świata”. Działania takie są oczywiście pożyteczne, jednak nie realizują idei wolontariatu, której podstawą jest dobrowolność.</p>

Szkoła może stać się dobrym środowiskiem do animowania wolontariatu. Młodzi ludzie mają dzięki szkole okazję do włączania się w wiele akcji. Dzięki temu poznają różne formy działania, a także różne kierunki zaangażowania wolontariackiego. Szkoły prowadzą wiele akcji – zarówno tych lokalnych, jak np. opieka nad zabytkami czy pomoc osobom starszym jak i ogólnopolskich – jak np. zbiórki w ramach WOŚP. Sprawia to, że uczniowie mają możliwość zebrania różnych doświadczeń i wybrania tego, co ich interesuje i w czym dobrze się czują.

Szkoła nie zawsze jest dobrym miejscem dla wolontariatu. Trudne jest pogodzenie „masowości” szkoły z indywidualnymi decyzjami uczniów na wejście w wolontariat. Szkoły także często przedkładają „skuteczność”, mierzoną wynikami, takimi jak ilość zebranych pieniędzy czy zasadzonych drzew, nad liczbę rzeczywiście zaangażowanych uczniów, którzy biorą udział w działaniach z własnej potrzeby. W wielu przypadkach wolontariat jest mylony właśnie z takimi akcjami.

Czy wolontariat przeszkadza w nauce?

Propozycja – argumenty

Wolontariat oczywiście zajmuje czas. Jednak nie ma on większego wpływu na naukę. Można nawet zaryzykować twierdzenie, że wolontariat pomaga młodym uczniom w przyswajaniu wiedzy. Uczniowie angażujący się w działania wolontariackie często są aktywni na wiele różnych sposobów, co pozwala im na łatwiejsze kojarzenie faktów i przyswajanie wiadomości. Łatwiej też przychodzi im działanie w nietypowych sytuacjach i rozwiązywanie trudnych problemów. Te umiejętności wykorzystują z powodzeniem podczas nauki szkolnej.

Wolontariusze często są inaczej traktowani przez nauczycieli, którzy doceniają ich pracę. Uczniowi zaangażowanemu w działania wolontariackie łatwiej uchodzi „na sucho” nieprzygotowanie czy spóźnienie na lekcję. Tak więc nawet jeśli wolontariusz nie zawsze może być na 100% przygotowany do lekcji, to w większości przypadków dostaje możliwość „bezbolesnego” nadrobienia zaległości.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Wolontariat pochłania bardzo dużo czasu. W dodatku jest to w dużej mierze czas spędzony w szkole po lekcjach lub też w ogóle poza szkołą. Udział w różnego rodzaju akcjach nie tylko zajmuje dużo czasu ale jest też bardzo wyczerpujący. Uczniowie zaangażowani w różne akcje często po powrocie do domu po prostu nie mają już siły na naukę. Także działania, jakie podejmuje wolontariusz, nie mają zazwyczaj wiele wspólnego z nauką szkolną. Często zdarza się też, że osoba która zaangażowała się w wolontariat poświęca się mu całkowicie, przez co zaniedbuje swoje obowiązki szkolne, które wydają się nieciekawe i mało ważne w porównaniu do działań podejmowanych w charakterze wolontariusza. Trzeba też zauważyć, że są uczniowie, którym nauka „nie idzie” zbyt dobrze – jednak sprawdzają się oni we wszelkiego rodzaju akcjach, dlatego też przedkładają działanie nad naukę.

Nauczyciele nie zawsze traktują przychylnie aktywistów. Działania uczniów traktowane bywają podejrzliwie jako okazja do „urwania się” z lekcji (trzeba też zauważyć, że niektórzy uczniowie także sami tego nadużywają). Dodatkowo nauczyciel rozlicza ucznia z nauki danego przedmiotu, a nie z działalności społecznej, co sprawia że nie zawsze może i chce pobłażać uczniowi, który nie przygotowuje się do lekcji.

Czy wolontariat szkolny jest widoczny? Czy można sprawić, żeby jego działalność była szerzej znana?

Propozycja – argumenty

Wolontariat szkolny jest widoczny. Każdy uczeń jest informowany o akcjach wolontariackich, w które może się zaangażować. Może dowiedzieć się o tym zarówno z plakatów, które zdobiją liczne szkolne korytarze, jak i od swoich nauczycieli i kolegów.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Uczniowie często nie wiedzą, że działania które są im proponowane to wolontariat, ponieważ w wiele akcji zaangażowani są odgórnie przez nauczycieli. Mała jest także świadomość młodych ludzi odnosząca się do samego wolontariatu. W wielu przypadkach podejmują oni działania nie zdając sobie sprawy, że są wolontariuszami – nikt nie informuje ich o zasadach działania wolontariatu czy prawach wolontariusza.

Szersze rozpropagowanie wolontariatu nie jest trudne. Trzeba zauważyć, że wolontariusze często działają poza szkołą. Uczestniczą np. w akcjach wymagających kontaktów z lokalną społecznością (np. zbiórki publiczne), a w wielu przypadkach na rzecz tej społeczności (np. pomoc osobom z niepełnosprawnością mieszkającym w najbliższej okolicy). Samo takie działanie sprawia, że wolontariat jest widoczny, a uczniowie samym swoim działaniem pokazują, że warto być wolontariuszem oraz że ich praca jest wartościowa. Wciągają oni także do akcji inne osoby, jak np. młodzież z innych szkół, swoich rodziców czy innych dorosłych.

Działania poza szkołą są ważne ale nie zawsze przyczyniają się do rozpowszechniania idei wolontariatu. Trzeba zauważyć, że akcje poza szkołą w wielu przypadkach podejmowane są przez niewielkie grupy uczniów. Nie docierają oni do dużej liczby osób – w tym do innych młodych ludzi. Często też wykonują swoją pracę bez rozgłosu, bo po prostu tego nie potrzebują. Nie zawsze też udaje się wciągnąć do działania inne osoby – zwłaszcza dorosłych, którzy przeważnie nie mają czasu na działania wolontariackie.

Aby szerzej rozpropagować wolontariat i konkretne działania dobrze nawiązać współpracę z lokalnymi mediami (gazetą, portalem internetowym, radiem, telewizją) czy innymi placówkami zainteresowanymi wolontariatem (organizacje pozarządowe, domy kultury, świetlice, biblioteki). Sprawi to, że wolontariat szkolny będzie widoczny i będzie miał większą skuteczność.

Promowanie wolontariatu i współpraca z wieloma różnymi placówkami jest ważna. Dla wielu wolontariuszy jednak ważniejsze jest samo działanie. Wykonują swoją pracę rzetelnie i z zaangażowaniem ale nie dbają o nagłaśnianie swoich akcji – w ogóle o tym nie myśląc lub uważając, że jest im to niepotrzebne.

Czy uczniowie wiedzą, na jakich zasadach działa wolontariat szkolny i kto jest jego koordynatorem? Czy znają jego liderów?

Propozycja – argumenty

W szkołach, w których działają sekcje wolontariatu, uczniowie wiedzą czym jest wolontariat i jakie są jego zasady. Najczęściej opiekunem wolontariuszy jest nauczyciel, w wielu przypadkach – opiekun samorządu uczniowskiego. W niektórych przypadkach wolontariat koordynują członkowie samorządu uczniowskiego. Osoby te, zarówno nauczyciele jak i uczniowie, są rozpoznawalne w szkole.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Uczniowie uczestniczą często w akcjach, które organizowane są jako zbiorowe. Akcje takie w wielu przypadkach przeprowadzają wychowawcy lub przedstawiciele samorządów klasowych. Zazwyczaj mają one głównego koordynatora, jednak nie kontaktuje się on bezpośrednio z uczniami. To, że młodzi ludzie nie znają koordynatora i lidera działań sprawia także, że nie wiedzą jaki jest cel danej akcji. Przykładowo: uczestniczą oni w zbiórkach pieniężnych w klasie na dany cel (akcje takie są często traktowane jako wolontariat) ale nie wiedzą dokładnie po co zbierane są pieniądze i czemu posłużą.

W trakcie debaty

Moderator wita uczestników, przedstawia panelistów oraz prezentuje obowiązujące wszystkich zasady. Następnie liderzy i koordynatorzy wolontariatu szkolnego krótko prezentują uczestnikom jego działalność. Moderator otwiera pierwszą część dyskusji, w której uczestniczą wyłącznie paneliści. Warto zapytać gości, dlaczego właściwie uważają, że warto podejmować działalność wolontariacką? W dalszej kolejności można zadać pytania dotyczące specyfiki wolontariatu, np.:

- Co, zdaniem poszczególnych uczestników panelu, jest najcenniejsze w pracy wolontariusza?
- Dlaczego warto zachęcać uczniów do pracy na rzecz innych w ramach wolontariatu?
- Jakie doświadczenia dla osób zaangażowanych w pracę w ramach wolontariatu były najważniejsze?
- Jakie zadania wykonują wolontariusze?
- Z jakimi instytucjami i organizacjami współpracuje sekcja wolontariatu w naszej szkole?
- Od czego powinien zacząć ktoś, kto chciałby zostać wolontariuszem?
- Jak znaleźć w ramach wolontariatu szkolnego odpowiednie zajęcie dla siebie?
- Gdzie bez pośrednictwa szkoły szukać organizacji potrzebującej wolontariuszy?
- W jaki sposób prezentowana jest działalność wolontariacka uczniów na forum szkoły? W jaki sposób można ją prezentować?

Ważna część panelu powinna być poświęcona sposobom zachęcenia uczniów do działalności wolontariackiej. Przykłady pytań, które można zadać w tej części:

- W jaki sposób pokazywać uczniom, czym jest wolontariat?
- Jakie środki zaangażować w promocję wolontariatu w szkole (np. prezentacje na godzinach wychowawczych i zebraniach rodziców, materiały zamieszczane w gazetce szkolnej, na stronie internetowej, blog poświęcony działalności wolontariatu szkolnego, audycja w szkolnym radiu)?

Po zakończeniu tej części, moderator proponuje uczestnikom ćwiczenie „Warto pomagać”. Niech zebrane od uczestników karteczki, naklejone na tablicy towarzyszą wam do zakończenia debaty.

„Warto pomagać”.

Celem ćwiczenia jest skłonienie uczestników do refleksji nad tym, jaką wartość ma pomaganie innym. Potrzebne materiały: karteczki samoprzylepne, pisaki

Rozdajcie wszystkim uczestnikom małe karteczki samoprzylepne. Poproście, aby napisali oni na nich, dlaczego – ich zdaniem – warto na różne sposoby pomagać innym ludziom. Zebrane karteczki przyklejcie w jednym miejscu na tablicy. Przeczytajcie na głos ich treść, poproście uczestników o komentarze. Niech zapiski te towarzyszą Wam w dalszej części debaty.

Druga część debaty otwarta jest dla uczestników z sali. Paneliści odgrywają w niej rolę ekspertów, którym pozostali goście mogą zadawać pytania. Warto aktywnie ich do tego zachęcać, ponieważ jest to doskonała okazja do poznania szczegółów dotyczących pracy wolontariusza.

Na zakończenie moderator wygłasza słowo podsumowania i dziękuje panelistom oraz pozostałym gościom za udział w debacie.

Po debacie

- Przedstawcie wyniki debaty w gazetce szkolnej, na forum internetowym, samorządowym blogu lub portalu społecznościowym, zachęcając do komentarzy osoby, które nie wzięły w niej udziału.
- Namówcie redaktorów szkolnej gazety, by wspólnie z liderami wolontariatu stworzyli rubrykę, w której regularnie byłyby publikowane aktualności dotyczące tego tematu.
- Zachęćcie liderów wolontariatu szkolnego do założenia bloga poświęconego ich doświadczeniom.
- Nawiążcie kontakt z koordynatorami wolontariatu w innych szkołach.

Temat: Czy warto stworzyć na terenie szkoły Dyskusyjny Klub Filmowy?

Czym jest i jak działa Dyskusyjny Klub Filmowy? Czy w Waszej szkole jest potrzeba takiej formy aktywności? Debata z zaproszonymi gośćmi pozwoli Wam znaleźć odpowiedzi na te pytania. Będziecie mieli okazję zastanowić się, czy taka forma spędzania czasu ma szansę sprawdzić się w Waszej szkole.

Zalety

Jeśli zastanawiacie się nad powołaniem do życia DKF-u, spotkanie z uczestnikami dyskusyjnych klubów filmowych działających w innych szkołach pozwoli Wam u źródła dowiedzieć się, jak ich działalność wygląda.

Nawiązanie kontaktu z liderami z innych szkół może zaowocować w przyszłości wspólnymi inicjatywami.

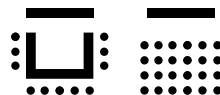
Wady

Jeśli nie przedstawiacie uczestnikom na wstępie informacji o tym czy jest DKF i jak może działać – uczniowie mogą nie chcieć niezaangażować się w dyskusję.

Narzędzia oraz materiały, które będą wam potrzebne:

→ ćwiczenie „Filmy i tematy”.

Proponowana forma: debata panelowa.

Przed debatą:

Kogo zaprosić?

Inicjatorów, koordynatorów i uczestników Dyskusyjnego Klubu Filmowego działającego w innej szkole. Może uda Wam się także zaprosić dorosłych odpowiedzialnych za działania DKF-u w lokalnym kinie lub domu kultury, w roli słuchaczy: uczniów, nauczycieli, rodziców, dyrekcję.

Jak się przygotować?

Spróbujcie ustalić, w której szkole (lub w których szkołach) działa DKF. Skontaktujcie się ze szkołą (szkołami) i zaproście koordynatorów DKF-u do udziału w debacie. Upředźcie, że chcielibyście, by wystąpili w roli ekspertów. Może uda Wam się namówić ich na przygotowanie krótkiej prezentacji podsumowującej działanie DKF-u? Po ustaleniu terminu dogodnego dla gości skonsultujcie go z dyrekcją szkoły i umieśćcie na korytarzach oraz w internecie zapowiedź debaty wraz z jej tematem. Przygotujcie salę: po jednej stronie ustawcie krzesła dla gości spoza szkoły, naprzeciwko nich – krzesła dla obserwatorów. Powielcie w stosownej liczbie fiszki potrzebne do przeprowadzenia ćwiczenia „Filmy i tematy”.

Warto również zastanowić się nad samą ideą działania DKF-u w szkole. Pomoże Wam to w uświadomieniu sobie jakie mogą być mocne i słabe strony funkcjonowania klubu filmowego w szkole.

Proponowane zagadnienia:

W czasach kina 3D trudno będzie zachęcić uczniów do oglądania filmów w szkole.

Propozycja – argumenty	Kontrpropozycja – argumenty przeciw
Szkoły dysponują zazwyczaj skromnym sprzętem, który ogranicza się do rzutnika i ekranu. Dlatego jakość i przyjemność oglądania filmów może być mała. Może to spowodować, że niewielu uczniów będzie chciało przychodzić na projekcje filmowe.	Zaletą DKF-u jest to, że uczniowie sami decydują co chcą oglądać. Sprawia to, że będą mogli oglądać filmy, których nie ma w kinach. Ich jakość na pewno będzie niższa, jednak przyjemność z oglądania ciekawego filmu wcale nie musi być mniejsza. Dodatkowo DKF oferuje możliwość jakiej nie ma w kinie: dyskusję po filmie.

Trudno będzie zachęcić uczniów do dyskusji po filmie.

Propozycja – argumenty	Kontrpropozycja – argumenty przeciw
Większość osób, które przyjdą na projekcję, będzie zainteresowanych tylko obejrzeniem filmu. Może okazać się, że większość uczniów nie będzie miała ochoty brać udziału w dyskusjach.	Większość osób faktycznie przyzwyczajona jest, że po obejrzeniu filmu wraca się do domu. Istotą DKF-u jest właśnie to, aby zmienić sposób w jaki ogląda się filmy. Dlatego głównym zadaniem prowadzących DKF jest zachęcanie uczniów do dyskusji i takie jej prowadzenie, aby młodzi ludzie mieli ochotę brać udział w dyskusji. Początkowo może być to trudne, dlatego należy przykładać dużą staranność w przygotowaniach do każdego seansu filmowego i moderowania dyskusji.

O repertuarze powinni decydować wyłącznie członkowie samorządu uczniowskiego.

Propozycja – argumenty	Kontrpropozycja – argumenty przeciw
Ponieważ DKF jest prowadzony przez młodzież to właśnie uczniowie powinni decydować o repertuarze. To właśnie młodzi ludzie wiedzą najlepiej, co zainteresuje ich rówieśników i o czym warto dyskutować.	Repertuar powinien być konsultowany z dorosłymi. Młodzi ludzie często skupiają się na filmach, które aktualnie pojawiają się w kinach, a nie zawsze są wartościowe. Nauczyciel, współpracujący z DKF-em może podsunąć młodzieży wiele wartościowych filmów, do których uczniowie sami nigdy by nie dotarli. Warto też, aby uczniowie brali udział w różnych projektach prowadzonych np. przez organizacje pozarządowe czy inne DKF-y. Dzięki temu będą mogli oni znacznie poszerzyć swoją wiedzę o filmie i świecie.

W trakcie debaty

Moderator wita gości oraz obserwatorów debaty, przedstawia jej plan oraz obowiązujące zasady.

W pierwszej części debaty cała uwaga skupiona jest na gościach. Na początku warto poprosić o zaprezentowanie działań Dyskusyjnego Klubu Filmowego na terenie ich szkoły. W razie potrzeby moderator może kierować do nich pytania, np.:

- Od kiedy działa DKF?
- Z czyjej inicjatywy na terenie szkoły powstał DKF?
- Jak często odbywają się spotkania DKF-u?
- Jak dużo uczniów uczestniczy w spotkaniach? W jakim stopniu angażują się oni w dyskusje po filmach?
- Czy spotkania są otwarte tylko dla uczniów, czy także dla nauczycieli i rodziców?
- Kto decyduje o tym, jakie filmy są wyświetlane i dyskutowane?
- Gdzie odbywają się projekcje?
- Jakie filmy były dotychczas pokazywane w ramach DKF-u? Które z nich wzbudziły największe zainteresowanie?
- Jakie tematy są poruszane na spotkaniach odbywających się w ramach DKF-u?
- Co, zdaniem uczestników, jest szczególnie cenne w takiej formie spędzania czasu w szkole? Czego takie spotkania uczą, co rozwijają i kształtują?
- Jak działa DKF przy kinie lub domu kultury? Kim są jego członkowie? (to pytanie warto oczywiście skierować do przedstawiciela DKF-u innego niż szkolny)
- Dlaczego warto założyć w szkole DKF?

Po zakończeniu pierwszej części debaty, moderator proponuje uczestnikom – obserwatorom ćwiczenie „Filmy i tematy”.

„Filmy i tematy”.

Ćwiczenie warsztatowe polegające na przygotowaniu propozycji repertuarowej dla DKF-u.

Potrzebne materiały: fiszki z tabelkami, pisaki.

Poproście kolegów i koleżanki, by połączyli się w pary. Wręczcie wszystkim fiszki z tabelką. Każda z osób ma w niej wypełnić pierwszą kolumnę, czyli zaproponować temat, który chciałaby żeby został poddany dyskusji na ewentualnym pierwszym spotkaniu DKF-u w Waszej szkole. Potem poproście, by wszyscy wymienili się w parach swoimi fiszkami i dopisali tytuł filmu, który mógłby posłużyć jako punkt wyjścia do rozmowy na zaproponowany przez partnera temat.

Pierwsza osoba	Druga osoba
Temat:	Tytuł filmu:

Niech pary przeczytają swoje propozycje. Możecie nad nimi podyskutować w większym gronie.

Propozycje uczestników warto przypiąć do tablicy. Można także poprosić ekspertów o skomentowanie ich. Może prezentowali oni niektóre z zaproponowanych filmów lub omawiali niektóre z tematów i mają w związku z tym ciekawe refleksje?

Druga część debaty otwarta jest dla wszystkich uczestników. Obserwatorzy mogą w tej części zadawać pytania ekspertom, do czego zachęca ich moderator. Mogą oni także dzielić się swoimi spostrzeżeniami i komentować pierwszą część spotkania. Jest to okazja, by uzyskać wsparcie doświadczonych kolegów i koleżanek. Jeśli uczestnicy nawiążą dyskusję na temat celowości utworzenia Dyskusyjnego Klubu Filmowego w Waszej szkole oraz formuły jego działania, to świetnie! O to przecież chodzi.

Na zakończenie moderator krótko podsumowuje debatę i dziękuje gościom – ekspertom oraz wszystkim pozostałym uczestnikom.

Po debacie

Umieśćcie relację z debaty w gazetce szkolnej, na szkolnej stronie internetowej i na profilu na portalu społecznościowym.

Zbadajcie, czy Wasi koledzy i koleżanki chcieliby, żeby w Waszej szkole powstał Dyskusyjny Klub Filmowy (popytajcie szkolnych liderów, przeprowadźcie ankiety i sondy).

Podtrzymujcie kontakt z kolegami i koleżankami ze szkół, w których DKF-y już funkcjonują. Jeśli będziecie chcieli powołać taki klub w swojej szkole, będziecie mieć w nich duże wsparcie. Wykorzystajcie wtedy także fiszki wypełnione przez uczestników ćwiczenia Filmy i tematy – znajdziecie w nich dużą pomoc repertuarową.

Temat: W jaki sposób samorząd szkolny powinien współpracować z rodzicami i nauczycielami?

Podczas tej debaty będziecie mieli okazję zastanowić się wspólnie, w jaki sposób samorząd uczniowski powinien współdziałać z rodzicami i nauczycielami. Będzie to okazja do ustalenia, o jakich sprawach samorząd może decydować sam, o jakich może współdecydować, a na jakie nie ma wpływu.

Zalety

Ustalenia tej debaty uporządkują kwestię samodzielności samorządu na przyszłość.

Wady

Temat budzi emocje, w skrajnym przypadku może skonfliktować Was z rodzicami i nauczycielami.

Narzędzia oraz materiały, które będą wam potrzebne:

- definicja słownikowa i/lub encyklopedyczna słowa demokracja
- ćwiczenia „Demokracja” i „Granice samodzielności”.

Proponowana forma: dyskusja plenarna.

Przed debatą:

Kogo zaprosić?

Uczniów
Nauczycieli
Rodziców
Dyrekcję szkoły

Jak się przygotować?

Zredagujcie zaproszenie na debatę i umieśćcie je na ścianach szkoły w formie plakatów, na stronie internetowej oraz w gazetce szkolnej. Poszukajcie w różnych źródłach definicji słowa demokracja. Zastanówcie się też jakie instytucje demokratyczne działają w szkole.

Przed debatą warto zastanowić się nad zasadami szkolnej demokracji, a także zakresem kompetencji samorządu uczniowskiego.

Proponowane zagadnienia:

Czy samorząd uczniowski jest instytucją samodzielną?

Propozycja – argumenty

Samorządu uczniowski jest instytucją samodzielną w ramach kompetencji, które posiada. Są one regulowane zarówno Ustawą o systemie oświaty jak i szkolnym regulaminem samorządu uczniowskiego. Jeśli członkowie samorządu uczniowskiego poznają swoje prawa, będą oni mogli podejmować samodzielne i świadome decyzje.

Samodzielność samorządu uczniowskiego wynika przede wszystkim z sytuacji i ustaleń w konkretnej szkole. Sprawny nauczyciel – opiekun samorządu – potrafi współpracować z uczniami w taki sposób, aby mieli oni jak największą swobodę w podejmowaniu decyzji i działaniu. Ważne, żeby młodzi ludzie nauczyli się samodzielności w ramach kompetencji samorządu uczniowskiego. Należy zauważyć, że samodzielność to także umiejętność odpowiedzialnej współpracy z nauczycielami, dyrekcją, radą rodziców. Dlatego też fakt, że samorządu uczniowski działa ściśle we współpracy z dorosłymi nie musi świadczyć o jego braku samodzielności.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Samorząd uczniowski może podejmować samodzielne decyzje jednak zawsze musi je konsultować z dorosłymi – np. z opiekunem samorządu. W wielu przypadkach uczniowie są mocno uzależnieni od decyzji nauczycieli, a ich samodzielność jest bardzo ograniczona. Zauważyć też należy, że samorządu uczniowski nie może podejmować ostatecznych decyzji w danej sprawie – zawsze jest ona akceptowana przez dorosłych.

Nauczyciele ograniczają często samodzielność uczniów twierdząc, że młodzi ludzie nie potrafią samodzielnie działać i trzeba nimi kierować. Nawet jeśli uczniowie wykazują się własną inicjatywą to często jest ona przejmowana przez dorosłych. Trzeba przyznać, że w wielu przypadkach młodzi ludzie faktycznie są bierni i nie wykazują chęci do samodzielnego działania. Dlatego też bardzo ważną rolę jest rola opiekuna samorządu uczniowskiego, który potrafi pokazać młodzieży jak można działać samodzielnie i zachęcić ją do tego.

Współpraca z rodzicami i nauczycielami jest ważna dla samorządu uczniowskiego

Propozycja – argumenty

Samorząd uczniowski nie działa w próżni. Jest częścią społeczności szkolnej. Dlatego nie może działać samodzielnie i powinien współpracować z rodzicami i nauczycielami. Współpraca jest kluczem do wymiany poglądów i zdobywania nowych doświadczeń przez uczniów. Dzięki temu samorząd uczniowski może uczestniczyć w podejmowaniu decyzji ważnych dla młodzieży.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Samorząd uczniowski powinien działać maksymalnie samodzielnie. Tylko wtedy uczniowie będą mogli przejąć odpowiedzialność za swoje decyzje. Dorosli mają skłonność do forsowania własnych pomysłów i przejmowania odpowiedzialności za decyzje młodych ludzi. Prowadzi to do podporządkowania samorządu uczniowskiego dorosłym, a w konsekwencji do bierności jego członków.

W trakcie debaty

Moderator wita uczestników, przedstawia obowiązujące wszystkich zasady.

Na początku moderator prosi uczestników o wykonanie pierwszego podpunktu ćwiczenia „Demokracja” (podpunkt drugi nie będzie w ogóle w tym scenariuszu wykorzystany). Uczestnicy czytają swoje definicje słowa demokracja. Na bieżąco podkreślane są podobieństwa i różnice między nimi. Warto na koniec przytoczyć definicję słownikową lub encyklopedyczną. W zależności od poziomu edukacyjnego oraz potrzeb uczestników może ona być bardziej ogólna lub bardziej szczegółowa.

Przykładowa definicja:

Demokracja (z greckiego: „demos” – lud, „kratos” – władza) – ustrój polityczny, w którym rządzą wybrani w głosowaniu przedstawiciele większości społeczeństwa

(źródła: Encyklopedia pwn, Inny słownik języka polskiego)

„Demokracja”.

Ćwiczenie pozwoli Wam poznać opinie uczestników na temat tego, czym jest demokracja.

Potrzebne materiały: kartki papieru, pisaki.

Rozdajcie uczniom kartki papieru. Ćwiczenie składa się z dwóch części:

- Po jednej stronie kartki każdy uczestnik zapisuje proponowaną definicję słowa demokracja.
- Po drugiej stronie kartki uczestnik wypisuje z tekstu Uchwały szkolne instytucje demokratyczne.

Uczestnicy czytają swoje definicje, moderator może zwrócić uwagę na podobieństwa i różnice pomiędzy nimi. Następnie odtwarzana jest lista szkolnych instytucji demokratycznych.

Moderator zaczyna dyskusję od pytań:

- Czy samorząd szkolny jest, zdaniem uczestników, instytucją demokratyczną?
- Jeśli samorząd uczniowski jest instytucją demokratyczną (bo wybiera swoich przedstawicieli większością głosów), to w jakim stopniu samorząd rządzi?
- Co to znaczy, że samorząd rządzi – jakie decyzje może podejmować, w jaki sposób może działać, na co ma wpływ?

Jeśli ta kwestia nie zostanie podjęta przez dyskutantów, warto by zaznaczył to w tym momencie moderator: samodzielność samorządu, jej ograniczenie lub brak zależy od obszaru działania oraz charakteru decyzji. Następnie moderator pyta uczestników debaty, jakie inne organy działają w szkole i mają moc decyzyjną? Jakie grupy osób należących do społeczności szkolnej one reprezentują?

Następnie uczestnicy proszeni są o wykonanie ćwiczenia „Granice samodzielności”.

„Granice samodzielności”.

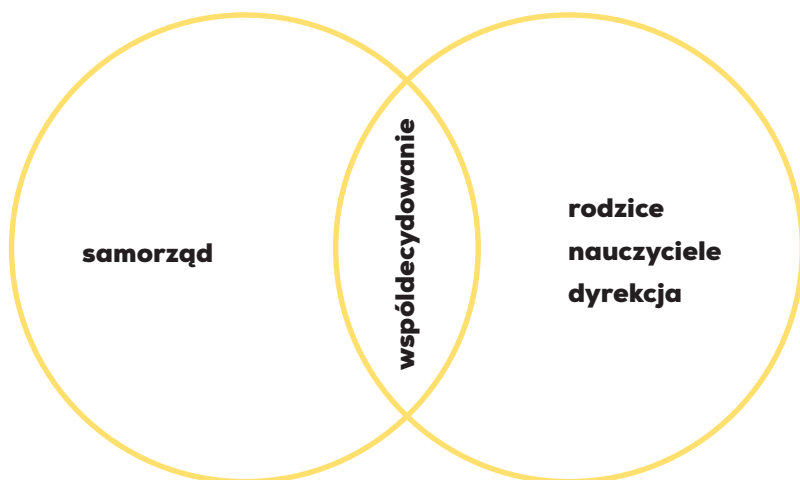
To ćwiczenie pozwoli Wam zastanowić się nad tym, w jakich obszarach samorząd uczniowski może działać samodzielnie, o jakich może współdecydować, a jakie są od niego niezależne.

Potrzebne materiały: kopie schematu wraz z rozsypaną obejmującą obszary działania samorządu (do poniższych propozycji możecie dopisać własne), pisaki.

Podzielcie uczestników na jednorodne grupy: uczniów, nauczycieli i rodziców. Poproście, aby każda z grup zagadnienia z rozsypanki wpisała w odpowiednie, jej zdaniem, miejsce schematu:

- w okrąg po lewej stronie, jeśli uważają, że o danej sprawie samorząd może decydować samodzielnie,
- w część wspólną okręgów, jeśli uważają, że o sprawie samorząd może współdecydować z nauczycielami, rodzicami, dyrekcją,
- w okrąg po prawej stronie, jeśli uważają, że na daną sprawę samorząd nie ma wpływu.

Obszary działania: organizacja dyskotek; zatrudnianie nauczycieli; sposób nagradzania osób zaangażowanych w działalność samorządu; wybór miejsca wycieczki szkolnej; wybory do rady samorządu uczniowskiego; drobne zmiany planu zajęć; organizacja balu gimnazjalnego/studniówki; organizacja happeningu; prowadzenie konta samorządu na portalu społecznościowym; zmiana skali ocen; odwołanie zajęć

Gdy uczestnicy wykonają ćwiczenie, proszeni są o przedstawienie tego, jak zaklasyfikowali poszczególne sprawy. Moderator zwraca uwagę na podobieństwa i różnice, szczególnie pomiędzy rozwiązaniami nauczycieli i rodziców, a rozwiązaniami uczniów.

Ćwiczenie staje się punktem wyjścia do dalszej dyskusji. Na tym etapie warto się zastanowić, jakie drogi porozumienia znaleźć w poszczególnych sytuacjach, które wymagają współdecydowania o czymś. Pytania, które można zadać uczestnikom:

- W jakiej formie samorząd może proponować rozwiązania takie jak zmiana planu zajęć czy sposób nagradzania uczniów zaangażowanych w działalność samorządową?
- Na co w szkole wpływ mają rodzice?

- Czy nauczyciele i rodzice powinni mieć wpływ na formę wyborów do samorządu uczniowskiego?
- Jaka jest rola opiekuna samorządu? Czy jakiegokolwiek działania mogą być podejmowane poza jego wiedzą?
- W jaki sposób dochodzić do kompromisów, wybierając np. miejsce na wycieczkę szkolną?
- Gdzie kończy się samodzielność samorządu? Na jakie sprawy samorząd nie ma wpływu?

Na zakończenie moderator krótko podsumowuje to, co zostało powiedziane i dziękuje uczestnikom za udział w debacie.

Po debacie

Przedstawcie wyniki debaty w gazetce szkolnej, na forum internetowym, samorządowym blogu lub portalu społecznościowym, zachęcając do komentarzy osoby, które nie wzięły w niej udziału. Może rozpoczniecie szerszą dyskusję na temat demokracji w szkole? A może przygotujecie prezentację, w której przedstawicie kompetencje samorządu?

Temat: Czy nasza szkoła uczy samodzielności?

Debata na ten temat pomoże Wam skłonić kolegów i koleżanki do refleksji nad tym, co to jest samodzielność, w jaki sposób się ją osiąga i czy szkoła nas jej uczy.

Zalety

Sposób sformułowania pytania oraz forma debaty pozwolą Wam i Waszym gościom spojrzeć na tę samą sprawę z dwóch różnych punktów widzenia.

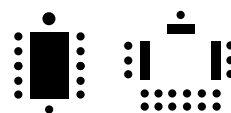
Wady

W wariantcie z arkuszem oceny dyskusji organizatorzy będą mieli stosunkowo niedużo czasu na podliczenie punktów.

Narzędzia oraz materiały, które będą wam potrzebne:

- ćwiczenie „Samodzielność – skojarzenia”
- arkusz oceny dyskusji.

Proponowana forma: debata „za” i „przeciw” lub debata oksfordzka.

Przed debatą:

Kogo zaprosić?

W roli uczestników: uczniów posiadających ustalony pogląd na proponowany temat i chcących porozmawiać z osobami o odmiennym zdaniu, w roli obserwatorów: uczniów, nauczycieli, rodziców.

Jak się przygotować?

Zadajcie pytanie o to, czy Wasza szkoła uczy samodzielności, na portalu społecznościowym (może wykorzystajcie także narzędzie jakim jest sonda?). Poproście, by zgłosiły się do Was osoby, które mają skryształizowany pogląd na ten temat i chciałyby przedstawić go w dyskusji „na żywo”. Skontaktujcie ze sobą osoby, które mają podobne poglądy, tak by powstały dwa zespoły: twierdzący, że Wasza szkoła uczy samodzielności oraz będący zdania, że jej nie uczy. Poproście, by każdy z zespołów przygotował krótkie wystąpienie, które będzie wstępną prezentacją jego stanowiska, oraz przemyślał swoją argumentację. Kiedy będziecie pewni, że temat budzi emocje wśród Waszych kolegów i koleżanek, a oba kilkusobowe zespoły będą skompletowane, ogłoście termin i miejsce debaty i zaprosicie do udziału w niej nauczycieli, uczniów, rodziców. Ważnym elementem przygotowań jest w tym wypadku przestrzenne zagospodarowanie sali. Członkowie obu dyskutujących ze sobą ekip powinni siedzieć naprzeciw siebie. Na ławkach lub krzesłach ustawionych prostopadłe do debatujących stron zasiadają słuchacze. W przeciwległym końcu sali siedzą moderator oraz sekretarz debaty. Jeśli chcecie, by na zakończenie debaty obserwatorzy ją ocenili, przygotujcie odpowiednią liczbę arkuszy oceny debaty.

Przygotowując się do debaty warto zastanowić się czym jest samodzielności w szkole.

Proponowane zagadnienia:

W jaki sposób szkoła uczy samodzielności?

Propozycja – argumenty

Szkoła jest jednym z najważniejszych miejsc, które mają wpływ na kształtowanie samodzielności młodych ludzi. Samodzielność kształtowana jest w bardzo różny sposób – zarówno na lekcjach jak i w czasie innych działań w szkole. Uczniowie uczą się samodzielności i odpowiedzialności poprzez codzienne przygotowywanie się do lekcji i innych zajęć, a także poprzez uczestnictwo w nich. Najważniejsze jednak, że szkoła daje młodzieży możliwość wykazania się inicjatywą, realizowania własnych pomysłów i samodzielnego decydowania o własnych działaniach. Uczniowie mogą podejmować inicjatywę poprzez czynne uczestniczenie w działaniach su ale także na inne sposoby – jak np. angażowanie się w akcje wolontariacie. Jeśli szkoła pozostawi uczniom wystarczającą swobodę to będą oni potrafili być samodzielnymi, a samodzielność będzie dla nich jedną z najważniejszych wartości w szkole.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Szkoła pozostawia bardzo mało miejsca na samodzielność młodzieży, a często nie pozostawia go wcale. Wszystkie zajęcia przygotowywane są przez nauczycieli lub pod ich ścisłym nadzorem. W wielu szkołach uczniowie nie mają szansy na wykazanie się jakąkolwiek inicjatywą. To dorośli decydują o tym, czego uczy się młodzież, gdzie pojechać na wycieczkę, jaki film zobaczyć w kinie, czy jaki scenariusz ma mieć akademie szkolna. Nawet jeśli młodzi ludzie są dopuszczani do własnej inicjatywy – często jest ona kierowana przez dorosłych, którzy przekształcają pomysły uczniów wg własnych upodobań. Przejawy samodzielności uczniowskiej traktowane są często jako próby łamania szkolnych zasad i wprowadzania na siłę nowych rozwiązań przez uczniów. W szkole prawie wszystkie działania planowane są przez dorosłych, a uczniowie bardzo często są przedmiotem, a nie podmiotem działania.

W jaki sposób szkoła jako instytucja tłumaczy nam samodzielność?

Propozycja – argumenty

Szkoła już od najmłodszych klas uczy dzieci zależności od nauczycieli. To nauczyciel jest najważniejszą osobą i to jego pomysły są realizowane. Szkoła tłumaczy samodzielność uczniów poprzez planowanie wszystkiego za nich. Większość nauczycieli uważa, że młodzież nie potrafi niczego przygotować samodzielnie i dlatego należy pomagać i opiekować się uczniami we wszystkich działaniach. Młodzi ludzie często nie wiedzą w jaki sposób mogliby zgłosić chęć samodzielnego działania, a nawet jeśli to zrobią to ich propozycje traktowane są z podejrzliwością.

Uczniowie często nie znają swoich praw – dlatego nie mogą być samodzielnymi. Wielu uczniów nie zdaje sobie sprawy, że należy do su, który może działać i zgłaszać oraz prowadzić własne samodzielne działania. Często też su opiera się na działaniu tylko jego władz. Powoduje to, że młodzi ludzie stają się bierni.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Szkoła nie jest systemem, w którym nauczyciele i uczniowie działają na równych prawach, jednak jednym z najważniejszych zadań szkoły jest kształtowanie samodzielności młodych ludzi. Szkoła uczy ich zarówno odpowiedzialności za własne postępy w nauce jak i za inne działania szkolne. Polem dla takich działań jest m. in. samorząd uczniowski. Dobrze zorganizowany su może działać samodzielnie – tylko przy niewielkiej ingerencji (wsparciu) nauczyciela – opiekuna su. Nauczyciele zdają sobie sprawę jak ważna jest samodzielność uczniów i starają się ją kształtować na różne sposoby.

Dobry su informuje uczniów o ich prawach, dzięki czemu mogą lepiej działać i podejmować ciekawe, samodzielne inicjatywy. Także sprawny zarząd su potrafi mobilizować większość uczniów do działania.

W jaki sposób uczymy się samodzielności, organizując różne wydarzenia na terenie szkoły?

Propozycja – argumenty

Głównym polem dla samodzielnych inicjatyw uczniowskich są działania pozalekcyjne. Młodzi ludzie mają tutaj szerokie możliwości: od przygotowywania szkolnych akademii, poprzez dyskoteki, rajdy, gry, wycieczki, na kołach zainteresowań skończywszy. Nauczyciele lubią kiedy uczniowie przejawiają inicjatywę i pozostawiają im wiele miejsca na samodzielne działanie, angażując się tylko wtedy kiedy jest to konieczne. W ten sposób młodzież może samodzielnie działać i realizować swoje pomysły.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Zajęcia pozalekcyjne i wydarzenia szkolne zależą przede wszystkim od inicjatywy nauczycieli. To nauczyciele przygotowują akademie, wycieczki, zajęcia dodatkowe – pozostawiając uczniom rolę uczestników. Taka postawa nie kształtuje samodzielności, ponieważ młodzi ludzie przyzwyczajają się, że zawsze wydarzenia organizowane są przez kogoś dla nich, a role jakie mają odegrać w danym wydarzeniu są z góry wyznaczone. Prowadzi to do wyuczzonej bezradności i bierności uczniów. Nawet w przypadkach, kiedy uczniowie wykazują inicjatywę – często jest im ona odbierana. Nauczyciele przejmują dowodzenie i realizują projekty uczniów wg własnego uznania.

Czy działanie w samorządzie szkolnym wzmacnia naszą samodzielność?

Propozycja – argumenty

Działanie w su to jeden z najlepszych sposobów na wzmocnienie samodzielności uczniowskiej. su jest organem właśnie do tego przeznaczonym. W ramach su każdy uczeń może działać i zgłaszać własne pomysły i inicjatywy. Sprawny su potrafi działać samodzielnie – tylko przy niewielkiej ingerencji nauczycieli (opiekuna su). Uczniowie mogą samodzielnie dbać o swoje sprawy, a su w wielu sprawach decyduje niezależnie. Dzięki temu młodzi ludzie mają poczucie sprawczości i wpływu na to co dzieje się w szkole, a jednocześnie uczą się odpowiedzialności za swoje postępowanie. Dlatego aktywne działanie w su niewątpliwie przyczynia się do wzmocnienia samodzielności uczniów.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

su ma ograniczone kompetencje, a bardzo często ich zakres jest ograniczany przez dorosłych. W wielu szkołach funkcjonowanie su jest tylko martwym zapisem, a zarząd su jest wybierany tylko dla porządku i zgodności z prawem. Uczniowie często nie zdają sobie sprawy, że należą do su. W wielu przypadkach aktywność su ogranicza się do aktywności jedynie kilku osób – zazwyczaj członków zarządu. Także nauczyciele często nie dostrzegają potrzeby funkcjonowania su w szkole, a jeśli su jest aktywny nie widzą w jego działaniach większego sensu. W wielu przypadkach dorośli starają się przejąć inicjatywę młodzieży i kierować postępowaniem su. Dodatkowo należy zauważyć, że w wielu szkołach członkowie zarządu su działają bez oglądania się na opinie i potrzeby reszty su. Prowadzi to do bierności uczniów – nie warto nic robić skoro i tak inni to zmienią lub zanegują lub wymyślą coś innego. Uczniowie przyzwyczajają się, że wiele rzeczy robionych jest dla nich (przez zarząd su i nauczycieli) i dlatego stają się niesamodzielni.

W trakcie debaty

Moderator wita uczestników debaty, przedstawia oba zespoły oraz omawia krótko obowiązujące zasady. Na początku moderator proponuje uczestnikom – obserwatorom ćwiczenie „Samodzielność – skojarzenia”.

„Samodzielność – skojarzenia”.

Ćwiczenie pozwala uporządkować skojarzenia ze słowem samodzielność oraz zobaczyć, jak również dostrzec różnice między postrzeganiem jej przez dzieci/młodzież i dorosłych.

Potrzebne materiały: arkusze papieru, pisaki

Moderator prosi uczestników: osobno dorosłych – nauczycieli i rodziców, osobno zaś uczniów o wypisanie na dużych arkuszach papieru skojarzeń ze słowem samodzielność. Moderator zawiesza arkusze w widocznym miejscu, a następnie prosi uczestników debaty o porównanie obu map myśli i wskazanie oraz skomentowanie różnic i podobieństw w postrzeganiu samodzielności przez młodzież i dorosłych.

Arkusze ze skojarzeniami uczestników przez cały czas trwania debaty wiszą w widocznym miejscu, by debatujący mogli się do nich odwoływać.

Następnie przedstawiciel każdego z zespołów wygłasza wprowadzające wystąpienie, w którym przedstawia stanowisko grupy w sprawie diskutowanego tematu.

Wskazówka!

Pamiętajcie, by ustalić, ile czasu dacie każdemu z zespołów na prezentację. Przed debatą poinformujcie członków zespołów o ramach czasowych.

Moderator kieruje dyskusją pomiędzy oboma zespołami, zadając im stosowne pytania. Grupy zabierają głos na przemian.

Pytania, które mogą okazać się pomocne przy kierowaniu dyskusją:

- Czym jest dla Was samodzielność?
- Czy samodzielność jest ważna w życiu człowieka? Dlaczego?
- W jaki sposób w szkole rozwijamy w sobie samodzielność? Jakie zajęcia, obowiązki, okoliczności temu sprzyjają?
- Jak nauczyciele i rodzice mogą pomagać nam stawać się bardziej samodzielnymi?
- Jakie sytuacje powinniśmy stwarzać, by uczyć się samodzielności?
- Dlaczego właściwie warto być samodzielnym?
- Czy prawdą jest, że konieczność brania odpowiedzialności za podejmowane przez nas działania rozwija naszą samodzielność?
- Czy liderzy są z zasady bardziej samodzielni?

Kolejność pytań oraz forma pytań szczegółowych powinna oczywiście wynikać z toku dyskusji, co do którego moderator powinien zachować czujność i uważność.

W drugiej części debaty szansę na zabranie głosu mają także słuchacze. Moderator zachęca ich do zadawania pytań obu stronom. Jest to dla słuchaczy okazja poznania zdania dyskutantów na interesujące ich tematy związane z zagadnieniem wpływu szkoły na kształtowanie się samodzielności jej wychowanków.

* Obserwatorzy otrzymują od organizatorów arkusze oceny dyskusji, z pomocą których oceniają argumenty obu stron, określają słabe i mocne strony debaty, wskazują popełnione błędy, a w efekcie decydują, który z zespołów przekonał ich do swojego stanowiska. Organizatorzy zbierają arkusze, zliczają punkty, przedstawiają wyniki i ogłaszają, której ze stron udało się zjednać sobie najwięcej widzów.

Moderator podsumowuje debatę i dziękuje gościom za udział w niej.

* Ten element debaty można pominąć. Jeśli uznacie, że nie chcecie, by dyskutujące ze sobą zespoły były w ten sposób oceniane, nie podoba Wam się podział „wygrani – przegrani” i wolicie, by każdy z obserwatorów rozważył wszystkie racje samodzielne, po prostu go wyeliminujcie. Od razu po pytaniach z sali zakończcie debatę podsumowaniem i podziękowaniami.

Arkusz oceny dyskusji

Arkusz służy do oceny stron w debacie za i przeciw.

Każdy z poniższych aspektów dyskusji oceń w skali od 0 do 10.

zespół „za”

zespół „przeciw”

Prezentacja poglądów		
Umiejętne powoływanie się na fakty		
Przekonująca argumentacja		
Kultura wypowiedzi		
Odpowiedzi na pytania, komentarze		

Każdy z poniższych aspektów dyskusji oceń w skali od – 10 do 0

zespół „za”

zespół „przeciw”

(Uwaga: przyznajemy tu punkty ujemne!).

Wypowiedzi nie na temat		
Przerywanie innym		
Monopolizowanie dyskusji		
Ataki osobiste		
SUMA		

Po debacie

- Zamieść relację z debaty w gazetce szkolnej i na stronie internetowej.
- Spróbujcie zainicjować dyskusję dotyczącą tego, jak szkoła wpływa na naszą samodzielność, na szkolnym forum lub na portalu społecznościowym.
- Zachęćcie wychowawców, by podejmowali ten temat na lekcjach wychowawczych.
- Przygotujcie plakaty ze skojarzeniami młodzieży i dorosłych ze słowem samodzielność i rozwieście je w różnych punktach szkoły.

Temat: Co to znaczy partnerstwo w szkole? Temat alternatywny: Czy partnerstwo w szkole jest możliwe?

Partnerstwo w szkole to jeden z najtrudniejszych tematów. Ta debata pomoże Wam uświadomić sobie czym jest partnerstwo między samorządem uczniowskimi i dorosłymi, jakie są jego wady i zalety, a także jak można skutecznie stworzyć takie partnerstwo. Dzięki debacie możliwe będzie także pokazanie oczekiwań obu stron: nauczycieli i uczniów.

Zalety

Debata może przyczynić się do wypracowania nowych pomysłów na partnerstwo w szkole. Pomoże także uczestnikom w uświadomieniu sobie jak takie partnerstwo powinno wyglądać.

Wady

Temat jest trudny, a uczestnicy mogą być niechętni do wypowiedzania się. Może okazać się, że wnioski z debaty pokażą więcej trudności, niż korzyści z partnerstwa.

Narzędzia oraz materiały, które będą wam potrzebne:

→ ćwiczenie „Czym jest partnerstwo”

Proponowana forma: plenarna lub panelowa.

lub

Przed debatą:

Kogo zaprosić?

Uczniów
Nauczycieli
Nauczycieli z innej szkoły
Dyrekcję szkoły
Rodziców
Przedstawicieli samorządu z innej szkoły
Przedstawiciela lokalnego samorządu
Przedstawiciela organizacji pozarządowej.

Jak się przygotować?

Przed debatą dobrze zebrać opinie zarówno uczniów i nauczycieli na temat partnerstwa w szkole. Można to zrobić za pomocą ankiety lub wywiadów. Dobrze też poszukać w internecie informacji związanych z partnerstwem, a jeśli to możliwe – poprosić o zdanie eksperta (np. przedstawiciela organizacji pozarządowej czy lokalnego samorządu).

Warto także zastanowić się na zagadnieniach związanych z partnerstwem i możliwościami jego funkcjonowania w szkole.

Proponowane zagadnienia:

Dzięki partnerstwu wszyscy zainteresowani mają jednakowe prawo do wypowiedzania się i decydowania o szkolnych sprawach.

Propozycja – argumenty

Partnerstwo w szkole sprawia, że uczniowie mają prawo do wypowiedzania się, a także do współdecydowania w szkolnych sprawach. Sprawny nauczyciel – opiekun su – potrafi zapewnić uczniom warunki do samodzielnego i partnerskiego działania. Członkowie su dzięki partnerstwu będą mogli poczuć się odpowiedzialni za to, co dzieje się w szkole i za własne działania. Partnerski system współpracy będzie też motywować uczniów do większej samodzielności ale także do rzetelnego planowania i wykonywania różnych działań. Uczniowie będą mieli poczucie, że są traktowani poważnie, a ich wysiłki i pomysły nie są skazane z góry na niepowodzenie lub całkowite odrzucenie.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Całkowite partnerstwo w szkole jest niemożliwe – w wielu sprawach prawo do decydowania mają tylko nauczyciele. Kompetencje samorządu uczniowskiego są ściśle określone – partnerstwo możliwe jest jedynie w ich zakresie. Ograniczone jest także prawo do wypowiedzi – uczniowie mogą wypowiadać się tylko w sprawach dotyczących bezpośrednio samorządu uczniowskiego.

Dodatkowo trzeba zauważyć, że samorządy uczniowskie często nie są traktowane jako partnerzy – nawet w ramach uprawnień su. Samorząd uczniowski stanowi w wielu przypadkach tylko „dodatek” do działania szkoły, który powołuje się ze względu na obowiązujące przepisy, a nie z poczucia potrzeby. Dlatego też uczniowie nie zawsze mogą być partnerami dorosłych.

Pełne partnerstwo nie jest też możliwe, ponieważ nauczyciele niekiedy działają z pozycji wychowawców narzucających uczniom swoją wolę. Nie dopuszczają młodych ludzi do partnerstwa, przejmując inicjatywę i kierując działaniami samorządu uczniowskiego według własnego uznania.

Partnerstwo ułatwia komunikację i wzajemne zrozumienie między stronami, które nie zawsze mają te same potrzeby (uczniowie, nauczyciele, rodzice).

Propozycja – argumenty

Partnerstwo to najlepszy sposób na wspólne działanie młodzieży i dorosłych. W ten sposób obie strony mogą rozmawiać o swoich punktach widzenia w danej sprawie i dochodzić do wypracowania wspólnego stanowiska. Nawet jeśli strony partnerstwa z założenia nie są równe i nie mają tych samych uprawnień, to i tak poważne i rzetelne wzajemne traktowanie się obu stron, a także zaufanie mają ogromne znaczenia dla życia szkoły. Partnerstwo umożliwia dialog i wiąże się ze słuchaniem „drugiej strony”. Pozwala to na budowanie autentyczności w działaniach i podejmowaniu decyzji.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Partnerstwo jest ważne, jednak w szkole jest ono bardzo trudne ze względu na oczekiwania obu stron. W przypadku szkoły relacje partnerskie muszą zostać zainicjowane przez dorosłych. Nie zawsze jednak wiedzą oni jak powinni to zrobić i jaki powinien być zakres tych relacji. Trzeba zauważyć, że nawet w przypadku szkół gdzie relacje te można nazwać partnerskimi, są one do pewnego stopnia sterowane przez dorosłych – zarówno ze względu na ich większe doświadczenie jak i na wychowawcze zadania szkoły. Zdarza się też, że pod hasłem „partnerstwo” dorośli rozumieją po prostu kierowanie działaniami samorządu uczniowskiego. Często też sami uczniowie nie potrafią zrozumieć idei partnerstwa, nie traktując poważnie współpracy z dorosłymi, co dodatkowo zniechęca tych ostatnich.

Partnerstwo jest szczególnie ważne dla uczniów, którzy dzięki niemu mają więcej możliwości wypowiedzi i wpływania na szkolne sprawy.

Propozycja – argumenty

Uczniowie często mają poczucie, że nie są traktowani w szkole poważnie, ich zdanie się nie liczy, a nawet jeśli dopuszcza się ich do wypowiedzi i decydowania to i tak ostateczny głos mają dorośli. Dlatego budowanie partnerskich relacji jest dla uczniów szczególnie ważne. W ten sposób mogą oni stać się odpowiedzialnymi członkami wspólnoty szkolnej i mieć poczucie sprawczości i wpływu na szkolne wydarzenia. Uczniowie zdają sobie sprawę, że nie mogą sami decydować o wszystkim, a wiele spraw leży poza kompetencjami samorządu uczniowskiego. Jednak z całą pewnością docenią partnerskie traktowanie i wspieranie ich samodzielności przez nauczycieli.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Wielu uczniów nie zdaje sobie sprawy, że mogliby być traktowani przez nauczycieli w sposób partnerski. Z założenia stawiają się oni na niższej pozycji i nie są zainteresowani współpracą. Wielu uczniów jest też po prostu biernych i nie bierze udziału w działaniach samorządu uczniowskiego. Często też uczniowie nie potrafią docenić partnerskiego działania dorosłych, które traktują jako objawy słabości i okazję do wykorzystania. Takie postawy uczniowskie zniechęcają nauczycieli, a także szkodzą innym, aktywnym, członkom samorządu uczniowskiego.

W trakcie debaty

Po przywitaniu uczestników debaty moderator, lub osoba do tego wyznaczona, powinien zrobić krótkie wprowadzenie w temat. Dobrze w tym miejscu wesprzeć się wcześniej zebranymi wynikami ankiet, wywiadów i opinii ekspertów.

Na początku debaty warto też zaproponować uczestnikom wykonanie ćwiczenia „Czym jest partnerstwo”.

„Czym jest partnerstwo?”

Moderator pisze na tablicy dwa hasła: „szanse” i „zagrożenia”. Następnie prosi zebranych o podawanie pomysłów związanych z szansami i zagrożeniami dla partnerstwa w szkole. Następnie zastępuje słowo „szanse” słowem „partnerstwo”, a słowo „zagrożenia” słowem „podległość – zależność”. Moderator pyta czy uczestnicy zgadzają się, że można dokonać takiej zamiany. Prosi o argumenty. Jeśli okaże się, że pomysły podane przez uczestników zupełnie nie przystają do zamienionych haseł, moderator prosi o komentarz do hasła „podległość – zależność” w kontekście zagrożeń dla partnerstwa.

Druga część debaty to czas na wypowiedzi zaproszonych ekspertów (w przypadku debaty panelowej) lub otwarcie dyskusji (w przypadku debaty plenarnej). W obu wariantach debaty moderator powinien przygotować zestaw pytań, które zada uczestnikom debaty.

Proponowane pytania:

- Kto może być partnerem samorządu uczniowskiego?
- Czy możliwe jest partnerstwo między uczniami, rodzicami i nauczycielami?
- Jak postrzegają partnerstwo uczniowie, jak nauczyciele, a jak rodzice?
- W jakich sprawach możliwe jest partnerstwo, a w jakich nie?

- Jak skutecznie wskazać kompetencje partnerów samorządu?
- Czy samorząd powinien szukać partnerów poza szkołą?
- Jakich partnerów samorząd może pozyskiwać poza szkołą?
- Jakie są cechy idealnego partnera w samorządzie?

Po debacie

Jak przedstawić wnioski:

- Zrobić sprawozdanie w szkolnej gazecie.
- Opublikować na szkolnych stronach internetowych.
- Przygotować sprawozdanie w formie elektronicznej (np. prezentację) i rozesłać mailowo do uczestników debaty, a także do tych którzy w debacie nie brali udziału (uczniów, nauczycieli).
- Zrobić notatkę prasową dla lokalnych mediów (np. lokalnej gazety lub portalu).
- Założyć profil na portalu społecznościowym i tam przedstawić wnioski z debaty. Zachęcać innych do dyskusji nad wnioskami.
- Przedstawić wnioski z debaty na szkolnej radzie pedagogicznej.
- Przedstawić wnioski partnerom spoza szkoły (lub osobom/institucjom, które samorząd uczniowski chciałby pozyskać jako partnerów).

Temat: Co to jest samorządność?

Samorząd szkolny realizuje ideę samorządności. W związku z tym warto zastanowić się, co się za tym terminem kryje, gdzie jeszcze realizuje się ta idea, z czym się wiąże. Debata na ten temat pozwoli Wam bardziej świadomie spojrzeć na cele i działania samorządu.

Zalety

Wspólnie z zaproszonymi gośćmi będziecie mieli okazję zastanowić się nad definicją samorządności i zastanowić się w jaki sposób odnosi się ona do warunków szkolnych

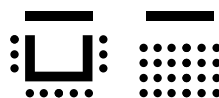
Wady

Temat debaty jest dość abstrakcyjny, co może sprawić, że wyda się uczniom oderwany od ich życia.

Narzędzia oraz materiały, które będą wam potrzebne:

→ ćwiczenie „Samo-”

Proponowana forma: debata panelowa.

Przed debatą

Kogo zaprosić?

W roli uczestników panelu: liderów samorządu szkolnego, nauczycieli, przedstawicieli samorządu lokalnego, ewentualnie ucznia reprezentującego Waszą szkołę w młodzieżowej radzie dzielnicy, w roli obserwatorów: uczniów, nauczycieli i rodziców.

Jak się przygotować?

Przede wszystkim starannie dobierzcie panelistów. Spróbujcie zaprosić do udziału w debacie przynajmniej jednego przedstawiciela samorządu lokalnego, a także nauczycieli i szkolnych liderów. Zastanówcie się, ile czasu dacie każdemu z panelistów na wypowiedź oraz w którym momencie nastąpi przejście do drugiego etapu dyskusji, otwartego dla uczestników z sali. Wybierzcie moderatora, którego zadaniem będzie udzielanie głosu kolejnym panelistom i dbanie, by trzymali się oni wyznaczonego czasu wystąpień, a także zasygnalizowanie momentu przejścia do części dyskusji otwartej. Wydrukujcie karteczki potrzebne do przeprowadzenia ćwiczenia. Przygotujcie odpowiadającą liczbie panelistów liczbę krzeseł i ustawcie je po jednej stronie sali. Naprzeciwko nich ustawcie większą liczbę krzeseł dla pozostałych uczestników.

Przed debatą warto zastanowić się jak wygląda samorządność uczniowska w szkole – jakie są jej zalety, na jakie natrafia trudności i jak jest postrzegana przez uczniów i nauczycieli.

Proponowane zagadnienia:

Czy w szkole uczymy się samorządności?

Propozycja – argumenty

Samorząd uczniowski jest organem, który bierze udział w życiu szkolnym i w ramach swoich kompetencji ma prawo do decydowania o różnych sprawach. Członkowie samorządu mają swobodę podejmowania decyzji z całą pewnością uczą się samorządności. Uczą się również reprezentowania samorządu na zewnątrz i współpracy z nauczycielami, dyrekcją, a także z innymi instytucjami jak np. organizacje pozarządowe. Szkoły, które wprowadzają demokratyczne procedury dla samorządu uczniowskiego (jak np. organizacja demokratycznych wyborów do zarządu su), pomagają młodym ludziom zrozumieć jak działa demokracja i czym jest samorządność. Popieranie samorządności uczniowskiej w szkołach kształtuje także w uczniach poczucie sprawczości oraz odpowiedzialności za podjęte decyzje. Młodzi ludzie, wiedząc że są partnerami dorosłych, a także że podejmują decyzje w ramach praw im przyznanych, chętniej włączają się w działania szkolne.

Ważne i kształcące dla młodych ludzi jest także samo uczestnictwo w samorządzie. W ten sposób uczniowie poznają zasady i podstawy funkcjonowania samorządności, a także demokracji. Dlatego też aktywni członkowie samorządów uczniowskich będą w przyszłości lepiej przygotowani do działania w dorosłym życiu, dbania o własne prawa i poruszania się w społeczeństwie obywatelskim.

Czy samorządność jest ważna dla uczniów?

Propozycja – argumenty

Samorządność jest ważna dla uczniów, ponieważ dzięki niej mogą mieć wpływ na szkolne sprawy, które są dla nich ważne i ciekawe. Młodzi ludzie chcą przejmować inicjatywę i dlatego samorząd uczniowski jest dla nich bardzo dobrym miejscem do realizowania własnych pomysłów. Inaczej też postrzegają życie szkolne, jeśli mogą o niektórych sprawach decydować sami. Nawet jeśli samorządność uczniowska jest ograniczona i odbywa się pod nadzorem dorosłych, to i tak młodzi ludzie mają okazję do zdobywania nowych doświadczeń i podejmowania własnych i ciekawych inicjatyw. Ważny jest tutaj sprawny opiekun samorządu uczniowskiego, który potrafi wspierać samorządność uczniów.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Samorząd uczniowski może spełniać bardzo pozytywną rolę. Jednak należy zauważyć, że w wielu szkołach samorząd nie działa, a jego aktywność ogranicza się do wybrania władz samorządu (często ze wskazania nauczycieli). W wielu szkołach aktywny jest tylko zarząd samorządu uczniowskiego, który ogranicza się do kilku osób. Często również to nauczyciele przejmują inicjatywę i to oni stają na czele samorządu. Dlatego też nie można z całą pewnością stwierdzić, że szkoła uczy samorządności.

Trzeba tutaj zwrócić uwagę zarówno na niechęć części dorosłych do dawania młodzieży swobody decydowania ale także na dużą bierność samych uczniów, których często nie interesuje jakkolwiek forma samorządności.

Szkoła z całą pewnością ma warunki ku temu, aby kształtować samorządność uczniowską, jednak potrzeba tutaj jeszcze dużo pracy.

Uczniowie w wielu przypadkach nie uczestniczą w pracach samorządu, a część z nich nie wie nawet że do samorządu należy. Zainteresowanie zasadami samorządności i demokracji jest niskie, ponieważ młodzi ludzie nie zawsze widzą w jaki sposób te zasady mogą się przełożyć bezpośrednio na ich życie i to co się dzieje wokół nich. Uczestniczenie w samorządności uczniowskiej jest ważne i kształcące, jednak pod warunkiem że jest ono świadome.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Uczniowie często nie znają możliwości działania w samorządzie uczniowskim, a samorządność w szkole jest dla nich obcym pojęciem. Nawet w szkołach, gdzie uczniowie mają dużą swobodę, organizowanie szkolnej dyskoteki czy postawienie stojaka na rowery przed szkołą na wniosek uczniów, nie kojarzy się z samorządnością. Możliwość decydowania o sprawach szkolnych nie zawsze jest kojarzona z samorządnością. Należy też zauważyć, że dla młodzieży bardziej liczy się efekt działania, niż świadomość uczestniczenia w podejmowaniu decyzji.

Jak traktują samorządność uczniowską nauczyciele?

Propozycja – argumenty

Nauczyciele widzą potrzebę wspierania samorządności uczniowskiej. Jej wsparcie zwiększa aktywność młodzieży, co powoduje że nauczycielowi łatwiej jest pracować. Aktywny samorząd uczniowski wnosi własne pomysły i pomaga w organizowaniu życia szkoły. Dzięki systemowi reprezentacji nauczyciele mogą się kontaktować z uczniami poprzez zarząd samorządu uczniowskiego, który przedstawia potrzeby uczniów. Pomysły, proponowane przez młodzież są dla niej bardziej autentyczne, a tym samym uczniowie chętniej uczestniczą potem w ich realizacji. Dlatego nauczyciel współpracujący z su będzie mógł prowadzić i wspierać działania ciekawe dla uczniów bez obaw, że nie zainteresują one nikogo.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Nauczyciele niekiedy mają niewielkie pojęcie o samorządzie uczniowskim. Kojarzy im się on zazwyczaj z kilkoma aktywnymi osobami (najczęściej zarządem su). W wielu szkołach samorząd uczniowski wykorzystywany jest jako narzędzie do realizacji celów i pomysłów nauczycieli. Często planują oni sami od początku do końca różne zadania, a młodzież jest tylko ich wykonawcą lub przedmiotem działań. Niewielkie jest też zaufanie dorosłych do zdolności młodych ludzi do samodzielnego działania w szkole. Należy tutaj jednak zauważyć, że powodu często dostarczają sami uczniowie, którzy pozostają bierni i nie są zainteresowani jakąkolwiek dodatkową formą uczestnictwa w szkolnym życiu.

W trakcie debaty

Moderator wita uczestników debaty, przedstawia oba zespoły oraz omawia krótko obowiązujące zasady. Na początku moderator proponuje uczestnikom – obserwatorom ćwiczenie „Samo-”.

„Samo-”.

Ćwiczenie ma charakter językowy i jest punktem wyjścia do rozważań o samorządności.

Potrzebne materiały: arkusze papieru, pisaki

Uczestnicy zostają podzieleni na grupy. Każda z grup otrzymuje arkusz papieru, na środku którego w okręgu zapisany jest człon wyrazowy „samo-„. Zadaniem grup jest dopisanie do niego jak największej liczby możliwych dokończeń. Są one odczytywane w dalszej części debaty. Warto zwrócić uwagę, że znajdują się wśród nich wyrazy o wydźwięku pozytywnym (np. samodzielność czy samokrytyka), jak i negatywnym (np. samotność, samolubność).

Arkusze z propozycjami uczestników przez cały czas trwania debaty wiszą w widocznym miejscu, by debatujący mogli się do nich odwoływać.

Każdy z panelistów wygłasza krótkie słowo wprowadzające, w którym wyjaśnia, jak rozumie pojęcie samorządności oraz jej znaczenie w szkole. Moderator kieruje dyskusją, zadając uczestnikom panelu stosowne pytania.

Pytania, które mogą okazać się pomocne przy kierowaniu dyskusją:

- W jakich instytucjach oprócz szkół istnieją samorządy?
- Czy działa w samorządzie to brać dotyczące nas sprawy we własne ręce?
- Czemu służy samorządność i organ, jakim jest samorząd?
- Jakie uprawnienia ma samorząd, a co go ogranicza?

Kolejność pytań oraz forma pytań szczegółowych powinna oczywiście wynikać z toku dyskusji, który moderator wciąż powinien śledzić.

Druga część spotkania jest otwarta dla uczestników z sali. Moderator zachęca ich do zadawania pytań panelistom. Jest to dla słuchaczy okazja poznania zdania dyskutantów na interesujące ich tematy związane z zagadnieniem wpływu szkoły na kształtowanie się samodzielności jej wychowanków.

Moderator podsumowuje debatę i dziękuje gościom za udział w niej.

Po debacie

- Zamieście relację z debaty w gazetce szkolnej i na stronie internetowej.
- Spróbujcie zainicjować dyskusję dotyczącą tego, jak szkoła wpływa na naszą samodzielność, na szkolnym forum lub na portalu społecznościowym.
- Zachęćcie wychowawców, by podejmowali ten temat na lekcjach wychowawczych.
- Przygotujcie plakaty ze skojarzeniami młodzieży i dorosłych ze słowem samodzielność i rozwieście je w różnych punktach szkoły.

Temat: Gdzie szukać wzorców dla samorządu uczniowskiego?
Temat alternatywny: Czy można szukać wzorców dla samorządu uczniowskiego w innych instytucjach?

Ta debata pomoże Wam w zastanowieniu się jak powinien wyglądać Wasz samorząd. Będziecie mogli się zastanowić jaka struktura samorządu uczniowskiego jest najlepsza w Waszej szkole, a także pomyśleć skąd można czerpać wzory w budowaniu samorządu i samorządności.

Zalety

Dzięki tej debacie może powstać konkretny plan budowania lub przekształcenia Waszego samorządu.

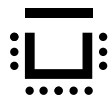
Wady

Debata może wydać się uczestnikom zbyt teoretyczna. Trzeba będzie włożyć wiele pracy, aby zainteresować uczestników.

Narzędzia oraz materiały, które będą wam potrzebne:

→ ćwiczenie „Mapa wzorców”

Forma debaty: plenarna lub panelowa.

lub

Przed debatą

Kogo zaprosić?

- Uczniów
- Nauczycieli
- Nauczycieli z innej szkoły
- Dyrekcję szkoły
- Rodziców
- Przedstawicieli samorządu z innej szkoły
- Przedstawiciela lokalnego samorządu
- Przedstawiciela organizacji pozarządowej

Jak się przygotować?

Zapraszając gości, przedstawcie im temat oraz założenia debaty, by mogli dobrze się do niej przygotować. Zastanówcie się jak działa samorząd uczniowski w Waszej szkole, czym się zajmuje, jaka jest jego struktura.

Jeśli poznamy samorząd szkolny, który działa naszym zdaniem bardzo dobrze, możemy się na nim wzorować.

Propozycja – argumenty

Warto szukać rozwiązań poza własną szkołą. Nie chodzi tutaj tylko o strukturę samorządu ale także o pomysły na działania. Sprawdzane wzory są najlepsze, ponieważ wiadomo z góry że zadziałają dlatego, że ktoś je już wcześniej wypróbował. Dobrze zatem utrzymywać kontakty z innymi szkołami, a także obserwować różne rozwiązania i pomysły, które wykorzystują samorządy lokalne czy organizacje pozarządowe. Dobrym rozwiązaniem jest też angażowanie się w akcje prowadzone przez innych – wtedy wymiana doświadczeń może być obustronna. Łatwiej też wtedy sprawdzić czy dane rozwiązanie lub działanie nam odpowiada.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Dokładne kopiowanie wzorców i pomysłów, które stosują inni, nie jest dobrym pomysłem. Trzeba zauważyć, że każda społeczność szkolna jest inna, a co za tym idzie będzie miała inne potrzeby i sprawdzą się w niej inne pomysły. Warto poznawać i angażować się w działania innych szkół i instytucji, jednak trzeba pamiętać, że ważne jest wypracowanie własnych rozwiązań – choć oczywiście mogą one być podobne do innych. Trzeba również pamiętać, że nawet te same działania będą przebiegały inaczej w każdej szkole, ponieważ będą je realizować inne osoby w trochę innych warunkach.

Samorząd powinien mieć rozbudowaną strukturę.

Propozycja – argumenty

Samorząd uczniowski powinien mieć rozbudowaną strukturę. Oprócz zarządu, w którym powinno zasiadać co najmniej kilka (4–6) osób, w szkole powinien funkcjonować podział na sekcje. Rozbudowany zarząd może sprawnie spełniać funkcje dzięki temu, że każdy z jego członków będzie odpowiedzialny za konkretne działania. Oznacza to, że każdy będzie robił to na czym się zna i w czym się czuje najlepiej, a także nie będzie miał nadmiaru obowiązków. Dzięki odgórnemu podziałowi na sekcje każdy z uczniów będzie mógł skierować swoje zainteresowanie tam, gdzie akurat ma ochotę. Uczniowie prowadzący sekcje, a także ci którzy w nich uczestniczą będą mieli okazję do rozwijania swoich zainteresowań i będą mogli działać w satysfakcjonujący ich sposób.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Nie zawsze rozbudowana struktura jest dobra. Może okazać się, że duży zarząd jest bardziej problemem, niż pomocą dla szkoły. Często podejmowanie decyzji w takim zarządzie jest trudniejsze, ponieważ jego członkowie mają różne pomysły i nie zawsze zgadzają się ze sobą. Może to oznaczać, że działania będą utrudnione. Także podział na sekcje nie zawsze się sprawdza. Może okazać się, że wiele sekcji, które zainicjuje zarząd su lub nauczyciele, nie sprawdzi się. Zdecydowanie lepiej jest kiedy członkowie samorządu uczniowskiego sami zgłaszają potrzebę powstania danej sekcji. Struktura samorządu uczniowskiego powinna być więc dostosowana do sytuacji i potrzeb danej szkoły. Warto poświęcić jej trochę czasu, ponieważ z całą pewnością usprawni to działania samorządu.

W trakcie debaty

Po przywitaniu gości moderator lub osoba wyznaczona wprowadza uczestników w temat. Warto przedstawić jakie są cele debaty (np. wypracowanie nowej formy działania samorządu uczniowskiego), a także pokazać w jaki sposób funkcjonuje obecnie samorząd. W zależności od formy debaty moderator rozpoczyna panel lub też zachęca do wypowiedzi zebranych uczestników debaty.

Pomocne będą tutaj pytania:

- Jaka powinna być struktura samorządu uczniowskiego?
- W jaki sposób uczniowie mogą wybierać przedstawicieli samorządu uczniowskiego?
- Z jakich instytucji uczniowie mogą czerpać wzory organizacji samorządu uczniowskiego?

- Czy każda szkoła powinna mieć podobną strukturę samorządu?
- Jak wybrać dobry wzorzec dla samorządu uczniowskiego w naszej szkole?
- Czy potrzebne nam rozbudowane struktury?
- Czy kopiowanie gotowych wzorców z instytucji pozaszkolnych to dobry pomysł?
- Do kogo można zwrócić się o pomoc w wybraniu wzorca dla samorządu szkolnego?
- Gdzie szukać informacji na temat organizacji samorządu szkolnego?
- Jak przenosić wzory dobrych praktyk z innych instytucji?

W trakcie debaty warto też przeprowadzić ćwiczenie „Mapa wzorców”.

„Mapa wzorców.”

Moderator wypisuje na tablicy hasło „samorząd uczniowski – su” (na środku) i prosi uczestników o wskazywanie instytucji, na których samorząd uczniowski mógłby się wzorować. Instytucje, które wymienią uczestnicy są wypisywane wokół hasła „su”. Moderator informuje uczestników, że mogą także podawać skojarzenia do instytucji, które już zostały podane (niekoniecznie tylko do su). Moderator dopisuje kolejne skojarzenia tworząc siatkę powiązań.

Następnie moderator zadaje pytanie, które z wymienionych instytucji mogą być najlepszym wzorem organizacyjnym dla samorządu uczniowskiego.

Po debacie

Jak przedstawić wnioski:

- Zrobić sprawozdanie w szkolnej gazecie.
- Opublikować na szkolnych stronach internetowych.
- Wywiesić w szkole w formie plakatu.
- Przygotować sprawozdanie w formie elektronicznej (np. prezentację) i rozesłać mailowo do uczestników debaty, a także do tych którzy w debacie nie brali udziału (uczniów, nauczycieli).
- Założyć profil na portalu społecznościowym i tam przedstawić wnioski z debaty. Zachęcać innych do dyskusji nad wnioskami.
- Przedstawić wnioski z debaty na szkolnej radzie pedagogicznej.
- Przedstawić wnioski instytucjom spoza szkoły, na których samorząd chciałby się wzorować.

Temat: Jak można zaangażować rodziców w działania samorządu uczniowskiego?

Temat alternatywny: Czy warto zaangażować rodziców w działania samorządu uczniowskiego?

Ta debata pozwoli Wam na zastanowienie się nad rolą rodziców we wspólnocie szkolnej, a także możliwościami współpracy samorządu uczniowskiego z rodzicami.

Zalety

Debata pozwoli Wam na zwrócenie uwagi na aspekt działania samorządu uczniowskiego o jakim rzadko się wspomina – czyli na zaangażowanie rodziców w szkole.

Wady

Temat należy do trudniejszych. Może okazać się, że uczestnicy debaty będą mieli niewiele do powiedzenia. Tym ważniejsze jest aby moderator było dobrze przygotowany.

Narzędzia oraz materiały, które będą wam potrzebne:

→ ćwiczenie „Część wspólna”.

Forma debaty: plenarna.

Przed debatą

Kogo zaprosić?

Rodziców
 Rodziców uczniów z innych szkół, którzy współpracują z samorządami uczniowskimi
 Uczniów
 Uczniów z innych szkół, którzy współpracują z rodzicami
 Nauczycieli
 Dyrekcję szkoły
 Pedagogę szkolnego

Jak się przygotować?

Zastanówcie się jaka jest rola rodziców w waszej szkole. Czy są osobami, które przychodzą tylko na wywiadówki czy też może w szkole działa prężnie rada rodziców, która robi wiele rzeczy. A może już współpracujecie jako su z radą rodziców? Ponieważ debata może okazać się trudna warto przygotować dużo pytań, które pomogą animować dyskusję.

Dobrze też przemyśleć kilka kwestii związanych z uczestnictwem rodziców w życiu szkoły.

Proponowane zagadnienia:

Rodzice mogą ułatwić uczniom komunikację z nauczycielami – mogą być rzecznikami uczniów w niektórych sprawach.

Propozycja – argumenty

Rodzice stanowią grupę, którą często pomija się w szkole i która stoi na stanowisku obserwatorów. Jednak zaangażowanie rodziców w życie szkoły może przyczynić się do poprawy działania samorządu uczniowskiego, a w szczególności do poprawy komunikacji między uczniami i nauczycielami. Rodzice mogą być tutaj bardzo dobrym wsparciem. Z jednej strony znają uczniów – swoje dzieci, a z drugiej są dorośli, łatwiej więc im rozmawiać z nauczycielami jako partnerzy. Dlatego też rodzice mogą wspierać uczniów w działaniach i rozmowach z nauczycielami.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Rodzice rzadko angażują się w życie szkoły. Powodem jest przede wszystkim to, że nie mają czasu. Zazwyczaj pracują zawodowo, a wizyta w szkole to dla nich dodatkowy obowiązek. Dlatego trudno jest zorganizować stałą współpracę z rodzicami. Trzeba też zauważyć, że rodzice często nie mają dobrego rozeznania, co dzieje się w szkole i nie wiedzą w jaki sposób mogliby pomóc. Dlatego może im być trudno występować w roli pośrednika między uczniami i nauczycielami. Dodatkowo należy się zastanowić czy rodzice występujący w takiej roli nie stanowiliby bariery między uczniami i nauczycielami, a uczniowie zamiast samodzielnego załatwiania swoich spraw w szkole zaczęliby polegać tylko na rodzicach. Dlatego też lepszym rozwiązaniem wydaje się włączenie rodziców w życie szkoły jako równorzędnego, obok uczniów i nauczycieli, partnera.

Rodzice mają dużo możliwości pomocy uczniom (np. w organizacji różnych wydarzeń szkolnych), które nie zawsze ma szkoła.

Propozycja – argumenty

Rodzice mają wiele możliwości, jakich nie ma szkoła. Pracują w różnych zawodach i dysponują różnymi środkami. Dlatego też warto ich zaangażować jako wsparcie w różnych działaniach uczniowskich. Takie rozwiązanie pozwoli uczniom na realizowanie ciekawszych pomysłów, także poza szkołą, opartych na większej ilości środków, a także na większej liczbie osób. Ważną sprawą jest tutaj także fakt, że dzięki zaangażowaniu rodziców w szkolne działania wzrasta ich integracja ze środowiskiem szkolnym. Wspólne przygotowywanie imprez i akcji szkolnych może być początkiem owocnej współpracy uczniów, nauczycieli i rodziców.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Zaangażowanie rodziców w życie szkoły i wspieranie inicjatyw uczniowskich często jest niewielkie, a jeśli nawet – to zazwyczaj kończy się na materialnym wsparciu szkoły. Niewielu rodziców może poświęcić czas na udział w szkolnych przedsięwzięciach. W wielu przypadkach również nauczyciele (i tym bardziej uczniowie) nie wiedzą jak zachęcić rodziców do działań innych niż wsparcie materialne. Zaangażowanie rodziców jest na pewno dobrym pomysłem – wymaga jednak ścisłej współpracy samorządu uczniowskiego z nauczycielami oraz rodzicami i przygotowania dobrej strategii wspólnego działania.

Współpraca samorządu z rodzicami daje obu stronom szansę na większy wpływ na to, co dzieje się w szkole.

Propozycja – argumenty

Zarówno samorząd uczniowski jak i rodzice chcą mieć wpływ na to co dzieje się w szkole. Młodzi ludzie, dzięki współpracy z radą rodziców, mogą wiele zyskać. Rodzice mogą stanowić siłę w szkole, która będzie angażować się wspólnie z su i nauczycielami w decydowanie o szkolnych wydarzeniach, podejmowanych akcjach, zajęciach dodatkowych. Trzeba zauważyć, że uczniów łączy z rodzicami zupełnie inna relacja, niż z nauczycielami. Dzięki temu mogą oni rozmawiać z rodzicami (nawet jeśli będzie to sformalizowana rada rodziców) na nieco innej stopie. W ten sposób rodzice i młodzi ludzie mogą wspólnie wypracowywać rozwiązania i przedstawiać je nauczycielom.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Rodzice nie zawsze chcą mieć wpływ na to co dzieje się w szkole. Znaczna ich część uważa, że szkoła jest „od uczenia”. Uważają też, że organizacja życia szkolnego spoczywa przede wszystkim na nauczycielach. Dlatego też nie angażują się w szkolne sprawy. Dodatkowo trzeba zauważyć, że rodzice często nie wiedzą jak funkcjonuje samorząd uczniowski w szkole, a część z nich nie zdaje sobie sprawy z jego istnienia.

Trzeba też zauważyć, że nawet jeśli w szkole funkcjonuje sprawna rada rodziców, to najczęściej współpracuje ona z nauczycielami, a nie z uczniami, wspólnie pracując „na rzecz” tych ostatnich. Nie ma tutaj więc partnerstwa między młodymi ludźmi i dorosłymi.

Pomysł wspólnego występowania rodziców i uczniów przed nauczycielami również nie jest do końca dobry, ponieważ tworzy opozycję między nauczycielami, a uczniami i radą rodziców. Zdecydowanie lepsze jest zaangażowanie wszystkich stron – samorządu uczniowskiego, rady pedagogicznej, rady rodziców – jako partnerów w działaniach.

W trakcie debaty

Debata plenarna wymaga dużej sprawności od moderatora, który cały czas powinien animować dyskusję. Moderator/ka musi pamiętać, że nie będzie mieć wsparcia ze strony ekspertów, jak to może mieć miejsce w przypadku debaty panelowej. Musi też uważać, aby dyskusja nie została zdominowana przez jedną lub dwie osoby. W animowaniu debaty pomocne będą pytania, skierowane do uczestników.

Proponowane pytania:

- Jaką rolę mogą pełnić rodzice w samorządzie uczniowskim?
- Jak sprawnie zorganizować współpracę samorządu uczniowskiego z rodzicami?
- Jak zachęcić rodziców do angażowania się w samorząd uczniowski?
- Na co mogą mieć wpływ rodzice w samorządzie uczniowskim?
- Jakie korzyści mogą odnieść uczniowie, a jakie rodzice ze wspólnego działania w samorządzie uczniowskim?
- W jakich sprawach samorządu uczniowskiego może współpracować z rodzicami?
- Jaka jest rola rady rodziców w szkole?
- Jakiego wsparcia może oczekiwać samorząd uczniowski ze strony rodziców?
- Jak zapewnić sprawną komunikację między samorządem i radą rodziców?
- Jak zachęcić rodziców do angażowania się w sprawy uczniowskie?
- Jaką formę może mieć współpraca samorządu z rodzicami?

Warto też przeprowadzić z uczestnikami debaty ćwiczenie „Część wspólna”.

„Część wspólna”.

Moderator wypisuje na tablicy dwa hasła: „samorząd uczniowski” (w lewym górnym rogu) i „rodzice” (w prawym górnym rogu). Następnie prosi uczestników debaty o podawanie działań jakimi może zajmować się samorząd uczniowski w szkole oraz działań jakimi mogą zajmować się rodzice w szkole. Podane działania moderator wypisuje w kolumnie pod „samorządem” lub „rodzicami”. Następnie prosi uczestników o wskazanie działań, które są wspólne dla samorządu i rodziców. Pewne wspólne działania pojawią się już w trakcie zapisywania (po obu stronach). Niektóre działania będzie trzeba przedyskutować przed uznaniem za wspólne. Moderator wypisuje wspólne działania na środku tablicy. Następnie prosi uczestników o refleksję na temat części wspólnej dla samorządu i rodziców.

Po debacie

Jak przedstawić wnioski:

- Zrobić sprawozdanie w szkolnej gazecie.
- Opublikować na szkolnych stronach internetowych.
- Wywiesić w szkole w formie plakatu.
- Przygotować sprawozdanie w formie elektronicznej (np. prezentację) i rozesłać mailowo do uczestników debaty, a także do tych którzy w debacie nie brali udziału (uczniów, nauczycieli).
- Przedstawić wnioski z debaty na szkolnej radzie pedagogicznej.
- Przedstawić wnioski radzie rodziców.
- Zachęcać uczniów do indywidualnego przekazywania rodzicom wyników debaty (np. zrobić prezentację, którą uczniowie będą mogli pokazać rodzicom w domu).

Temat: Jak wykorzystać referendum we wspólnym decydowaniu o szkolnych sprawach?

Temat alternatywny: Czy referendum to dobre rozwiązanie w decydowaniu o szkolnych sprawach?

Ta debata pomoże Wam w zastanowieniu się nad rolą referendum w samorządności uczniowskiej. Będzie ona też okazją do refleksji nad funkcjonowaniem zasad demokratycznych w szkole.

Zalety

Referendum może okazać się nowym narzędziem, którego warto używać w Waszej szkole.

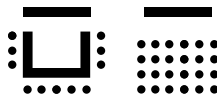
Wady

W trakcie debaty może pojawić się wiele skrajnych opinii – od całkowicie odrzucających referendum do uznających je za jedyny prawdziwie demokratyczny sposób decydowania. Dlatego debata może nie zakończyć się konstruktywnymi wnioskami.

Narzędzia oraz materiały, które będą wam potrzebne:

→ ćwiczenie „Czy to ważne”.

Forma debaty: panelowa.

Przed debatą

Kogo zaprosić?

Uczniów
Nauczycieli
Rodziców
Dyrekcję
Przedstawiciela lokalnego samorządu
Członka komisji wyborczej

Jak się przygotować?

Przed debatą warto zapoznać się z zasadami działania referendum. Informacje na ten temat można znaleźć w internecie ale warto też porozmawiać z nauczycielem wiedzy o społeczeństwie – na pewno podpowie Wam wiele ciekawych rzeczy. Warto też zaangażować nauczyciela wiedzy o społeczeństwie jako eksperta w debacie. Dobrze też poszukać ekspertów poza szkołą – może np. znacie kogoś, kto był członkiem komisji wyborczej? Dużo do powiedzenia w tym temacie może mieć również przedstawiciel lokalnego samorządu.

Dobrze też zastanowić się nad tym jakie są zalety i wady referendum oraz jak może ono funkcjonować w Waszej szkole.

Proponowane zagadnienia:

W referendum każdy uczeń ma możliwość zagłosowania.

Propozycja – argumenty

Referendum to najbardziej sprawiedliwa forma podejmowania decyzji przez su. W tajnym głosowaniu członkowie su mogą wybierać godnie ze swoimi przekonaniem, a każdy ma taką samą szansę na oddanie swojego głosu.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

W referendum głosujemy na podane w kwestionariuszu możliwości. To oznacza, że tak naprawdę nie mamy możliwości wskazania własnych odpowiedzi, a jedynie wybieramy między opcjami przygotowanymi przez innych – np. przez zarząd su czy nauczycieli. W wielu przypadkach uczniowie nie głosują, ponieważ możliwe do zakreszenia odpowiedzi nie są dla nich satysfakcjonujące. Może się także okazać, że bardzo mało uczniów jest zainteresowanych głosowaniem w danej sprawie.

Czy do udziału w referendum powinni być dopuszczeni także nauczyciele, dyrekcja, rodzice?

Propozycja – argumenty

Dorośli, tak samo jak uczniowie, są częścią społeczności szkolnej. Dlatego powinni mieć taką samą możliwość wypowiedzenia się – także w ramach ogólnoszkolnego referendum. Nie ma powodu, dla którego nauczyciele i rodzice nie mieliby głosować wspólnie z uczniami. Taki system jest zdecydowanie lepszy, ponieważ pokazuje że zarówno dorośli jak i młodzież są partnerami w szkole i ich głos jest tak samo ważny.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

su jest organem odrębnym i dlatego w sprawach dotyczących uczniów powinien głosować we własnym osobnym referendum. Nauczyciele, rodzice i uczniowie stanowią różne strony (frakcje) działające w szkole i mieszanie ich w jednym referendum nie przyniesie dobrych rezultatów. Należy zauważyć, że najliczniejszą grupę w szkole stanowią uczniowie – głos nauczycieli we wspólnym referendum praktycznie byłby niezauważalny ze względu na ich stosunkowo małą liczbę. Dlatego też dorośli mogą podważać referendum, w którym głosują wszyscy członkowie społeczności szkolnej.

Referendum daje obiektywny wynik w danej sprawie.

Propozycja – argumenty

Referendum jest jedną z najbardziej obiektywnych form podejmowania decyzji. Każdy może zagłosować, a o wyniku decyduje większość. Jest to bardzo proste i skuteczne rozwiązanie, które nie pozostawia wątpliwości, co do jego obiektywizmu.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Nawet najlepiej przeprowadzone referendum nie jest nigdy do końca obiektywne. Wiele zależy od tego w jaki sposób sformułowane są pytania. Jeśli będą one sformułowane niejasno może okazać się, że głosujący dokonają innego wyboru niż chcieli. Ważne jest także to, co działo się przed referendum jak np. agitacja różnych grup szkolnych na rzecz konkretnego rozwiązania. Wielu głosujących może wahać się do ostatniej chwili i podjąć decyzję dopiero przy urnie, nie do końca będąc do niej przekonany. Istotne jest także to ile osób wzięło udział w referendum. Może okazać się, że przy małej frekwencji wygra koncepcja mniej popularna w szkole, ponieważ jej zwolennicy (stanowiący ogólną mniejszość w szkole) stawili się w dniu referendum w większej liczbie, niż zwolennicy innej koncepcji. Z tych powodów referendum oddaje jedynie przybliżone oczekiwania głosujących, a w niektórych wypadkach jego rezultat może być zupełnie różny od oczekiwań większości.

Referendum daje poczucie wszystkim uczniom, że ich głos jest ważny.

Propozycja – argumenty

W referendum może zagłosować każdy członek su. Każdy głos ma taką samą wagę – nawet jeśli do głosowania zostaną dopuszczeni dorośli. Sprawia to, że każdy głos jest ważny, a uczniowie uzyskują poczucie wpływu na szkolne wydarzenia, ponieważ mogą sami decydować w swoim imieniu – nie są wyręczani przez dorosłych ani też przez przedstawicieli su.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Referendum to system masowy. Uczniowie oddają swój głos ale o wyniku decyduje większość. Z perspektywy pojedynczego głosującego jego głos niewiele znaczy. Wielu uczniów nie ma poczucia, że głosując ma realny wpływ na to, co dzieje się w szkole.

Referendum to dobry sposób na rozstrzygnięcie spraw ważnych dla całej społeczności szkolnej.

Propozycja – argumenty

Referendum to najlepszy sposób rozstrzygnięcia spraw ważnych dla wszystkich. Jest to praktycznie jedyna okazja w życiu społeczności szkolnej, kiedy mogą wypowiedzieć się wszyscy. Takie rozwiązanie jest istotne szczególnie w ważnych dla całej społeczności szkolnej sprawach – zwłaszcza kiedy podejmowane są decyzje, które będą miały wpływ na wszystkich i będą kształtowały życie szkoły na dłuższy czas.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Organizacja referendum to dużo wysiłku i koszty. Może okazać się, że realnie szkoła może pozwolić sobie na jedno, dwa referenda rocznie. Dlatego też wielu ważnych spraw nie będzie można rozstrzygnąć za pomocą referendum. Nie do końca wiadomo kto ma zdecydować o tym, które sprawy są na tyle ważne, żeby organizować referendum. Trudno też wskazać jednoznacznie sprawy, które z całą pewnością wymagają lub nie wymagają referendum. Dlatego może okazać się, że su zorganizuje referendum w mało istotnej sprawie, a ważne kwestie dla wszystkich będą rozstrzygane w gronie zarządu su lub przez dorosłych. Wyniki referendum będą prawdopodobnie przedstawiane przez przedstawicieli samorządu uczniowskiego nauczycielom, dyrekcji, rodzicom – a oni mogą się z nimi nie zgodzić jeśli samorząd uczniowski nie zadba wcześniej o to, aby referendum było wiążące dla wszystkich.

Referendum wyrabia w uczniach nawyki demokratyczne, które potem przydadzą im się w dorosłym życiu.

Propozycja – argumenty

Referendum uczy odpowiedzialności za swoje wybory, a także akceptowania zdania większości. Jeśli uczniowie dostrzegą zalety uczestniczenia w referendum i poznają zasady jego funkcjonowania to z całą pewnością chętniej będą uczestniczyć w głosowaniach w dorosłym życiu.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Udział w referendum w niektórych przypadkach może pokazywać, że demokracja nie zawsze się sprawdza. W niektórych przypadkach decyzja zapada niewielką przewagą głosów i bardzo duża grupa osób pozostanie niezadowolona. Zdarza się także, że pytania w referendach są mało precyzyjne lub dotyczą nieistotnych dla su spraw, co nie daje uczniom poczucia wpływu na wydarzenia w szkole. W niektórych przypadkach wyniki referendum nie są wiążące, a decydujący głos mają dorośli, co stawia pod znakiem zapytania sensowność referendum, które traktowane jest jako swojego rodzaju zabawa. Wszystko to sprawia to, że uczniowie mogą być rozczarowani głosowaniami i mieć poczucie, że ich głos nie jest ważny.

W trakcie debaty

Moderator/ka otwiera debatę i krótko przedstawia jej temat i cel. Następnie prosi o wypowiedź osoby zasiadającej w panelu jako eksperci. Po wypowiedziach ekspertów następuje czas na dyskusję i pytania z sali. Warto wcześniej przygotować sobie pytania, które można zadać zarówno ekspertom jak i publiczności.

Pytania pomocnicze:

- Czym jest referendum?
- Jakie miejsce w szkole może zajmować referendum?
- Jak zorganizować referendum?
- Czy warto organizować referendum w każdej sprawie?
- Skąd wiemy czy sprawa jest na tyle ważna, aby organizować dla niej referendum?
- Jak zachęcić uczniów do udziału w referendum?
- Jak i gdzie ogłosić wyniki referendum?

W trakcie debaty warto też przeprowadzić ćwiczenie „Czy to ważne”, włączając w nie również publiczność.

„Czy to ważne”?

Moderator wypisuje na tablicy dwa hasła: „ważne”, „nieważne”. Następnie rozdaje uczestnikom debaty karteczki samoprzylepne (po kilka na osobę) i proponuje aby każdy napisał kwestie (po jednej na osobnej kartce), która jego zdaniem jest warta referendum szkolnego oraz kwestie, które są niewarte takiej formy decydowania. Potem prosi każdego z uczestników o przyklejenie karteczek po właściwej stronie tablicy. Po przyklejeniu wszystkich kartek moderator odczytuje informacje z obu stron tablicy i prosi uczestników o komentarz. Zadaje pytanie: czy są takie sprawy, które czymś zdaniem znalazły się po niewłaściwej stronie, jeśli tak to dlaczego? Na koniec podsumowuje ćwiczenie wskazując na sprawy najczęściej powtarzające się po obu stronach.

Po debacie

Jak przedstawić wnioski:

- Zrobić sprawozdanie w szkolnej gazecie.
- Opublikować na szkolnych stronach internetowych.
- Wywiesić w szkole w formie plakatu.
- Przygotować sprawozdanie w formie elektronicznej (np. prezentację) i rozesłać mailowo do uczestników debaty, a także do tych którzy w debacie nie brali udziału (uczniów, nauczycieli).
- Założyć profil na portalu społecznościowym i tam przedstawić wnioski z debaty. Zachęcać innych do dyskusji nad wnioskami.
- Przedstawić wnioski z debaty na szkolnej radzie pedagogicznej.
- Przedstawić wnioski z debaty radzie rodziców.

Temat: Jak zbadać potrzeby uczniów w szkole – skąd wiemy o tym, co powinien robić samorząd w naszej szkole?

Ta debata pomoże Wam zastanowić się w jaki sposób samorząd uczniowski może poznać swoje potrzeby. Będziecie mogli zastanowić się jakie metody sprawdzą się w tej kwestii w Waszej szkole najlepiej. Dzięki temu będziecie dużo lepiej przygotowani do szkolnych działań.

Zalety

Przeprowadzenie tej debaty i wyciągnięcie konkretnych wniosków na pewno ułatwi Wasze dalsze działania.

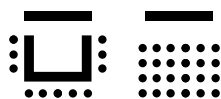
Wady

W debacie pojawią się dwa główne wątki. Pierwszy to badanie potrzeb uczniów. Drugi to metody badania. Ważne, żeby nie zostały one pomieszane, a także żeby nie skupiać się wyłącznie na jednym z nich.

Narzędzia oraz materiały, które będą wam potrzebne:

→ ćwiczenie „Kto bada”.

Forma debaty: panelowa.

Przed debatą

Kogo zaprosić?

Uczniów
Nauczycieli
Dyrekcję szkoły
Rodziców
Przedstawicieli samorządu z innej szkoły
Pedagoga szkolnego
Osobę, która zna się na badaniach społecznych, np. socjologa

Jak się przygotować?

Przed debatą warto zapoznać się z metodami jakimi można badać potrzeby uczniów. Warto dowiedzieć się czym jest ankieta, wywiad, obserwacja. Warto też zastanowić się jak można te metody wykorzystać w Waszej szkole. Dobrze też zastanowić się, czy wiecie jakie są potrzeby samorządu uczniowskiego w Waszej szkole. A może już badaliście te potrzeby i możecie przedstawić wyniki?

Przed debatą warto także zastanowić się jaka jest rola badania potrzeb w Waszej szkole i czy takie badania są Wam potrzebne, a jeśli tak to w jakim zakresie. Dobrze też zastanowić się jakie korzyści przyniesie zbadanie potrzeb uczniów.

Proponowane zagadnienia:

Jeśli zbadamy potrzeby uczniów naszej szkoły będziemy mogli działać lepiej i rozwiązywać te kwestie, które są ważne.

Propozycja – argumenty

Zbadanie potrzeb uczniów w szkole to jedno z najważniejszych zadań samorządu uczniowskiego. Tylko w ten sposób można poznać, co jest ważne dla uczniów, które pomysły warto realizować, a którymi nikt nie jest zainteresowany. W ten sposób można zaoszczędzić sporo czasu i wysiłku, który mógłby zostać zmarnowany na realizację działań nikomu niepotrzebnych. Kiedy już dowiemy się, czego potrzebuje nasz samorząd uczniowski, łatwiej będzie wszystkim pracować. Może okazać się też, że przy okazji badania (np. ankiety) pojawią się nowe pomysły i sprawy, o których trudno byłoby się dowiedzieć w inny sposób.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Badanie potrzeb samorządu szkolnego jest ważne. Trzeba jednak pamiętać, że kryje się tutaj wiele pułapek. Podstawowym problemem jest to, że tak naprawdę samorząd bada sam siebie – czyli uczniowie badają uczniów.

Badania najczęściej przeprowadza zarząd su, niekiedy jest on wspierany przez opiekuna su. Istnieje niebezpieczeństwo, że np. ankieta dla uczniów będzie zawierała pytania ważne z punktu widzenia tylko kilku osób (zarządu) ale nie będą one istotne dla reszty uczniów. Dlatego należy przywiązywać wielką wagę do przygotowywania ankiet czy wywiadów, tak aby dawały one faktyczną możliwość uzyskania od członków samorządu ważnych i wiarygodnych odpowiedzi.

Jeśli będziemy diagnozować nasze potrzeby uczniowie będą widzieli, że ktoś się interesuje ich opinią i chętniej włączą się w prace samorządu uczniowskiego.

Propozycja – argumenty

Jeśli uczniowie zobaczą, że ktoś (np. zarząd su) interesuje się ich potrzebami i ich zdaniem, to na pewno chętniej będą się potem włączać w działania, o których sami mówili, albo na które sami głosowali. Chętniej będą też zgłaszać swoje pomysły, wiedząc że ktoś ich słucha i są traktowani poważnie. W ten sposób nawet ci uczniowie, którzy nie wiedzą jak działa samorząd lub nie mają ochoty na aktywność, zostaną w pewnym zakresie włączeni do działań samorządu. Pamiętajmy: prawie każdy lubi wypełniać ankiety i odpowiadać na pytania!

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Wiele osób lubi wypełniać ankiety, ale często robi to dla samej przyjemności odpowiadania na pytania. Ważne, aby uświadamiać respondentów (czyli osoby, które będziemy badać – pytać o zdanie), że ich odpowiedzi będą się przekładać na konkretne działania, np. jeśli w ankiecie zagłosują, że wolą mieć w szkole siłownię, niż klub filmowy, to może faktycznie okazać się, że zamiast możliwości obejrzenia filmu będą mieli możliwość dodatkowych ćwiczeń, a późniejsze pytanie „dlaczego nie mamy klubu filmowego” będzie nieuzasadnione.

Ważne też, aby odpowiadający mieli poczucie, że badanie faktycznie czemuś służy. Jeśli zamierzamy przeprowadzić diagnozę szkolną tylko „na próbę”, to może okazać się to niebezpieczne. Jeśli wasi respondenci zobaczą, że z Waszych badań nic nie wynika, to następnym razem nie potraktują ich poważnie.

Przeprowadzając wywiady i ankiety dajmy uczniom możliwość wypowiedzi na ważne dla nich tematy.

Propozycja – argumenty

Trzeba także pamiętać, że badanie potrzeb może być również pewną formą działań demokratycznych. Przeprowadzając ankietę czy wywiad dopuścicie do głosu większą liczbę osób, które będą mogły w ten sposób wypowiedzieć się na ważne dla nich tematy. Pozwoli to na podejmowanie działań nie tylko takich, które wydają się ważne władzom su ale także takich, które zostaną podsunięte przez pozostałych członków su.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

W trakcie badania może okazać się, że uczniowie nie traktują go poważnie. Może zdarzyć się, że otrzymacie dużo odpowiedzi sprzecznych, żartobliwych czy zupełnie pozbawionych sensu. Dlatego należy bardzo dobrze przygotować się do badania, tak je konstruując, aby zainteresować odpowiadających i pokazać im, że warto udzielać poważnych odpowiedzi. Warto też uświadamić Waszym respondentom, że badanie jest dla nich, ponieważ potem przełoży się na konkretne działania. Warto przedstawić naszą szkolną diagnozę jako dawanie możliwości wypowiedzi i wpływa-
nia na szkolną rzeczywistość wszystkim uczniom.

W trakcie debaty

Po przywitaniu gości moderator/ka przedstawia temat i cel debaty. Jeśli w szkole działa już system, który bada potrzeby członków samorządu uczniowskiego to dobrze jest go przedstawić, aby pokazać co zostało zrobione i jakie przyniosło efekty. Następni prosi uczestników panelu o wypowiedź. Warto wcześniej przygotować sobie pytania.

Proponowane pytania:

- Jaka jest rola szkolnego referendum – w jakich sprawach warto je organizować?
- W jaki sposób (jakimi drogami) uczniowie mogą komunikować swoje potrzeby przedstawicielom samorządu uczniowskiego?
- Kto powinien badać potrzeby uczniów?
- Za pomocą jakich narzędzi można badać potrzeby uczniów (ankieta, wywiad, obserwacja)?
- Jakie są najważniejsze potrzeby w naszej szkole, które powinien realizować samorząd uczniowski?
- W jakich sprawach przedstawiciele samorządu uczniowskiego powinni podejmować decyzje sami, a w jakich powinni konsultować się z całym samorządem?
- Kto może pomóc uczniom w diagnozowaniu ich potrzeb?
- Jak często należy sprawdzać jakie uczniowie mają potrzeby?

Druga część debaty poświęcona jest na dyskusję i na pytania publiczności. Warto także przeprowadzić ćwiczenie „Kto bada”.

„Kto bada”.

Moderator pisze na tablicy hasła: „uczniowie”, „nauczyciele”, „rodzice”, „pedagog szkolny”, „inne”. Następnie rozdaje uczestnikom debaty kartki samoprzylepne (po 3) i prosi aby przykleili je pod tymi osobami (grupami osób), które ich zdaniem najlepiej zbadają potrzeby uczniów. Informuje, że można przykleić wszystkie kartki np. tylko pod jednym hasłem. Jeśli ktoś decyduje się na przyklejenie kartki pod hasłem „inne” powinien na niej napisać kogo ma na myśli.

Następnie moderator prosi uczestników o komentarz do wyników. Pyta o każdą grupę po kolei – o jej wyróżnienie (przez dużą liczbę kartek) lub zmarginalizowanie (przez małą liczbę lub zero kartek). Pyta także o pomysły z kategorii „inne”.

Po debacie

Jak przedstawić wnioski:

- Zrobić sprawozdanie w szkolnej gazecie.
- Opublikować na szkolnych stronach internetowych.
- Wywiesić w szkole w formie plakatu.
- Przygotować sprawozdanie w formie elektronicznej (np. prezentację) i rozesłać mailowo do uczestników debaty, a także do tych którzy w debacie nie brali udziału (uczniów, nauczycieli).
- Zrobić notatkę prasową dla lokalnych mediów (np. lokalnej gazety lub portalu).
- Założyć profil na portalu społecznościowym i tam przedstawić wnioski z debaty. Zachęcać innych do dyskusji nad wnioskami.
- Przedstawić wnioski z debaty na szkolnej radzie pedagogicznej.

Temat: Jakie powinny być zadania przedstawicieli samorządu uczniowskiego?

Debata pozwoli Wam zastanowić się nad rolą przedstawicieli samorządu uczniowskiego w szkole. Jest to jeden z najważniejszych tematów, ponieważ to właśnie zarząd animuje w dużej mierze życie szkolne i jest odpowiedzialny za działania całego samorządu uczniowskiego.

Zalety

W debatę można zaangażować wszystkich uczniów (debata plenarna), nie wymaga ona też specjalnych zewnętrznych ekspertów (choć oczywiście można takich zaangażować).

Wady

Temat debaty może wydać się uczestnikom oczywisty i banalny. Dlatego mogą oni wypowiadać się bardzo ogólnie i debata może nie zakończyć się konkretnymi wnioskami.

Narzędzia oraz materiały, które będą wam potrzebne:

→ ćwiczenie „Jaki powinien być przedstawiciel samorządu”?

Forma debaty: plenarna.

Przed debatą

Kogo zaprosić?

Uczniów
 Nauczycieli
 Nauczycieli z innej szkoły
 Dyrekcję szkoły
 Rodziców
 Przedstawicieli samorządu z innej szkoły

Jak się przygotować?

Przed debatą warto zastanowić się jak funkcjonuje zarząd samorządu uczniowskiego w Waszej szkole: czy wszyscy znają zasady jego wyboru, czy jest wybierany demokratycznie, czy został ustalony zakres jego kompetencji i obowiązków, czy ma on wystarczającą liczbę członków, w jaki sposób komunikuje się z uczniami i nauczycielami. Warto pamiętać o oddzieleniu tutaj zarządu od konkretnych osób. To, że ktoś nie radzi sobie na jakimś stanowisku nie musi oznaczać, że to stanowisko jest źle przygotowane lub nieodpowiednie. Z drugiej strony warto pamiętać, że niektóre zarządy opierają się na charyzmatycznym liderze, po którego odejściu okazuje się, że zarząd przestaje działać sprawnie. Warto więc poszukać takich rozwiązań, które będą najbardziej niezależne od zasiadających w zarządzie osób.

Warto również rozważyć zagadnienia dotyczące reprezentacji samorządu uczniowskiego przez zarząd. Być może nasuną Wam one więcej pomysłów i dodatkowych pytań.

Proponowane zagadnienia:

Sprawni i dobrze zorganizowani przedstawiciele samorządu uczniowskiego mogą wiele zdziałać w szkole.

Propozycja – argumenty

Zarząd su, jak każdy inny organ powołany do reprezentowania kogoś, opiera się na ludziach. Dlatego ważne, aby do władz su dostawały się osoby, które faktycznie chcą i potrafią działać, a także mają poparcie większości członków su. Istotne są tutaj demokratyczne wybory do władz su, ponieważ ciągle jeszcze w wielu szkołach zarząd su wybierany (a właściwie wskazywany) jest przez nauczycieli. Dlatego nie zawsze trafiają do niego osoby, które potrafią działać, a w wielu przypadkach nie mają poparcia większości uczniów.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Samorząd uczniowski opiera się przede wszystkim na statucie. Oczywiście jest ważne, kto znajdzie się w zarządzie SU, jednak ważniejsze jest to jakimi kompetencjami będzie dysponował zarząd i samorząd. Tylko w przypadku, kiedy wszyscy – zarówno uczniowie jak i nauczyciele – będą znali zasady funkcjonowania su, zarząd będzie mógł działać sprawnie. Mniej ważne będzie wtedy, kto w nim zasiada, a bardziej ważne czym może się wesprzeć w swojej pracy. Trzeba zauważyć, że zarządy su, opierające się na charyzmatycznych liderach, po odejściu tych liderów bardzo często przestają działać, ponieważ nie radzą sobie ze zmienioną sytuacją. Dlatego też trzeba starać się oddzielić zarząd jako instytucję od zarządu jako grupy ludzi i wypracować takie rozwiązania, aby zmiany osobowe we władzach su nie były wstrząsem dla szkoły.

Zadania zarządu SU są trudne, dlatego powinni być do nich wybierane kompetentne osoby.

Propozycja – argumenty

Praca w zarządzie su i reprezentowanie całego samorządu nie jest łatwa. Dlatego w zarządzie powinny znaleźć się osoby, które poradzą sobie z taką funkcją. Stąd w szkołach biorą się różne ograniczenia dotyczące kandydatów do zarządu su. W niektórych przypadkach nauczyciele sami wskazują osoby, które ich zdaniem poradzą sobie z działaniem w zarządzie, a które znają z innych pozytywnych działań.

W niektórych szkołach, organizujących demokratyczne wybory, wprowadzane są ograniczenia dla kandydatów – wymagana jest np. odpowiednia średnia ocen, zachowanie, a w niektórych przypadkach biernego prawa wyborczego pozbawia się uczniów klas pierwszych. Dzięki temu szkoła ma pewność, że do zarządu nie trafią osoby niekompetentne, które sobie nie poradzą.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Jest oczywistą prawdą, że w zarządzie su powinny zasiadać kompetentne osoby. Trzeba jednak zauważyć, że ich wybór nie jest oczywisty. Jeśli zarząd jest wskazywany przez nauczycieli to jest wielce prawdopodobne, że do zarządu dostaną się osoby, które nie mają poparcia większości samorządu uczniowskiego. Skutkiem tego zarząd będzie funkcjonował w oderwaniu od samorządu, realizując zadania wyznaczone przez nauczycieli. W ten sposób zarząd nie będzie działał w pełni na rzecz innych uczniów, a ci mogą nie podjąć współpracy z zarządem wiedząc, że to nie oni go wybierali i że nie reprezentuje on ich interesów.

Także wzorowe zachowanie i piątki na świadectwie nie zawsze oznaczają, że dana osoba ma charyzmę i odnajdzie się w reprezentowaniu samorządu uczniowskiego. Dobre wyniki w nauce nie zawsze przekładają się na zdolności organizacyjne czy negocjacyjne. Zdolności takie mogą natomiast posiadać „stabsi” uczniowie. Dlatego też warto przyznawać bierne prawo wyborcze wszystkim uczniom, zwłaszcza że tylko w takim przypadku szkolne wybory będą w pełni demokratyczne.

Duża odpowiedzialność spoczywa tutaj na samych wyborcach, którzy powinni świadomie oddać swój głos na osobę, która ich zdaniem najlepiej poradzi sobie z reprezentowaniem samorządu (a nie np. na osobę, która będzie zdaniem uczniów najzabawniejsza albo która jest najsympatyczniejsza).

Głos przedstawicieli samorządu jest traktowany jako głos wszystkich uczniów.

Propozycja – argumenty

Przedstawiciele samorządu realizują cele i pomysły, które są ważne dla reszty samorządu. Jeśli są oni wybierani w demokratycznych wyborach to zapewne mają poparcie większości uczniów. Ważne, aby działali zgodnie ze swoim programem wyborczym, ponieważ to właśnie ze względu na ten program zostali wybrani.

Pamiętać trzeba jednak, że w samorządzie pozostanie zapewne spora grupa osób, które głosowały na kogoś innego i nie są do końca zadowolone ani też zainteresowane działaniami zarządu, na który nie głosowały. Dlatego ważne, aby zarząd nie tylko realizował cele, które kandydaci obiecali swoim wyborcom ale także, aby interesował się tym, co mają do powiedzenia wszyscy członkowie samorządu. Dobrze w tym celu przeprowadzić szkolną diagnozę. Należy pamiętać, że zarząd jest reprezentantem całego samorządu wobec nauczycieli. Oznacza to, że będą oni traktować jego głos jako głos wszystkich uczniów. Dlatego tak ważne jest, aby zarząd potrafił zebrać głosy wszystkich członków samorządu i godzić interesy wszystkich grup jakie wytworzą się w su.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Należy zauważyć, że szkolne kampanie wyborcze nie zawsze są merytoryczne. Kandydaci w wielu przypadkach oferują „wszystkim wszystko”, a niekiedy ich propozycje znacznie wykraczają poza kompetencje su (np. propozycja wydłużenia wakacji). Kampanie wyborcze zamieniają się też niekiedy w plebiscyty popularności, w trakcie których kandydat/ka zamiast mówić o swoim programie rozdaje np. cukierki wyborcom. Taka sytuacja prowadzi do tego, że wybrany zarząd nie reprezentuje samorządu uczniowskiego, realizując swoje własne cele. Należy też zauważyć, że takie sytuacje zdarzają się również tam, gdzie kampanie były merytoryczne – wybrani kandydaci zarzucają swoje pomysły na rzecz innych. To wszystko sprawia, że zarząd nie potrafi występować przez nauczycielami jako głos wszystkich członków su. W wielu przypadkach nauczyciele zdają sobie z tego sprawę i dlatego nie traktują poważnie rozmów z zarządem, a także starają się go bardziej kontrolować.

W trakcie debaty

Moderator/ka wita uczestników i przedstawia temat debaty. Dobrze przedstawić na początku informacje o tym jak działa zarząd w Waszej szkole – jaka jest jego struktura, jakie ma obowiązki, z kim współpracuje, jakie zadania realizuje.

Druga część debaty to czas na dyskusję. Ponieważ jest to debata plenarna wiele zależy tutaj od moderatora/ki. Dlatego przydatne będą pytania, które można zadać uczestnikom.

Proponowane pytania:

- Przed kim przedstawiciele samorządu uczniowskiego powinni reprezentować samorząd?
- W jaki sposób wybieramy przedstawicieli samorządu?
- Jak określić kompetencje przedstawicieli samorządu?
- W jakich kwestiach przedstawiciele samorządu uczniowskiego mogą decydować sami, a w jakich powinni odwołać się do całego samorządu (np. zorganizować szkolne referendum)?
- Jak zorganizować sprawną komunikację między przedstawicielami samorządu uczniowskiego, samorządem uczniowskim, nauczycielami, dyrekcją, radą rodziców, instytucjami zewnętrznymi?
- W jaki sposób przedstawiciele samorządu powinni zdawać relację samorządowi ze swojej działalności?
- W jaki sposób samorząd uczniowski może wyznaczać uczniom zadania do realizacji?
- Jakie cechy charakteru powinni mieć przedstawiciele samorządu uczniowskiego?

W czasie debaty można również przeprowadzić ćwiczenie „Jaki powinien być przedstawiciel samorządu”?

„Jaki powinien być przedstawiciel samorządu”?

Moderator układa na podłodze obok siebie 3 duże karty z bloku (flipchart). Następnie prosi ochotnika, którego odrys zostanie zrobiony na kartkach. Moderator mówi uczestnikom, że jest to odrys idealnego przedstawiciela samorządu uczniowskiego. Dzieli uczestników na 3 grupy. Każda dostaje jeden „kawałek” ludzika. Trener prosi każdą grupę aby odpowiedziała na pytanie: co robi przedstawiciel samorządu (jedna grupa), co potrafi przedstawiciel samorządu (druga grupa); co wie przedstawiciel samorządu (trzecia grupa).

Po wykonaniu zadania moderator składa ludzika i powstaje obraz idealnego przedstawiciela samorządu. Moderator zadaje pytanie, co jest ciekawe i interesujące, a co trudne w zadaniu przedstawiciela samorządu.

Po debacie

Jak przedstawić wnioski:

- Zrobić sprawozdanie w szkolnej gazecie.
- Opublikować na szkolnych stronach internetowych.
- Przygotować sprawozdanie w formie elektronicznej (np. prezentację) i rozesłać mailowo do uczestników debaty, a także do tych którzy w debacie nie brali udziału (uczniów, nauczycieli, rodziców).
- Zrobić notatkę prasową dla lokalnych mediów (np. lokalnej gazety lub portalu).
- Założyć profil na portalu społecznościowym i tam przedstawić wnioski z debaty. Zachęcać innych do dyskusji nad wnioskami.
- Przedstawić wnioski z debaty na szkolnej radzie pedagogicznej.

Temat: Jakie są zasady dobrego funkcjonowania samorządu uczniowskiego w szkole?

Ta debata pozwoli Wam się zastanowić czym jest samorząd uczniowski i co można zrobić, żeby dobrze funkcjonował. Będziecie mogli zastanowić się jakie są cechy dobrego samorządu, a także jak powinien działać zarząd su oraz z kim może współpracować samorząd uczniowski.

Zalety

Może okazać się, że debata będzie pierwszym krokiem do wypracowania nowego pomysłu na działanie samorządu uczniowskiego w Waszej szkole.

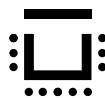
Wady

Temat debaty jest ogólny. Może okazać się, że zainteresowanie debatą będzie niewielkie. Tym większe wyzwanie dla organizatorów, którzy nie tylko powinni przygotować debatę, ale także zadbać o jej promocję.

Narzędzia oraz materiały, które będą wam potrzebne:

→ ćwiczenie „dobry samorząd”

Forma debaty: plenarna lub panelowa.

lub

Przed debatą

Kogo zaprosić?

Uczniów
 Nauczycieli
 Nauczycieli z innej szkoły
 Dyrekcję szkoły
 Rodziców
 Przedstawicieli samorządu z innej szkoły
 Przedstawiciela lokalnego samorządu

Jak się przygotować?

Przed debatą warto zastanowić się jak działa samorząd uczniowski w Waszej szkole. Czy jesteście z niego zadowoleni, a jeśli tak to dlaczego? A może jest jeszcze wiele do zrobienia, i debata posłuży Wam do wypracowania wniosków dotyczących zmian w działaniu samorządu? Warto przeprowadzić małą diagnozę szkolną i dowiedzieć się, co na ten temat myślą członkowie samorządu uczniowskiego w Waszej szkole. Wystarczy do tego krótka ankieta, którą przeprowadzicie wśród uczniów.

Przed debatą warto też przemyśleć kilka zagadnień związanych z działaniem samorządu uczniowskiego w szkole i spróbować odnieść je do Waszej sytuacji.

Proponowane zagadnienia:

Przedstawiciele dobrego samorządu potrafią skutecznie działać w interesie uczniów.

Propozycja – argumenty

Dobry samorząd uczniowski opiera się w dużej mierze na zarządzie su. Ważne, aby zarząd reprezentował swoich członków w kontaktach z dyrekcją, nauczycielami, rodzicami, instytucjami. Sprawny zarząd powinien znaleźć sposób na pogodzenie różnych stanowisk i pomysłów uczniów, tak aby być faktycznym reprezentantem wszystkich, a nie jedynie wybranej grupy.

Ważne, aby zarząd traktował swoją funkcję poważnie, gdyż tylko wtedy będzie postrzegany przez dorosłych jako partner do rozmów. Sumienne i poważne traktowanie swojej funkcji jest sposobem nie tylko na zdobycia zaufania nauczycieli ale także na wiarygodność wśród członków su.

Ważne, aby su opierał się nie tylko na liderach ale także na dobrych rozwiązaniach, które pozwolą na płynną wymianę osób w zarządzie, po upływie kadencji i odejściu ze szkoły starszych uczniów. Tylko w takim wypadku możliwe będzie stabilne działanie su.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Zarządowi su bardzo trudno reprezentować wszystkich członków su. Powodem jest choćby to, że reprezentuje on w gruncie rzeczy bardzo zróżnicowaną grupę osób liczącą w niektórych szkołach nawet kilkaset osób. Różne stanowiska i potrzeby członków samorządu uczniowskiego często są po prostu nie do pogodzenia. Dlatego zarząd działa zazwyczaj w interesie pewnej grupy uczniów – dobrze jeżeli jest to większość.

Problemem zarządu może być też bierność członków samorządu. W wielu przypadkach to zarząd bierze na siebie całą pracę związaną z funkcjonowaniem su, wymyśla i planuje działania, a także je wykonuje. Przekłada się to na fakt, że zarząd nie zawsze działa w interesie uczniów, ponieważ w wielu przypadkach go nie zna. Niekiedy zdarza się też, że udział w zarządzie su jest traktowany przez uczniów jako stopień kariery. Przekłada się on na dodatkowe przywileje, lepszą ocenę z zachowania, „łagodniejsze” traktowanie na zajęciach przedmiotowych. Natomiast prawdziwe działania zarządu bywają odsuwane na bok.

Wiele zarządów opiera się na liderach, którzy budują wokół siebie sprawnie działającą grupę. Jest to bardzo dobry sposób działania. Należy zauważyć, że nawet najlepsze rozwiązania i pomysły nie udadzą się, jeśli nie zajmą się nimi odpowiedni ludzie. Dlatego twierdzenie, że dobra struktura samorządu i sprawne rozwiązania są najważniejsze nie jest do końca uprawnione.

Sprawny zarząd SU potrafi zaangażować w działania dużą liczbę uczniów.

Propozycja – argumenty

Stwierdzenie, że samorząd uczniowski to wszyscy uczniowie jest banalne, jednak należy zauważyć, że nie wszyscy o tym pamiętają. Nie pamięta o tym zwłaszcza część uczniów, którzy pod pojęciem „samorząd uczniowski” rozumieją zarząd su. Dlatego bardzo ważną funkcją, zarówno zarządu su jak i nauczycieli (zwłaszcza opiekuna su) jest włączanie jak największej liczby uczniów w działania su. Dobrze, jeśli zarząd ma świadomość, że wielu rzeczy nie musi robić samodzielnie i wiele spraw może przekazać innym członkom samorządu. W ten sposób członkowie su będą mieli poczucie, że także oni mają wpływ na szkolne wydarzenia, a ich potrzeby są traktowane poważnie. Pierwszym krokiem do aktywizacji uczniów spoza zarządu może być podział samorządu uczniowskiego na sekcje, którymi będą zajmować się także osoby spoza zarządu su.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Zaangażowanie większej liczby uczniów jest dla zarządu bardzo kłopotliwe. Członkowie su są w dużej mierze bierni i przyzwyczajeni, że to dla nich (a nie przez nich) organizowane są różne wydarzenia. Dodatkowo często zarząd postrzega siebie jako głównego organizatora życia szkolnego i tworzy zamkniętą grupę osób, która nie widzi potrzeby dopuszczania do działań innych osób.

Należy zauważyć, że nawet jeśli w działania zostanie włączona większa grupa osób, to koordynatorem i reprezentantem tych działań w dalszym ciągu pozostaje zarząd su. Powoduje to powstanie dodatkowych obowiązków, którym zarząd nie zawsze może podołać, chociażby z powodu ograniczeń czasowych. Dlatego trzeba pamiętać, że zaangażowanie większej liczby osób w działania su jest dobrym pomysłem, jednak trzeba być do tego bardzo dobrze przygotowanym.

Trudno wskazać jaki powinien być dobry samorząd – dla każdego może znaczyć to co innego.

Propozycja – argumenty

Pojęcie „dobry samorząd” dla każdego będzie znaczyło coś innego. Dla uczniów dobry samorząd to taki, który reprezentuje ich interesy – twierdzenie to jest prawdziwe ale bardzo ogólne. Dla jednych reprezentowanie interesów może oznaczać dbanie o prawa ucznia, dla innych organizowanie dyskotek i dnia bez pytania, a jeszcze dla innych prowadzenie kół zainteresowań. W szkole pojawią się zarówno zwolennicy koncepcji, w której zarząd su jest organizatorem życia szkolnego jak i zwolennicy szerokiej współpracy wszystkich członków su. Dla niektórych osób samorząd będzie opierał się na dobrym regulaminie, inni będą widzieć samorząd jako skuteczne działania poszczególnych osób.

Także z punktu widzenia dorosłych dobry su może mieć różne znaczenia. Dla jednych będzie to samorząd całkowicie podporządkowany szkole i wykonujący polecenia nauczycieli, dla innych wartością będzie samodzielne działanie młodzieży i jej partnerska współpraca z dorosłymi.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Dla różnych osób dobry samorząd może znaczyć co innego, jednak możliwe jest wskazania wspólnych cech samorządu, które będą ważne dla wszystkich. Należy tu wymienić dbanie o dobro swoich członków, ich reprezentowanie, godzenie interesów różnych grup, współpracę z dorosłymi, organizację imprez o różnym charakterze, sumienne wypełnianie swoich obowiązków, poważne traktowanie własnych i innych decyzji i działań.

Dobry samorząd opiera się nie tylko na ludziach ale także na dobrych rozwiązaniach. Ważne, aby regulamin su był zadowalający dla wszystkich stron – zarówno uczniów jak i nauczycieli. Ważne, aby w szkole odbywały się demokratyczne wybory do władz su. Warto też zadbać o wypracowanie mechanizmów komunikacji, informowania o bieżących sprawach, a także o wypracowanie tradycji związanych z działaniem su w szkole.

Wypracowanie „dobrego samorządu” nie jest kwestią jednego spotkania i podjęcia decyzji. To raczej proces, który nie obędzie się bez błędów i niepowodzeń. Jednak tylko w ten sposób można wypracować rozwiązania, które będą zadowalające dla większości społeczności szkolnej.

Na początku debaty warto przedstawić sytuację SU w Waszej szkole. Jeśli przeprowadziliście wcześniej diagnozę szkolną, warto przedstawić jej wyniki. W przypadku debaty panelowej prosimy o wypowiedź każdego z zaproszonych ekspertów. Jeśli zdecydowaliśmy się na debatę plenarną, otwieramy dyskusję. W każdym z dwóch wariantów należy wcześniej przygotować odpowiednie pytania.

Proponowane pytania:

- Co do znaczy dobry samorząd?
- Jakie są zadania samorządu uczniowskiego?
- Kto powinien tworzyć samorząd?
- W jaki sposób samorząd może przedstawiać w szkole swoje pomysły i problemy?
- Jak powinni być wybierani przedstawiciele samorządu uczniowskiego?
- W jaki sposób przedstawiciele samorządu uczniowskiego mogą informować uczniów o swoich działaniach?
- Jaki jest „idealny” kandydat na przedstawiciela samorządu uczniowskiego?
- Z kim powinien współpracować samorząd?
- Jak zorganizować sprawny obieg informacji w szkole?
- Jak angażować w działania jak największą liczbę uczniów?
- Jak zorganizować sprawny samorząd z uczniami, nauczycielami i rodzicami?
- Jaką rolę powinni pełnić w samorządzie uczniowskim nauczyciele i rodzice?

Warto też przeprowadzić ćwiczenie „dobry samorząd”.

„Dobry samorząd”.

Moderator prosi uczestników debaty o podział na grupy: uczniów, nauczycieli, rodziców. Następnie podaje na salę trzy kartki (najlepiej dużego formatu – z fipcharta – po jednej dla każdej grupy). Członkowie każdej grupy mają za zadanie napisać hasłowo (prośba ze strony moderatora aby pomysły zapisywać dużymi literami, ponieważ kartki zostaną potem zawieszane tak aby wszyscy mogli je zobaczyć), co kojarzy im się z dobrym samorządem. Poszczególne osoby piszą jedno hasło na kartce i podają je dalej w obrębie swojej grupy. Jeśli ktoś nie ma pomysłu przekazuje kartkę dalej.

Moderator odbiera kartki i zawiesza je tak aby wszyscy mogli przeczytać hasła. Moderator odczytuje kolejno hasła z każdej grupy. Następnie zadaje pytanie o wspólne elementy dla wszystkich grup. Potem pyta o różnice i przyczyny, dla których się pojawiły. Zadaje także pytanie czy ktoś nie chciałby uzupełnić czegoś na karcie innej grupy.

W podsumowaniu moderator zbiera wnioski i przedstawia obraz „idealnego samorządu”. Pyta, czy zdaniem zebranych taki samorząd może faktycznie istnieć.

Po debacie

Jak przedstawić wnioski:

- Zrobić sprawozdanie w szkolnej gazecie.
- Opublikować na szkolnych stronach internetowych.
- Wywiesić w szkole w formie plakatu.
- Przygotować sprawozdanie w formie elektronicznej (np. prezentację) i rozesłać mailowo do uczestników debaty, a także do tych którzy w debacie nie brali udziału (uczniów, nauczycieli).
- Założyć profil na portalu społecznościowym i tam przedstawić wnioski z debaty. Zachęcać innych do dyskusji nad wnioskami.
- Przedstawić wnioski z debaty na szkolnej radzie pedagogicznej.

Temat: Rola nauczycieli w samorządzie uczniowskim.
Temat alternatywny: Czy potrzebujemy nauczycieli w samorządzie uczniowskim?

Ta debata pomoże Wam i Waszym nauczycielom uświadomić sobie rolę dorosłych w samorządzie uczniowskim. Pozwoli także na wskazanie możliwości współpracy samorządu uczniowskiego w nauczycielami oraz korzyści i trudności z tego wynikających.

Zalety

Rozmowa o roli dorosłych w samorządzie uczniowskim pozwoli obu stronom uświadomić sobie swoje zadania ale także swoje ograniczenia. Może też pomóc w wypracowaniu konkretnych wniosków odnoszących się do współpracy.

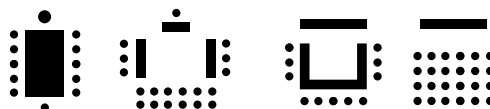
Wady

Dyskusja może być burzliwa. Może paść wiele skrajnych stwierdzeń, a debata może przekształcić się w walkę dwóch obozów: uczniów i nauczycieli. Tym większa trudność dla moderatora w zapanowaniu nad emocjami debatujących. Trzeba też pamiętać, że w przypadku debaty oksfordzkiej lub „za i przeciw” uczestnicy skupią się raczej na chęci zwycięstwa, niż na wypracowaniu konkretnych wniosków.

Narzędzia oraz materiały, które będą wam potrzebne:

→ ćwiczenie „dobry samorząd”

Forma debaty: za i przeciw lub oksfordzka; panelowa.

Przed debatą

Kogo zaprosić?

Przede wszystkim członków samorządu uczniowskiego i nauczycieli. Warto też pomyśleć o kimś kto stanie „z boku” i nie będzie osobiście zaangażowany emocjonalnie w dyskusję. Może to być np. członek organizacji pozarządowej zajmującej się tematyką obywatelską czy absolwent szkoły działający wcześniej aktywnie w samorządzie uczniowskim. Warto też zaprosić przedstawicieli samorządu uczniowskiego z innej szkoły – możliwe, że w czasie dyskusji podpowiedzą Wam zupełnie nowe rozwiązania.

Jak się przygotować?

Zapoznajcie się dokładnie z zasadami debaty – zwłaszcza jeśli zdecydujecie się na debatę oksfordzką. Konieczne będzie tutaj wypracowanie dwóch przeciwstawnych stanowisk (np. „samorząd uczniowski nie może działać bez nauczycieli” kontra „nauczyciele nie są potrzebni w działaniu samorządu”). Zadaniem organizatorów będzie znalezienie osób, których poglądy pasują do jednego z twierdzeń i sformowania z nich drużyn, które następnie będą przekonywać się nawzajem do swoich racji. W przypadku debaty oksfordzkiej możliwe będzie przechodzenie członków jednej drużyny „na drugą stronę” – powinniście zaplanować kilka momentów, w których umożliwicie uczestnikom zmianę miejsc. Oczywiście wcześniej trzeba także zadbać o odpowiednie ustawienie sali (miejsca dla dwóch drużyn i publiczności). W przypadku debaty panelowej zadbajcie, aby pojawili się na niej goście z zewnątrz. Będą oni w stanie spojrzeć „chłodnym okiem” na relacje samorządu uczniowskiego z nauczycielami w Waszej szkole.

Dobrze też rozważyć zagadnienia dotyczące możliwości wspólnego działania samorządu uczniowskiego i nauczycieli.

Proponowane zagadnienia:

Uczniowie i nauczyciele stanowią społeczność szkolną, która jest najbardziej zaangażowana w życie szkoły – dobrze żeby tworzyli razem samorząd.

Propozycja – argumenty	Kontrpropozycja – argumenty przeciw
Uczniowie i nauczyciele stanowią społeczność szkolną, która ma wspólne cele. Ich działania są ze sobą nierozdzielnie splecione, a żadna strona nie może działać bez drugiej. Dlatego dobrze, żeby uczniowie i nauczyciele tworzyli wspólny samorząd, w którym będą decydować razem o ważnych dla szkoły sprawach. Współpraca uczniów i nauczycieli we wspólnym samorządzie będzie korzystna dla obu stron. Nauczyciele wniosą doświadczenie i wsparcie dla uczniów, a młodzi ludzie pomysły i inspiracje.	Zgodnie z zapisem prawnym samorząd uczniowski tworzą wszyscy uczniowie szkoły. Nie ma tutaj jednak mowy o nauczycielach. Oznacza to, że nauczyciele nie powinni być częścią samorządu uczniowskiego. Mogą jednak współpracować z samorządem i opiekować się z nim. Także ta współpraca może i powinna być owocna – jeśli obie strony będą się nawzajem szanować, rozumieć swoje potrzeby i stanowiska. W ten sposób zarówno nauczyciele jak i uczniowie będą mogli mieć wspólny wpływ na szkolne sprawy.

Nauczyciele mogą przekazać uczniom swoją wiedzę na temat instytucji demokratycznych w trakcie wspólnego działania w samorządzie.

Propozycja – argumenty	Kontrpropozycja – argumenty przeciw
Nauczyciele jako osoby doświadczone, dzięki współpracy z samorządem uczniowskim, mają możliwość przekazania uczniom cennej wiedzy i umiejętności. Trzeba zauważyć, że praca nauczycieli z samorządem uczniowskim ma zupełnie inny charakter, niż nauczanie w czasie lekcji. Kształtuje takie umiejętności jak działania w grupie, działania organizacyjne, podejmowanie decyzji, planowanie zadań; buduje odpowiedzialność uczniów za podejmowane decyzje. Dodatkowo uczniowie nabywają wiedzy i kompetencji związanych z działaniami i mechanizmami demokratycznymi takimi jak wybory przedstawicieli su czy szkolne debaty.	Z samorządem uczniowskim współpracuje zazwyczaj tylko jeden nauczyciel – opiekun samorządu. W wielu przypadkach ogranicza się on jedynie do formalnego nadzorowania działań uczniów. Nauczyciele często nie traktują współpracy z samorządem uczniowskim jako okazji do przekazywania wiedzy i umiejętności ale jako dodatkowe działania pozalekcyjne – mające luźny i „rozrywkowy” charakter. W wielu szkołach stymulowanie samorządu uczniowskiego do działania ogranicza się do pomocy uczniom w organizacji dyskotek i akademii.

Uczniowie i nauczyciele mogą wspólnie dyskutować o problemach szkolnych i je rozwiązywać.

Propozycja – argumenty	Kontrpropozycja – argumenty przeciw
Współpraca nauczycieli z samorządem uczniowskim to okazja do wzajemnej wymiany poglądów i wypracowywania nowych ciekawych pomysłów. Dobrze jest, jeśli w dyskusję i współpracę angażuje się więcej nauczycieli, a nie tylko opiekun samorządu. W szkołach, w których istnieje system komunikacji między samorządem i nauczycielami (np. organizowane debaty, forum internetowe, spotkania zarządu su z dyrektorem i radą pedagogiczną) wszystkie działania podejmowane są dużo sprawniej i mają lepsze rezultaty.	Dyskusja między nauczycielami i uczniami bywa często ograniczona. Jednym z powodów jest ograniczone wzajemne zaufanie obu stron. W wielu szkołach zarówno uczniowie jak i nauczyciele mają poczucie, że nie mogą do końca polegać na „drugiej stronie”. Innym powodem są różne cele i pozycje obu stron, z których wynika niemożliwość działania na zasadzie pełnego partnerstwa. W wielu szkołach nie ma też mechanizmów wspólnego dialogu uczniów i nauczycieli. Uczniowie mają niewielkie możliwości wypowiedzi i współpracy z nauczycielami przy podejmowaniu decyzji i rozwiązywaniu problemów.

Czy są takie sytuacje, w których współpraca uczniów z nauczycielami jest niepotrzebna?

Propozycja – argumenty

Samorząd uczniowski może podejmować wiele różnych decyzji w ramach swoich uprawnień i kompetencji. W wielu przypadkach nie potrzebuje tutaj wsparcia nauczycieli. Decyzje takie jak np. przebieg akademii, muzyka na dyskotecę, czy temat szkolnej debaty uczniowie mogą podejmować samodzielnie.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Samorządu uczniowski ma różne uprawnienia i może decydować o wielu sprawach, jednak robi to zawsze w porozumieniu z nauczycielem – opiekunem samorządu, dyrekcją lub innymi nauczycielami. W pełni samodzielne podejmowanie decyzji przez młodych ludzi w szkole nie jest możliwe. Mogą oni, co prawda, samodzielnie wybrać muzykę na dyskotecę ale już czas i miejsce tej dyskoteki muszą uzgodnić z dorosłymi. Także wszystkie inne działania, aczkolwiek w wielu przypadkach planowane, przygotowywane i przeprowadzane samodzielnie przez członków samorządu uczniowskiego, wymagają akceptacji dorosłych.

W trakcie debaty

Przebieg debaty panelowej nie nastręczy Wam większych trudności. Wystarczy zrobić wprowadzenie, następnie przedstawić panelistów i poprosić ich o głos, a następnie otworzyć dyskusję także dla publiczności. W trakcie debaty warto przeprowadzić ćwiczenie „zamiana ról”. Na koniec debaty należy podsumować wnioski.

Natomiast jeśli zdecydujecie się na debatę oksfordzką lub „za i przeciw”, konieczne będzie ustawienie na przeciwko siebie dwóch drużyn. W przypadku debaty oksfordzkiej pozwalamy uczestnikom zmieniać zdanie i przechodzić do drugiej drużyny, a za zwycięską można uznać tę, która na końcu debaty będzie miała większą liczbę członków (ważne, aby na początku było ich tyle samo). W debacie „za i przeciw” wygrywa drużyna, której argumenty były mocniejsze – warto wprowadzić tutaj ocenę przez publiczność.

Pytania pomocnicze:

- O czym samorząd szkolny może decydować sam?
- O czym w życiu szkoły mogą decydować tylko nauczyciele?
- Jakie sprawy uczniowie mogą i powinni rozwiązywać je wspólnie z nauczycielami?
- Jak wskazać kompetencje uczniów i nauczycieli w samorządzie?
- Jakie korzyści mogą mieć uczniowie, a jakie nauczyciele ze wspólnego tworzenia samorządu?
- Jakie są wady współpracy uczniów z nauczycielami w samorządzie?
- Jak można poprawić wzajemną komunikację między uczniami i nauczycielami w samorządzie?

W trakcie debaty warto też przeprowadzić ćwiczenie.

Tytuł ćwiczenia: „zamiana ról”.

Moderator prosi znajdujących się na sali uczniów i nauczycieli o wypisanie swoich oczekiwań względem „drugiej strony”. Prosi jednak aby uczniowie pisali z pozycji nauczycieli (czyli wyobrazili sobie czego chcieliby od uczniów gdyby byli nauczycielami i razem tworzyli samorząd), a nauczyciele z pozycji uczniów (czyli wyobrazili

sobie czego chcieliby od nauczycieli jako uczniowie tworząc wspólny samorząd). Moderator rozdaje uczestnikom kartki, które później zbierze i odczyta.

Następnie uczniowie skomentują trafność wypowiedzi nauczycieli, a potem nauczyciele skomentują punkt widzenia uczniów.

Po debacie

Jak przedstawić wnioski:

- Zrobić sprawozdanie w szkolnej gazecie.
- Opublikować na szkolnych stronach internetowych.
- Wywiesić w szkole w formie plakatu.
- Przygotować sprawozdanie w formie elektronicznej (np. prezentację) i rozesłać mailowo do uczestników debaty, a także do tych którzy w debacie nie brali udziału (uczniów, nauczycieli).
- Założyć profil na portalu społecznościowym i tam przedstawić wnioski z debaty. Zachęcać innych do dyskusji nad wnioskami.
- Przedstawić wnioski z debaty na szkolnej radzie pedagogicznej.

Temat: Szkolna demokracja – system reprezentowania uczniów przez przedstawicieli – wady i zalety.

Ta debata pozwoli Wam na refleksję nad rolą zarządu samorządu uczniowskiego w szkole, a także nad wadami i zaletami reprezentacji dużej społeczności uczniowskiej przez niewielką grupę wybranych osób. Będziecie także mogli porozmawiać o możliwościach wpływania uczniów na poczynania zarządu oraz o wyborach do władz samorządu uczniowskiego.

Zalety

Wybierając tę debatę poruszacie jeden z najważniejszych tematów związanych z działaniem samorządu uczniowskiego. Możliwe, że dzięki tej debacie uda Wam się uporządkować relacje między nauczycielami, zarządem su i członkami samorządu.

Wady

Debata może zakończyć się bardzo ogólnymi wnioskami. Debatujący mogą wyjść z poczuciem, że w systemie reprezentacji niewiele da się zmienić i wnieść nowego.

Narzędzia oraz materiały, które będą wam potrzebne:

ćwiczenie „dobry samorząd”

Forma debaty: panelowa lub plenarna.

lub

Przed debatą

Kogo zaprosić?

Uczniów

Nauczycieli

Dyrekcję szkoły

Rodziców

Przedstawicieli samorządu z innej szkoły

Przedstawiciela lokalnego samorządu (np. z gminy)

Jak się przygotować?

Warto zastanowić się jak działa system reprezentowania samorządu uczniowskiego przez przedstawicieli w Waszej szkole. Czy w Waszej szkole odbywają się demokratyczne wybory do zarządu su? Czy zarząd faktycznie reprezentuje su i działa w jego interesie? Czy zarząd potrafi godzić różne stanowiska i potrzeby uczniów? Dobrze jeśli uda Wam się tutaj oddzielić myślenie o zarządzie jako „instytucji” od zarządu jako konkretnych ludzi. Warto pamiętać, że w tej debacie będziecie dyskutować o tym jak działa system reprezentacji od strony organizacyjnej w Waszej szkole. Wkład konkretnych osób w działania zarządu i samorządu jest tutaj na drugim planie.

Przed debatą warto przemyśleć też zagadnienia związane z funkcjonowaniem zarządu SU w szkole i systemem reprezentacji.

Proponowane zagadnienia:

Wszyscy uczniowie mają równe prawo do kandydowania i zostania przedstawicielami samorządu.

Propozycja – argumenty

Każdy uczeń i uczennica jest członkiem samorządu uczniowskiego. Oznacza to, że ma równe prawo do kandydowania do zarządu su czyli posiada bierne prawo wyborcze. Prawo to nie powinno być w żaden sposób ograniczane – każdy kto posiada pełnię praw uczniowskich powinien móc kandydować. Ważne, aby kandydaci mieli szansę wystartować w demokratycznych wyborach do zarządu su, przeprowadzić kampanię i przekonać do siebie wyborców. Nie jest tutaj ważna średnia ocen czy ocena z zachowania – o tym czy kandydat/ka spełnia wymagania związane z działaniem w zarządzie powinni decydować wyborcy. Tylko wtedy zarząd będzie wybierany w prawdziwie demokratycznych warunkach.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Równość w kandydowaniu do zarządu su bywa niekiedy tylko teoretyczna. W wielu przypadkach bierne prawo wyborcze ograniczone jest dodatkowymi wymogami. Najczęściej są to: średnia ocen przedmiotowych oraz ocena z zachowania. W niektórych przypadkach biernego prawa wyborczego pozbawieni są uczniowie klas pierwszych.

Ograniczanie prawa wyborczego wynika z chęci dopuszczenia do zarządu osób, o których wiadomo że wykazały się w pewien sposób na innych polach (np. oceny). Ma zapobiegać też dostaniu się do zarządu osób, które mogłyby wygrać tylko dzięki ciekawej kampanii wyborczej albo dużej liczbie znajomych, a nie mających tak naprawdę koncepcji dalszych działań, ani też chęci do aktywnego udziału w zarządzie su. Ograniczanie biernego prawa wyborczego nie jest dobre, jednak może zapobiec sytuacji, w której zarząd su, po wybraniu nie będzie działał.

Dobrym sposobem na ominięcie problemu kandydowania uczniów klas pierwszych jest przeprowadzenie wyborów po pierwszym semestrze. Do tego czasu „pierwszacy” będą mieli już możliwość zapoznania się z nową szkołą i będą mogli świadomie podjąć decyzję o kandydowaniu.

Przedstawiciele samorządu są wybierani przez większość uczniów – w ten sposób jest większa szansa, że będą reprezentować interesy większości w szkole.

Propozycja – argumenty

Jeśli w szkole organizowane są demokratyczne wybory to zwyciężają w nich kandydaci poparci przez większość uczniów i uczennic. Oznacza to, że zarząd w swojej codziennej pracy, o ile będzie się rzetelnie wywiązywać ze swoich obowiązków, również będzie miał poparcie większości członków su. Dlatego tak ważne jest, aby wybory zostały potraktowane poważnie – zarówno przez kandydatów jak i wyborców. Ci pierwsi powinni przedstawić swój program wyborczy w trakcie kampanii – powinien on być rzetelny, a przede wszystkim wykonalny, tak aby po wybraniu do zarządu kandydat mógł go faktycznie zrealizować. Natomiast wyborcy powinni zapoznać się z programami i sylwetkami kandydatów, aby świadomie zdecydować, kto będzie najlepiej reprezentował ich interesy i na kogo oddadzą swój głos.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Nawet, jeśli zarząd został wybrany większością głosów to i tak zostaje zawsze grupa wyborców, którzy głosowali na kogoś innego. Oznacza to, że zarząd, który będzie chciał wywiązać się ze swoich obietnic wyborczych, nie będzie w pełni reprezentował wszystkich członków su. A w niektórych przypadkach może okazać się, że jest to całkiem spora grupa.

Dlatego bardzo ważne jest, aby zarząd nie tylko poważnie potraktował swoje obietnice wyborcze ale także brał pod uwagę potrzeby pozostałych wyborców i godził interesy wszystkich. W ten sposób zarząd będzie reprezentował wszystkich członków samorządu, a nie jedynie większość.

Podejmowanie decyzji w małym gronie, jakim jest zarząd, jest łatwiejsze.

Propozycja – argumenty

Nawet w małej szkole nie jest możliwe, aby każdy problem dyskutowany i rozstrzygany był przez wszystkich uczniów. W kilkuosobowym zarządzie można łatwo dyskutować o różnych sprawach i podejmować decyzje. Sprawia to, że samorząd działa sprawniej i szybciej. W ten sposób zarząd unika długich i żmudnych konsultacji z całym samorządem.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Podejmowanie decyzji przez zarząd jest łatwiejsze i jak najbardziej słuszne, ponieważ po to właśnie wybierany jest zarząd. Ważne jednak, aby członkowie zarządu mieli świadomość, że podejmują decyzje w imieniu całego samorządu. Oznacza to, że każde posunięcie zarządu powinno być omawiane przez jego członków pod kątem korzyści dla wszystkich członków su. Zarząd powinien czuć się tutaj zobowiązany zarówno swoimi obietnicami wyborczymi jak i bieżącymi potrzebami su, wynikającymi z konsultacji z członkami su. Warto też, aby najważniejsze decyzje były konsultowane z członkami su (np. za pomocą referendum).

Przedstawiciele samorządu to osoby o określonych kompetencjach, godne zaufania, które potrafią wiele rzeczy zorganizować i załatwić.

Propozycja – argumenty

Wybierając zarząd su wskazujemy osoby, które będą reprezentować wszystkich uczniów i uczennice przez dłuższy okres czasu. Dlatego ważne jest, aby w dniu wyborów członkowie su podjęli świadomą decyzję na kogo zgłoszą i dlaczego. Wyborcy kierują się tutaj różnymi względami: programem wyborczym kandydata, jego lub jej wcześniejszą działalnością, a także osobistą znajomością i sympatią.

Nie ulega wątpliwości, że sprawny zarząd polega na konkretnych osobach, które w nim zasiadają i które potrafią sprostać swoim obowiązkom. Dlatego warto pamiętać, że bardziej niż osobistymi sympatiami, w trakcie wyborów, należy kierować się faktycznymi umiejętnościami i zdolnościami kandydatów. Nawet jeśli nie znamy ich osobiście warto zainteresować się kim są, jakie mają doświadczenie i jakie pomysły na działania. Temu celowi może doskonale posłużyć szkolna debata wyborcza.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Zarząd jest tworzony przez konkretne osoby i oczywiste jest, że powinny mieć one jak najwyższe kompetencje. Trzeba jednak zwrócić uwagę również na uprawnienia i możliwości działania zarządu jako „instytucji”. Dobrze jeśli zostaną jasno określone kompetencje zarządu, a także sposoby konsultacji z członkami su oraz zasady podejmowania decyzji. Jeśli warunki funkcjonowania zarządu su zostaną dobrze przygotowane i określone to będzie większa szansa na to, że będą sobie w nim radzić nawet mniej „przebojowe” osoby. Oznacza to, że nawet po odejściu ze szkoły i z zarządu osób, które są „urodzonymi liderami”, zarząd będzie mógł dalej sprawnie funkcjonować.

W trakcie debaty

Moderator/ka otwiera debatę i wprowadza uczestników w temat. Warto przedstawić w jaki sposób działa Wasz samorząd i zarząd – jakie mają zadania i kompetencje. Jeśli w trakcie debaty planowany jest panel, moderator/ka zwraca się do jego uczestników z prośbą o wypowiedź. Warto przygotować sobie wcześniej pytania, zarówno dla paneli stów jak i dla pozostałych uczestników debaty.

Pytania pomocnicze:

- W jaki sposób wybierani są przedstawiciele samorządu uczniowskiego?
- Jakie cechy charakteru powinien posiadać dobry kandydat do reprezentowania samorządu?
- Jakie są zadania przedstawicieli samorządu uczniowskiego?
- W jaki sposób przedstawiciele samorządu powinni zdawać pozostałym uczniom relację ze swojej działalności?
- W jaki sposób uczniowie mogą rozliczać przedstawicieli samorządu z powierzonych im zadań?
- W jakich sprawach samorząd może decydować samodzielnie, a w jakich powinien konsultować się z uczniami?
- W jaki sposób uczniowie mogą wpływać na decyzje przedstawicieli samorządu?
- Czy przedstawiciele samorządu powinni być podzieleni na sekcje czy lepiej aby razem zajmowali się wszystkim?

Warto też przeprowadzić z uczestnikami debaty ćwiczenie „Skojarzenia”.

„Skojarzenia”.

Burza mózgów odnośnie tego, z czym kojarzy się bycie przedstawicielem samorządu uczniowskiego. Uczestnicy proszeni są o skojarzenia pozytywne i negatywne. Piszą je na kartkach i przyklejają na dwóch planszach. Następnie moderator proponuje omówienie tego, skąd się biorą negatywy, co można zrobić, żeby to zmienić.

Po debacie

Jak przedstawić wnioski:

- Zrobić sprawozdanie w szkolnej gazecie.
- Opublikować na szkolnych stronach internetowych.
- Wywiesić w szkole w formie plakatu.
- Przygotować sprawozdanie w formie elektronicznej (np. prezentację) i rozesłać mailowo do uczestników debaty, a także do tych którzy w debacie nie brali udziału (uczniów, nauczycieli).
- Założyć profil na portalu społecznościowym i tam przedstawić wnioski z debaty. Zachęcać innych do dyskusji nad wnioskami.
- Zorganizować spotkanie z radą rodziców i przedstawić wnioski z debaty.
- Przedstawić wnioski z debaty na szkolnej radzie pedagogicznej.

Temat: W jaki sposób można zaangażować wszystkich uczniów w życie szkoły?

Temat alternatywny: Czy można zaangażować wszystkich uczniów w życie szkoły?

Ta debata pomoże Wam w zastanowieniu się nad jednym z najtrudniejszych zagadnień dotyczących su. Będziecie mogli przemyśleć i porozmawiać o tym czy i w jaki sposób członkowie su angażują się w Waszej szkole, a także czy stanowią oni dużą grupę, czy też może raczej działania w Waszej szkole prowadzone są przez garstkę osób. W trakcie debaty będziecie mogli zastanowić się wspólnie jakie są przeszkody w angażowaniu większej liczby osób w działania i jak można te przeszkody pokonywać.

Zalety

W trakcie debaty może pojawić się dużo dobrych pomysłów – może być ona początkiem „małej rewolucji” w Waszej szkole.

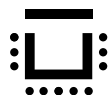
Wady

Prawdopodobnie pojawi się wiele głosów twierdzących, że zaangażowanie wszystkich uczniów w działania SU jest niemożliwe. Ważne, aby mieć w zanadrzu argumenty przeciwko takim twierdzeniom.

Narzędzia oraz materiały, które będą wam potrzebne:

ćwiczenie „Jakich sekcji potrzebuje samorząd?”

Forma debaty: panelowa lub plenarna.

lub

Przed debatą

Kogo zaprosić?

Kogo zaprosić?

Uczniów

Nauczycieli

Dyrekcję szkoły

Rodziców

Przedstawicieli samorządu z innej szkoły

Przedstawiciela lokalnego samorządu (np. z gminy)

Jak się przygotować?

Przed debatą dobrze zbadać sytuację w swojej szkole.

Warto zastanowić się jak wygląda zaangażowanie uczniów w Waszej szkole, a także przeprowadzić małą diagnozę (np. ankietę) dotyczącą tego jak uczniowie postrzegają możliwość działania w samorządzie uczniowskim. Jeśli zaprosicie do debaty ekspertów z zewnątrz, warto przedstawić im jaka jest sytuacja w Waszej szkole i poprosić o przygotowanie komentarza.

Warto też rozważyć zagadnienia związane z funkcjonowaniem i możliwościami działania w samorządzie uczniowskim wszystkich jego członków.

Proponowane zagadnienia:

Wszyscy uczniowie mają równe prawo do udziału w samorządzie szkolnym (stanowią samorząd).

Propozycja – argumenty	Kontrpropozycja – argumenty przeciw
<p>su stanowią wszyscy uczniowie, którzy mają takie same prawa. Oznacza to, że każdy członek su ma m. in. takie samo prawo do wypowiedzi, uczestniczenia w szkolnych wydarzeniach, prawo do uzyskania pomocy od nauczycieli i innych uczniów, a także czynne i bierne prawo wyborcze do zarządu su. W ten sposób każdy uczeń może działać w swojej szkole zgodnie ze swoimi predyspozycjami i zainteresowaniami.</p>	<p>Równość członków w su jest tylko teoretyczna. Bardzo dużo uczniów nie wie nawet, że należy do su, a tym bardziej nie orientuje się, że ma w ramach su jakieś prawa. W su działają nieliczni – są to przeważnie uczniowie lubiani przez nauczycieli, z dobrymi wynikami w nauce, którzy stanowią zarząd su (bardzo często nie jest on wybierany w demokratycznych wyborach – tylko z polecenia nauczyciela). „Przeciętnemu” uczniowi trudno się przebić ze swoimi pomysłami. Natrafia on zarówno na opór zarządu su jak i nauczycieli („bo od pomysłów jest zarząd”). Dodatkowo należy zauważyć, że nie wszystkie szkoły przestrzegają równości członków su wobec prawa: przykładowo w niektórych szkołach bierne prawo wyborcze lub udział w imprezach szkolnych uzależnione jest od wyników w nauce.</p> <p>Uczniowie często sami nie dbają o swoje prawa, a swoim zachowaniem często prowokują dorosłych do ich ograniczania. Przykładem może być tutaj nieodpowiednie zachowanie na imprezach (np. dyskotekach, wycieczkach), które skłania nauczycieli do selekcjonowania osób biorących udział w danym wydarzeniu.</p>

Uczniowie chcą mieć wpływ na to co się dzieje w szkole i dobrze jest umożliwiać im działanie.

Propozycja – argumenty	Kontrpropozycja – argumenty przeciw
<p>Uczniowie spędzają w szkole znaczną część swojego życia, dlatego chcą mieć wpływ na życie szkolne. Wielu uczniów angażuje się w dodatkowe działania proponowane przez nauczycieli i innych uczniów. Są oczywiście również członkowie su, którzy sami zgłaszają pomysły i organizują życie szkolne.</p> <p>W wielu przypadkach młodzi ludzie tłamszeni są przez niejasne przepisy lub ich brak (np. przestarzałe i nieadekwatne do życia szkolnego statuty su). Jeśli tylko umożliwi się uczniom działanie i przedstawi jego warunki i zasady to z całą pewnością zaangażują się oni w organizację i udział w życiu szkolnym.</p> <p>W niektórych szkołach dorośli zakładają z góry, że uczniowie są bierni i nieporadni i że należy organizować wszystko za nich i dla nich. W ten sposób młodzi ludzie nie mają miejsca i okazji do samodzielnego działania. Przełamanie tej bariery i zachęcenie uczniów do wzięcia odpowiedzialności za życie szkolne oraz do aktywności nie jest łatwe ale z całą pewnością przyniesie pozytywne skutki, ponieważ większość młodzieży chce działać i chętnie włącza się do różnych akcji.</p>	<p>To prawda, że uczniowie poświęcają większość czasu na naukę i szkołę. Jest to jednak wynik przymusu i prawdopodobnie duża liczba uczniów, gdyby miała wybór poświęcałaby na szkołę zdecydowanie mniej czasu. W wielu przypadkach młodzi ludzie nie identyfikują się ze swoją szkołą i nie mają ochoty na dodatkowe działania.</p> <p>Często członkowie su przyzwyczajeni są, że wszystko robi za nich i dla nich zarząd su i nauczyciele. Nie widzą potrzeby samodzielnego zaangażowania się w życie szkolne, „bo od tego są inni”.</p> <p>Duża część uczniów nie interesuje się życiem szkolnym, ponieważ nie oferuje ono dla nich niczego ciekawego. Szkoła często też tłamsi inicjatywy uczniowskie, traktując nowe pomysły z rezerwą. W wielu przypadkach inicjatywy uczniów są przejmowane przez nauczycieli, którzy uważają że wiedzą lepiej jak dana rzecz powinna być zrobiona. Dla wielu osób problemem jest też świadomość ciągłego oceniania i wartościowania przez nauczycieli – nawet w trakcie zajęć niezwiązanych z nauką. Powoduje to, że nawet aktywni młodzi ludzie szukają pola do działania poza szkołą, np. jako harcerze, wolontariusze w różnych organizacjach czy członkowie klubów sportowych.</p>

Czy każdy uczeń ma takie same możliwości w wypowiedaniu swojego zdania na temat życia szkoły?

Propozycja – argumenty

Ponieważ wszyscy członkowie su mają takie same prawa, każdy uczeń ma takie samo prawo do wypowiedzi. Oznacza to, że każdy może zgłaszać swoje pomysły i wypowiadać własne zdanie w sposób ustalony w regulaminie su. Najczęściej uczniowie zgłaszają swoje pomysły do zarządu su, który przekazuje je dalej do nauczycieli.

Istnieją też inne sposoby na wypowiedanie się uczniów w sprawie szkoły. Jednym z przykładów jest szkolna gazeta, która pozwala uczniom na pisanie o szkolnych wydarzeniach i przedstawianie własnej opinii. Dobrym sposobem jest też funkcjonowanie szkolnej strony i forum, które pozwala na bieżąco komentować życie szkoły. W niektórych szkołach funkcjonuje także „skrzynka pomysłów”, do której uczniowie mogą wrzucać kartki ze swoimi pomysłami, zażaleniami, przemyśleniami na temat życia szkolnego.

Istnieje zatem wiele sposobów na wypowiedanie swojego zdania przez uczniów, a także wzajemną na komunikację zarówno między uczniami jak i na linii uczniowie – nauczyciele.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Równość w wypowiedaniu się przez uczniów jest tylko teoretyczna. Należy zauważyć, że z punktu widzenia dorosłych najważniejszy jest zarząd su i to właśnie z zarządem rozmawiają nauczyciele. Zarząd su teoretycznie jest więc głosem wszystkich uczniów i w ich imieniu występuje. Nie jest to złe rozwiązanie (a w większości szkół jedynym możliwe, ze względu na dużą liczbę uczniów), należy jednak zauważyć, że w szkole bardzo często brakuje sposobów komunikacji między członkami su i zarządem. Powoduje to, że zarząd często wypowiada się i decyduje w imieniu uczniów sam – bez konsultacji z nimi. W systemie reprezentacji SU przez zarząd pojedynczemu uczniowi trudno się przebić ze swoim głosem. Nauczyciele nie chcą go słuchać (bo powinien się komunikować przez zarząd SU), a komunikacja z zarządem jest utrudniona z wielu przyczyn. Przyczynami, oprócz braku sposobu komunikacji, mogą być: nieznanostwo własnych praw przez uczniów; wizja (i kreowanie się) zarządu su jako odległego i niedostępnego dla „zwykłego szarego” ucznia; brak poważnego traktowania członków su przez zarząd („zarząd wie lepiej” i realizuje własne cele).

Sposoby na sprawną komunikację między członkami su i zarządem istnieją, są one jedna trudne w realizacji i wymagają wiele poświęcenia i czasu ze strony zarządu. Należy zauważyć, że nie wystarczy tutaj udostępnienie uczniom samych narzędzi (jak np. gazeta czy forum internetowe) ale konieczne jest również stałe animowanie społeczności szkolnej i zachęcanie uczniów do działania i wypowiedzi. Dla wielu zarządów okazuje się to zbyt trudne, a zapata starcza tylko na początkowy okres działalności.

Im więcej uczniów zaangażuje się w działania samorządu tym większa szansa, że większość uczniów będzie zadowolona z podejmowanych decyzji.

Propozycja – argumenty

Oczywiste jest, że im więcej uczniów będzie zaangażowało się w życie szkolne i miało okazję o nim dyskutować, tym więcej osób będzie zadowolonych z tego co dzieje się w szkole, a także z decyzji podejmowanych przez zarząd su. Uczniowie, którzy wiedzą że ich zaangażowanie nie pozostaje bez odpowiedzi, a ich głos jest brany pod uwagę z całą pewnością będą chętniej uczestniczyć w procesie podejmowania decyzji i rozmawiania o problemach.

Taki system sprawia, że członkowie su przejmują odpowiedzialność za własną społeczność szkolną. Nawet jeśli zapadną decyzje, z których część osób będzie niezadowolona to będą miały one świadomość, że miały prawo do dyskusji i wypowiedzi, a ich argumenty zostały wysłuchane i rozważone.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Zaangażowanie dużej liczby uczniów w działania su jest trudne. Jeśli zarząd su nie potrafi sprawnie kierować działaniami, to bardzo szybko pojawi się chaos paraliżujący życie szkolne.

Duża liczba zaangażowanych uczniów to także wiele różnych propozycji i rozbieżne zdania w wielu ważnych kwestiach. Bardzo trudne jest pogodzenie różnych stanowisk i może się okazać, że w przypadku nieudolnego działania zarządu su większość uczniów w szkole będzie niezadowolona. Może to doprowadzić do ich zniechęcenia i spadku zaangażowania.

Podział klasy na sekcje może zaangażować większą liczbę uczniów ponieważ będą mogli oni znaleźć coś dla siebie (np. jedna grupa zajmie się organizacją imprez; inna poprowadzi szkolną gazetę; inna będzie moderować internetowe forum szkolne; inna zajmie się kontaktami z dyrekcją).

Propozycja – argumenty

Pomysł podziału członków su na sekcje jest bardzo dobry. W takim systemie każdy może znaleźć coś dla siebie, a jeśli nie ma sekcji odpowiedniej dla niego – może założyć własną.

Podział na sekcje zwalnia też członków su od uczestniczenia w wydarzeniach, które ich nie interesują, a jednocześnie pozwala na rozwijanie własnych zainteresowań. Powoduje to, że każdy może skierować swoje zaangażowanie i wysiłek na to, co naprawdę go interesuje. W ten sposób młodzi ludzie mogą także uniknąć frustracji spowodowanej koniecznością uczestniczenia w każdej imprezie szkolnej tylko dlatego, że jest ona organizowana ogólnie. Możliwość realizowania własnych zainteresowań sprawi też, że uczestnicy danej sekcji mają szansę stać się naprawdę dobrzy w tym, co robią, ponieważ większość swojej energii będą mogli poświęcać właśnie na ulubione działania.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Podział na sekcje wymaga dużej sprawności zarządu su. Istnienie wielu sekcji w szkole można przyrównać do firmy, która ma wiele działów. Jeśli nie będą one sprawnie zarządzane to firma będzie miała kłopoty. W istnieniu podziału na sekcje nie wynika wcale, że uczniowie są zwolnieni z udziału w tym, co przygotowują członkowie innych sekcji. W niektórych szkołach uczniowie muszą ogólnie uczestniczyć w imprezach organizowanych przez różne sekcje – nawet jeśli nie są zainteresowani.

Problemem jest także zaangażowanie się uczniów w zbyt wiele sekcji na raz. Zdarza się, że jedna osoba należy do kilku sekcji i w pewnym momencie po prostu nie starczy jej czasu na wszystko. Powoduje to zakłócenia pracy poszczególnych sekcji, np. z powodu nieprzychodzenia części członków na zajęcia.

Trudną sprawą jest też „słomiany zapał” wielu młodych ludzi. Zapisują się oni lub tworzą nowe sekcje, jednak po niedługim czasie okazuje się, że działają one tylko na papierze lub prowadzone są przez jedną, dwie osoby. Może to spowodować, że nawet w szkole, w której formalnie istnieje bardzo dużo różnych sekcji i kół zainteresowań, tak naprawdę działa tylko garstka uczniów.

Uczniowie chętnie wezmą udział w referendach dotyczących spraw, które są ważne dla nich i dla całej szkoły.

Propozycja – argumenty

Referendum to jeden z najlepszych sposobów mobilizowania członków su do udziału w życiu szkolnym i decydowania o ważnych dla uczniów sprawach. W głosowaniu każdy na równych prawach może wypowiedzieć się danej kwestii, co sprawia, że każdy uczeń ma poczucie wpływu na życie szkolne.

W referendum liczy się głos większości. Dlatego w jego wyniku to właśnie większość będzie zadowolona. Także mniejszość uczniów, która „przegrała” będzie mieć świadomość, że miała uczciwe prawo głosu, który został wzięty pod uwagę, a tym samym łatwiej będzie jej zaakceptować wybór większości.

Kontrpropozycja – argumenty przeciw

Organizacja referendum jest przede wszystkim bardzo czasochłonna i kłopotliwa. Wymaga ona dużo wysiłku ze strony organizatorów (czyli najczęściej władz su). W wielu przypadkach trudno też jednoznacznie wskazać, która sprawa wymaga referendum, a która może być przedmiotem samodzielnej decyzji zarządu.

Pomimo, że referendum służy temu, aby każdy mógł zagłosować w danej sprawie zgodnie z własnymi przekonaniem, uczniowie nie zawsze chętnie biorą w nim udział. Wielu widzi referendum jako mechanizm, który nie jest poważnie traktowany przez dorosłych. Zdarza się, że wyniki referendum nie mają wpływu na ostateczną decyzję w danej sprawie. W ten sposób młodzi ludzie tracą wiarę w mechanizmy demokratyczne, ponieważ pokazują im, że są one pewnego rodzaju zabawą, a prawdziwe decyzje podejmuje się w inny sposób. Dla wielu uczniów problemem jest także to, że pytania postawione w referendum bywają nieprecyzyjne albo po prostu nie ma możliwości wybrania odpowiedzi w pełni satysfakcjonującej.

Część młodych ludzi nie wierzy także w to, że ich głos jest ważny i może o czymś zdecydować. Ich głos na tle głosów kilkuset innych uczniów w szkole uważają za mało znaczący.

W trakcie debaty

Po przywitaniu uczestników, dobrze zrobić krótkie wprowadzenie w temat debaty, a także uzasadnić jego wybór. Warto też przedstawić sytuację jaka ma miejsce w Waszej szkole w związku z omawianym tematem. Następnie moderator/ka oddaje głos ekspertom, a w następnej części debaty otwiera dyskusję. Dobrze jeśli skorzysta z wcześniej przygotowanych pytań:

Proponowane pytania:

- Kto wchodzi w skład samorządu uczniowskiego?
- Co zrobić aby nie tylko reprezentanci samorządu byli aktywni?
- Czy referendum szkolne to dobry pomysł na współdecydowanie wszystkich uczniów o życiu szkoły?
- Czy podział wszystkich uczniów w klasie na sekcje tematyczne to dobry pomysł?
- W jaki sposób uczniowie mogą przekazywać reprezentantom samorządu szkolnego informacje o problemach związanych z życiem szkoły?
- Czy szkolne forum internetowe to dobry pomysł na zainspirowanie wszystkich uczniów do aktywności samorządowej?
- W jaki sposób można pokazać uczniom, że ich głos jest ważny?
- Czy jeśli uczniowie będą widzieli, że ich pojedynczy głos się liczy – będą się angażować w życie szkoły?

W trakcie debaty warto też przeprowadzić z uczestnikami ćwiczenie „Jakie sekcje?”

„Jakie sekcje?”

Moderator proponuje uczestnikom debaty przygotowanie podziału klasy na sekcje. Prosi uczestników debaty o burzę mózgów i podawanie nazw sekcji jakie ich zdaniem powinny funkcjonować w samorządzie uczniowskim. Podane nazwy sekcji są zapisywane przez moderatora na tablicy tak aby wszyscy je widzieli.

Następnie moderator wskazuje miejsca na sali gdzie powinny ustawić się osoby chcące działać w danej sekcji. Jeśli uczestników debaty jest zbyt mało (np. jest to debata panelowa) moderator może poprosić publiczność o włączenie się do ćwiczenia.

Po ustawieniu się uczestników ćwiczenia w grupach moderator prosi każdą grupę o krótkie uzasadnienie swojego wyboru. Jeśli do jakiejś grupy nikt się nie zgłosił, moderator zadaje pytanie do wszystkich dlaczego dana sekcja nie została wybrana.

Na koniec moderator zadaje ogólne pytania:

- Czy podział wszystkich uczniów w klasie na sekcje tematyczne to dobry pomysł?
- Jak dużo powinno być sekcji?
- Czy wszystkie sekcje, które zostały wymienione przez uczestników są tak samo ważne?

Po debacie

Jak przedstawić wnioski:

- Zrobić sprawozdanie w szkolnej gazecie.
- Opublikować na szkolnych stronach internetowych.
- Wywiesić w szkole w formie plakatu.
- Przygotować sprawozdanie w formie elektronicznej (np. prezentację) i rozesłać mailowo do uczestników debaty, a także do tych którzy w debacie nie brali udziału (uczniów, nauczycieli).
- Założyć profil na portalu społecznościowym i tam przedstawić wnioski z debaty. Zachęcać innych do dyskusji nad wnioskami.
- Zorganizować spotkanie z radą rodziców i przedstawić wnioski z debaty.
- Przedstawić wnioski z debaty na szkolnej radzie pedagogicznej.